

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

**“FEDERAL ALMANYA’DA UYGULANAN SOSYAL YARDIM
SİSTEMİ, TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI VE TÜRKİYE’DEKİ
UYGULAMALARA YÖNELİK ÖNERİLER”**

**YURTDIŞI İŞÇİ HİZMETLERİ
UZMANLIK TEZİ**

Hazırlayan
Hasan IŞIK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Oya ÇİTÇİ

Ankara, 2014

TEŞEKKÜR

Bu tezin yazım aşamasında bana gerekli her tŒrlŒ desteği veren, konuya yaklaŐımım konusunda yol gŒsteren ve yoğun iş temposunda kıymetli zamanlarını ayırarak yardımlarını esirgemeyen tez danıŐmanım Sayın Prof. Dr. Oya ÇİTÇİ'ye en içten teŐekkŒrlerimi sunarım.

Ayrıca, çalıŐmamda bana yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen, Stuttgart alıŐma ve Sosyal GŒvenlik AtaŐemiz AyŐe GŒNAYDIN'a, çalışma arkadaŐım Mustafa SŒRŒCŒ'ye, diğer tŒm çalışma arkadaŐlarıma ve sevgili Aileme teŐekkŒrŒ bir borç bilirim.

Hasan IŞIK

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	1
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLolar VE GRAFİKLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL GELİŞİM	3
1.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1.1 Sosyal Yardımlarla İlişkili Kavramlar.....	3
1.1.1.1 Sosyal Politika	3
1.1.1.2 Sosyal Koruma	4
1.1.1.3 Sosyal Güvenlik.....	4
1.1.1.4 Sosyal Hizmetler	5
1.1.2 Sosyal Yardım Kavramı	6
1.2 SOSYAL YARDIMLARIN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	7
1.2.1 Sosyal Yardımların Dünya'daki Tarihsel Gelişim Süreci	7
1.2.2 Sosyal Yardımların Federal Almanya'daki Tarihsel Gelişim Süreci	11
1.2.3 Sosyal Yardımların Türkiye'deki Tarihsel Gelişim Süreci	13
2. BÖLÜM: FEDERAL ALMANYA SOSYAL YARDIM SİSTEMİ	24
2.1 FEDERAL ALMANYA'DA SOSYAL DEVLET	24
2.2 FEDERAL ALMANYA'DA SOSYAL YARDIMLAR.....	28
2.2.1 On İkinci Sosyal Kanun Kitabı (SGB XII) Kapsamında Sosyal Yardım.....	31
2.2.1.1 Geçim Yardımı	36
2.2.1.2 Yaşlılıkta ve İşgücü Azalması Durumunda Temel Güvence.....	42
2.2.1.3 Sağlık Yardımları	43
2.2.1.4 Engelli Kişilerin Topluma Kazandırılması Yardımları	44
2.2.1.5 Bakım Yardımları	45
2.2.1.6 Özel Sosyal Güçlüklerin Aşılmasına Yönelik Yardımlar	46
2.2.1.7 Diğer Durumlarda Yapılan Yardımlar.....	47
2.2.1.7.1 Ev İdaresinin Devamının Sağlanması Yardımı	47

2.2.1.7.2 Yaşlılık Yardımı	47
2.2.1.7.3 Görme Engelliler Yardımı	48
2.2.1.7.4 Cenaze Masraflarının Karşılanması Yardımı	48
2.2.2 İkinci Sosyal Kanun Kitabı Kapsamında İş Arayanlar İçin Temel Güvence	48
2.2.2.1 İşsizlik Parası 2	53
2.2.2.2 Sosyal Güvenlik Primleri	57
2.2.2.3 İş Hayatına Giriş Yardımları.....	57
2.2.2.4 Ödeneğin Kesilmesi	58
2.2.2.5 Çocuk Zammı	60
2.2.2.6 İşsizlik Parası 2 ve Sosyal Para Hesaplamalarında Gelir ve Servet Etkisi	61
2.2.2.6.1 Gelir	61
2.2.2.6.2 Servet	63
2.2.2.7 Sosyal Para.....	64
2.2.3 Diğer Kanunlar Çerçevesinde Yapılan Sosyal Yardımlar	64
2.2.3.1 Çocuk Parası	65
2.2.3.2 Nafaka Avansı.....	67
2.2.3.3 Ebeveyn Parası.....	67
2.2.3.4 Konut Parası.....	68
2.2.3.5 Sosyal Tazminat.....	70
2.2.3.5 Mültecilere Yapılan Yardımlar	71
3. BÖLÜM: TÜRKİYE SOSYAL YARDIM SİSTEMİ.....	72
3.1 TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET.....	72
3.2 TÜRKİYE'DE SOSYAL YARDIMLAR	74
3.2.1 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar	75
3.2.1.1 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar	76
3.2.1.1.1 Genel Müdürlük Tarafından 3294 sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Sosyal Yardımlar.....	78
3.2.1.1.2 Genel Müdürlük Tarafından 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Sosyal Yardımlar.....	90

3.2.1.1.3 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarafından Yürütülen Proje Destekleri.....	93
3.2.1.1.4 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarafından Yürütülen Projeler	98
3.2.1.2 Engelli ve Yaşlılar Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar	102
3.2.1.2.1 Engellilere Yönelik Sosyal Yardımlar ve Hizmetler	103
3.2.1.2.2 Yaşlılara Yönelik Sosyal Yardımlar ve Hizmetler	105
3.2.1.3 Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Sosyal Yardım ve Hizmetler	109
3.2.1.4 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Sosyal Yardım ve Hizmetler	113
3.2.1.5 Darülaceze Başkanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardım ve Hizmetler	116
3.2.2 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar	117
3.2.2.1 Kurum Tarafından 1005 Sayılı Kanun Kapsamında Bağlanan Şeref Aylığı.....	117
3.2.2.2 Kurum Tarafından 3292 Sayılı Kanun Uyarınca Bağlanan Vatani Hizmet Tertibi Aylığı	119
3.2.2.3 Kurum Tarafından 2330 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Tazminat ve Aylık Ödemeleri	120
3.2.2.4 Kurum Tarafından 3713 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Tazminat ve Aylık Ödemeleri	122
3.2.2.5 Kurum Tarafından 5434 ve 5510 Sayılı Kanunlar Kapsamında Bağlanan Vazife Malullüğü ve Harp Malullüğü Aylıkları	123
3.2.2.6 Kurum Tarafından 442 Sayılı Kanun Kapsamında Bağlanan Geçici Köy Korucusu Emekli Aylığı	124
3.2.2.7 Kurum Tarafından 168 Sayılı Kanun Kapsamında Bağlanan Aylıklar	125
3.2.2.8 Kurum Tarafından 657 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Aile, Doğum ve Ölüm Yardımları.....	125

3.2.3 Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar	126
3.2.4 Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar	129
3.2.5 Gençlik ve Spor Bakanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar.....	129
3.2.6 Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar.....	133
3.2.7 Belediyeler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar.....	134
SONUÇ: KARŞILAŞTIRMA VE ÖNERİLER.....	135
KAYNAKÇA.....	146

TABLolar VE GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1:

Federal Almanya’da Sosyal Güvenlik Hizmetleri Kapsamında 2012 Yılında Yapılan Harcamalar.....27

Tablo 1:

Yardıma Muhtaçlık ve Çalışabilirlik Durumlarında Sosyal Ödeme Hizmetleri 30

Tablo 2:

Federal Almanya’daki Asgari Sosyal Güvence Harcamaları 30

Grafik 2:

2012 Yılında SGB XII Kapsamında Çeşitlerine Göre Yapılan Yardımlar 35

Tablo 3:

2005-2012 Yılları Arasında SGB XII Kapsamında Federal Almanya’da Yapılan Harcamalar.....36

Tablo 4:

Federal Almanya’da Geçim Yardımı Alanların Sayısı (2005-2012).....41

Tablo 5:

Yaşlılıkta ve İşgücü Azalması Durumunda Temel Güvence Kapsamında Doğum Tarihleri ve Yaş Haddi 42

Tablo 6:

Bakım Parası Kademeleri ve Miktarları 46

Tablo 7:

SGB II Kapsamında Yardım Alanların Yıllara Göre Dağılımı 50

Tablo 8:

01.01.2014 Tarihinden İtibaren Geçerli İşsizlik Parası 2/ Sosyal Para miktarı.....54

Tablo 9:

Federal Almanya’da Yıllar İtibarıyla Konut Parası Yardımları (Milyar Avro) 69

Tablo 10:

Rakamlarla Türkiye’de Sosyal Yardım (2012) 77

Tablo 11:

Yıllara Göre Gıda Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı 79

Tablo 12:	
Yıllara Göre Barınma Yardımları İçin Aktarılan Miktarlar ve Yararlanan Kişi Sayısı	79
Tablo 13:	
Yıllara Göre Yapılan Dağıtılan Kömür Miktarı ve Yararlanan Aile Sayısı	80
Tablo 14:	
Yıllara Göre Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Nakdi Sosyal Yardımlar İçin Aktarılan Kaynak Miktarı ve Yararlanan Kişi Sayısı.....	81
Tablo 15:	
Yıllara Göre Sosyal Konut Projesi İçin Aktarılan Kaynak Miktarları.....	82
Tablo 16:	
Yıllara Göre Eğitim Materyali Yardımları İçin Aktarılan Miktarlar ve Yararlanan Kişi Sayısı.....	83
Tablo 17:	
Yıllara Göre Şartlı Eğitim Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Öğrenci Sayısı	83
Tablo 18:	
Yıllara Göre Öğrenci Taşıma, Barınma ve İaşe Yardımı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Öğrenci Sayısı	84
Tablo 19:	
Yıllara Göre Öğle Yemeği Yardımı İçin Aktarılan Kaynak Miktarı.....	85
Tablo 20:	
Yıllara Göre Ücretsiz Ders Kitabı Yardımı İçin Aktarılan Kaynak Miktarı	85
Tablo 21:	
Yıllara Göre Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması Yardımı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Öğrenci Sayısı	86
Tablo 22:	
Yıllara Göre Sağlık Tedavi Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı	87
Tablo 23:	
Yıllara Göre Şartlı Sağlık Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Çocuk/Kişi Sayısı.....	88

Tablo 24:	
GSS Sayılanlar İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı.....	89
Tablo 25	
Aşevleri İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı.....	89
Tablo 26:	
Afet (Acil Durum) Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı	90
Tablo 27:	
Yaşlılık Aylığı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı	91
Tablo 28:	
Engelli Aylığı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı	92
Tablo 29:	
Engelli Yakını Aylığı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı..	92
Tablo 30:	
Silikozis Hastalarına Yapılan Yardımlar İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı.....	93
Tablo 31:	
Yıllara Göre Proje Destekleri İle İlgili Sayılar	94
Tablo 32:	
Yıllara Göre Evde Bakım Hizmetinden Yararlanan Engelli Sayısı ve Ödeme Miktarı	104
Tablo 33:	
Yıllara Göre Kurumda (Resmi ve Özel) Bakım Hizmetinden Yararlanan Engelli Sayısı ve Ödeme Miktarı	105
Tablo 34:	
Türkiye’deki Huzurevi Sayıları Huzurevleri.....	106
Tablo 35:	
Yaşlı Hizmet Merkezleri ve Hizmet Alanların Sayısı	108
Tablo 36:	
Eğitim Gruplarına Göre Çocuklara Yapılan Sosyal Ekonomik Destek Yardım Tutarları	110

Tablo 37:	
2014 Yılı'nın İlk Yarısı İçin Koruyucu Aileye Ödenen Aylık Bakım Ücreti ve Koruma Altındaki Çocuklara Ödenen Harçlık Miktarları	112
Tablo 38:	
1005 Sayılı Kanun Kapsamında Aylık Alanlar ve Aylık Miktarları	118
Tablo 39:	
3292 Sayılı Kanun Kapsamında Aylık Alanlar ve Aylık Miktarları	119
Tablo 40:	
2330 Sayılı Kanun Kapsamında Bağlanan Aylık Miktarları	122
Tablo 41:	
3713 Sayılı Kanun Kapsamında Er ve Erbaşlara Bağlanan Aylık Miktarları	123
Tablo 42:	
Yıllar İtibarıyla Burs, Öğrenim ve Katkı Kredisi Alan Öğrenci Sayısı	132

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BSYHBS	Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi
GSS	Genel Sağlık Sigortası
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasılası
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KASDEP	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
RGS	Regelbedarfsstufen (Olağan Gereksinim Kademeleri)
SGB	Sozialgesetzbuch (Sosyal Kanun Kitabı)
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SOYBİS	Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
SYDTF	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Sayısı
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

İnsanların her an çeşitli nedenlerle muhtaç duruma düşebilecekleri gerçeği, devletleri yoksulluğu azaltma, yoksullukla mücadele yöntemleri ve yoksulluğun sonuçlarını hafifletici mekanizmalar üzerine politikalar üretmeye yöneltmiştir. Bu alanda devletler tarafından üretilen ilk politikalar 17. Yüzyılın ilk yıllarına dayanmaktadır.

Geliştirilen politikaların ve mekanizmaların başında sosyal politika araçlarından, sosyal güvenlik, sosyal yardımlar ile pasif ve aktif iş gücü politikaları alanında yapılan çalışmalar gelmektedir.

Söz konusu politikalar arasında önemli bir yere sahip olan “*sosyal yardımlar*”, insanlık tarihi boyunca yoksulluk ve diğer sosyal ve ekonomik sorunlar ve ihtiyaçlarla birlikte varlığını sürdürmüştür. Bu yardımların niteliği, kapsamı, yöntemi, kurumsal yapısı ve finansmanı zaman içerisinde farklılık gösterse bile yüzyıllardır toplum ve devlet yaşamında en önemli konulardan birini teşkil etmektedir.

Sosyal yardım kavramı, sosyal sistemler içerisinde yer alan ve yoksullukla mücadelede birbirlerinin bir parçası ve tamamlayıcısı olan sosyal koruma, sosyal güvenlik, sosyal politika ve sosyal hizmetler kavramlarının en önemlisidir.

Sosyal yardımlar; “*geçinme güclüğü içinde olan*” ve “*toplumdan dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kişilerin*”, yoksul ve dar gelirli insanların veya sosyal grupların yaşamlarının güvence altına alınması konusunda, kamu sorumluluğu ilkelerinin kabul edilmesinden doğmaktadır. Sosyal yardımlar, yararlanıcıların herhangi bir biçimde katkı sunmadığı, devletin yoksulluğa karşı geliştirdiği ve birçok çeşidi olan bir maddi destek mekanizmasıdır.

Tüm dünya da olduğu gibi Federal Almanya’da ve Türkiye’de de sosyal yardımlar, primsiz ödemeler ve genel yardımlar olarak sınıflandırılmakta ve özellikle muhtaçlara ve dezavantajlı gruplar olan yaşlılara, engellilere, kadınlara, çocuklara ve bakıma muhtaç kişilere karşılıksız olarak verilmektedir. Federal Almanya ile

Türkiye’de uygulanan sosyal yardımlar arasındaki en önemli fark, muhtaçlığın belirlenmesinde aranan ölçüt, yardımların miktarı ile hangi elden yapıldığı ve yardıma muhtaç olan kişilerin mevcut durumlarından kurtulmaları ve sosyal sisteme yeniden dahil olabilmeleri için alınan ek önlemlerdir.

Bu tez çalışması, yoksullukla mücadele alanında Dünyada sosyal yardımların, Federal Almanya ve Türk sosyal yardım sistemlerinin hangi evrelerden geçtiği; Türkiye’de uygulanan sosyal yardım modelinin Federal Almanya’da uygulanan sosyal yardım sistemi ile karşılaştırmalı olarak irdelenmesini ve Türkiye’de daha etkili sosyal yardım programlarının uygulanabilmesi için neler yapılması gerektiğinin incelenmesini amaçlamaktadır. Bu çalışmada Federal Almanya sosyal yardım sisteminin seçilmesindeki neden, dünyadaki örnekleri incelendiğinde en kapsamlı ve en gelişmiş sosyal yardım sistemlerinden biri olmasıdır.

Çalışma, başlıca üç bölümden ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Birinci bölümde, sosyal yardım kavramı, sosyal yardımlarla ilişkili kavramlar ile sosyal yardımın dünyada, Federal Almanya’daki ve Türkiye’deki tarihsel gelişimi açıklanmıştır. İkinci bölümde, Federal Almanya uygulanmakta olan sosyal yardım türleri ile söz konusu yardımların hangi kurum ve kanunlar çerçevesinde sağlandığı incelenmiştir. Üçüncü bölümünde, ise, Türkiye’de uygulanmakta olan sosyal yardım türleri ile söz konusu yardımların yasal ve kurumsal çerçevesi incelenmiştir. Sonuç kısmında ise, Federal Almanya ve Türkiye’de uygulanmakta olan sosyal yardım sistemleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve sonrasında Türkiye’deki sosyal yardım uygulamalarına yönelik önerilerde bulunulmuştur. Araştırmanın önemli bulgu ve örnekleri sonuç bölümünde vurgulanmıştır.

Araştırma, esas olarak, ilgili literatür ve elektronik ortam taraması ile ilgili kuruluşların istatistik verilerinden yararlanma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve TARİHSEL GELİŞİM

1.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal yardım, sosyal sistemlerin en önemli temel kavramlarından biri olmakla birlikte tek başına bağımsız bir olgu özelliği taşımamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada sosyal yardım kavramıyla birlikte bu kavramla ilişkili diğer kavramlara da kısaca değinilecektir.

1.1.1 Sosyal Yardımlarla İlişkili Kavramlar

Yukarıda da bahsedildiği gibi “sosyal yardım” tamamen bağımsız bir kavram değildir. Bu kavram sosyal sistemler çerçevesinde, birbirlerinin parçası veya birbirlerinin tamamlayıcısı olarak ortaya çıkan çeşitli kavramlardan biri olma özelliğini taşımaktadır. Bu bağlamda, aşağıda sosyal koruma, sosyal güvenlik, sosyal politika ve sosyal hizmetler kavramları da kısaca açıklanacaktır.

1.1.1.1 Sosyal Politika

Sosyal politika, özellikle bakıma ve korumaya ihtiyacı olan bireyler başta olmak üzere bir ülkede yaşayan tüm bireylere yönelik koruyucu, güçlendirici, eşitliği ve sosyal adaleti sağlayıcı tüm hizmetler bütünüdür.¹

Sosyal politika, çoğunlukla 20. yüzyılın gelişmiş ülkelerine has olgu olarak karşımıza çıkmakta ve bir bireyin “vatandaşlık” hakkına dayanmaktadır. Bu anlamda sosyal politika geniş bir alanı kapsamakta ve sadece toplumun en güçsüz üyelerini değil, toplumun bütününe sosyal gereksinimlerini karşılamayı amaç edinmektedir². Sosyal politika istihdam, sağlık, eğitim, konut, sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler gibi birçok bileşenli yapıya sahiptir. İstihdam, sosyal politikalar içerisinde en önemli yere sahip bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır.³

---

¹ *Sosyal Politikalar Kavramları Sözlüğü*, Kalkınma Bakanlığı, Sürüm 1, (2012), s. 12

² Faruk Taşçı, *Sosyal Politikalarda Can Simidi Sosyal Yardım*, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Basım, Ankara, Haziran 2010, s. 10

³ Ülker Şener, *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik*, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), TEPAV Politika Notu, Şubat

1.1.1.2 Sosyal Koruma

Sosyal koruma ve sosyal güvenlik kavramlarının yaygın olarak birbirlerinin yerine geçecek şekilde kullanılmaları, bu iki kavram arasında ayırım yapmayı güçleştirmektedir. Her ne kadar öğretilerde sosyal koruma, sosyal güvenliğin bir amacı olarak görülse de; sosyal koruma genel bir sistemi ifade ederken, sosyal güvenlik bu sistemin bir alt unsuru olarak görülür. Bu bağlamda, sosyal koruma daha kapsamlı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal koruma, maddi destekler ve hizmet sunumu yoluyla insanlara gelir güvencesi sağlamak amacıyla oluşturulmuş kurumların ve hizmetlerin tümü olarak adlandırılabilir.⁴ Daha genel bir ifadeyle sosyal koruma, *“bireylerin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmeleri için, gelir güvencesizliği karşısında yaşam koşullarını geliştirmek ve yaşam düzeyinin gerilemesini önlemek amacıyla, kamusal alanda, bireylerin eşitliği ve sahip oldukları haklar temelinde, gelirin yeniden dağıtımı yoluyla sağlanan gelir ve hizmet desteklerinin tümünü kapsamaktadır.”*⁵

1.1.1.3 Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik, sosyal devletin en önemli ayağını oluşturan ve ilkece toplumu oluşturan her kesimi güvence altına alan bir sistemdir.⁶ Bu kavram özü itibarıyla, kişilerin yaşamları boyunca karşı karşıya kalabilecekleri sosyal ve ekonomik risklerin önlenmesini amaçlayan kamu harcamaları programlarını kapsamaktadır. Bu çerçevede, sosyal güvenlik, çeşitli şekillerde ve nitelikte ortaya çıkabilecek sosyal tehlikeleri önlemeyi veya etkilerini en aza indirmeyi hedeflemektedir.⁷

2010, s. 2-3,

http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271313906r3055.Yoksullukla_Mucadelede_Sosyal_Guvenlik.pdf

⁴ Recep Kapar, “Sosyal Korumanın İşgücü Piyasasına Etkisi”, Birleşik Metal-İş Yayınları, 2005, s. 3-5

⁵ Recep Kapar, “Sosyal Adalet İçin Daha Fazla Sosyal Koruma,” *II. Ulusal Sosyal Politika Kongresi “Sosyal Adalet İçin Ekonomi Politikaları Bildiri Kitabı*, 24–26 Kasım 2006, Ankara, s. 2

⁶ Yusuf Alper, “Sosyal Güvenlik Reformu ve Finansmanla İlgili Beklentiler”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2011, s.8

⁷ Erdal Gümüş, “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler”, *Seta Analiz Dergisi*, Ağustos 2010, s. 4

“Sosyal güvenlik, bireyin anne karnında oluşumundan itibaren başlayan ve ölümünden sonra da belli bir süre devam eden süreçte, bireyin asgari hayat kalitesinde yaşamını sürdürebilmesini sağlamak üzere geliştirilmiş, modern refah programı olarak” nitelenebilir.”⁸

Sosyal güvenlik sistemi, primler veya vergilerle finanse edilmekte ve çalışma hayatında işsizlik, hastalık, malullük gibi karşı karşıya kalınabilecek birçok riske karşı kişileri sigorta altına almaktadır.⁹

1.1.1.4 Sosyal Hizmetler

Uluslararası alanda temel hatlarıyla kabul görmüş tanımıyla sosyal hizmetler, “... insanların sağlık ve iyilik halinin geliştirilmesinde; insanların kendilerine daha yeterli hale gelmelerinde ve başkalarına bağımlı olma hallerinin önlenmesinde; aile bağlarının güçlendirilmesinde; bireylerin, ailelerin, grupların veya toplulukların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirmelerinde yardımcı olmak amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen etkinlik ve programlar bütünüdür.”¹⁰

Sosyal hizmetler, toplumun bütününe kapsamaktadır ve bu çerçevede her bir bireyin refahının ve mutluluğunun sağlanmasını ve gelişmesini hedeflemektedir. Bu hedef çerçevesinde sosyal hizmetler, aileler, çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, güç koşuldaki kadınlar, sığınmacılar, göçmenler, suçlular, yoksul insanlar, psikolojik veya tıbbi yardıma muhtaç kişiler, uyuşturucu madde ve alkol bağımlıları gibi toplumun her kesiminin gelişmesi ve değişmesi yönünde hizmet ve yardım programlarından oluşmaktadır.¹¹

---

⁸ a.g.e., s. 5

⁹ a.g.e.

¹⁰ *Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Plan, Devlet Planlama Teşkilatı, 2001, Ankara, s. 11*

¹¹ a.g.e

1.1.2 Sosyal Yardım Kavramı

Her insan, her an gelir ya da kazanma gücü kaybına uğrayabilmekte ve dolayısıyla her an muhtaç duruma düşebilmektedir. Sosyal yardım, bu durumda olanlara yönelik olarak gerçekleştirilen ayni ve nakdi yardımlara verilen genel bir isimdir ve insanlık tarihinin ilk dönemlerinden bu yana birçok toplumda farklı uygulamalarına rastlanmaktadır.¹²

Sosyal yardımlar; “geçinme güçlüğü içinde olan” ve “toplumdan dışlanma tehlikesiyle karşılaşan kişilerin”, yoksul ve az gelirli insanların veya sosyal grupların yaşamlarının güvence altına alınması konusunda, kamu sorumluluğu ilkelerinin kabul edilmesinden doğmaktadır. Bu yardımlar genellikle vergiler ile finanse edilmektedir. Herhangi bir karşılık söz konusu olmaksızın gereksinim içinde bulunan kişileri kapsamaktadır. Sosyal yardımlar, tek yanlı olarak devlet ya da kamu makamlarınca yasal yetki ve görev verilmiş gönüllü kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Yararlanan kişinin herhangi bir mali katkısı söz konusu değildir.¹³

Günümüzde yoksullukla mücadelede en önemli sosyal politika aracı olarak görülen sosyal yardımlar, muhtaç ve yoksul kesimleri koruyarak toplumsal denge ve adaletin sağlanmasında etkili bir yoldur.

Sosyal koruma çerçevesinde yeterli gelire sahip olmayan kişiler için son mercide sağlanan maddi destek olarak tanımlanan sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sisteminin primsiz programları olup, bu sisteminin açıklarını kapatıcı bir işlev görmekte ve sosyal sigorta sisteminin sağladığı güvenceden faydalanamayanlara yönelik koruma sağlamaktadır.¹⁴

---

¹²Faruk Taşçı, “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”, *Kamu-İş*, Cilt. 9, Sayı. 4, 2008, s. 2.

¹³ Devlet Planlama Teşkilatı, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı – Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, 2001, s.51.

¹⁴ Hande Hacımamutoğlu, “Türkiye’deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi”, Uzmanlık Tezi T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 2009,s.23-25

En geniş anlamıyla ise sosyal yardım, asgari düzeyde de olsa kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından, kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı, yoksun kalmış kişilere, resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yetecek hale getirmek amacını taşıyan parasal ve nesnel (aynı) yardımlardan oluşan bir sosyal koruma aracıdır.¹⁵

1.2 SOSYAL YARDIMLARIN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Sosyal devlet ilke ve uygulamasının en önemli ayaklarından biri olan sosyal yardımlar, bu sistemin en eski olgularından biri özelliğini taşımaktadır. Tezimizin bu bölümünde tarihin ilk çağlarından günümüze kadar birçok şekilde ortaya çıkmış olan sosyal yardım kavramının, Dünyadaki, Federal Almanya'daki ve Türkiye'deki tarihsel gelişimine kısaca yer verilecektir.

1.2.1 Sosyal Yardımların Dünya'daki Tarihsel Gelişim Süreci

İnsanların her an çeşitli nedenlerle muhtaç duruma düşebilecekleri gerçeği tarihin ilk çağlarından bu yana sosyal yardım olgusunun varlığını beraberinde getirmiştir. İlk çağlarda bu olgu kendini, akrabalık, aile içi dayanışma, komşuluk ve dini hassasiyetler çerçevesinde göstermiştir.¹⁶ Ayrıca eski çağlardaki kabile düzeninde, her kabile kendi içerisinde, mensuplarının gereksinimlerini imkanlar dahilinde sağlamaktaydı.¹⁷

Eski Mısır'da M.Ö. 2200–1800 yılları arasında, devlet yönetimindeki ruhani sınıf, dul ve yetimlerin varlıklı dindarlarca bakılmasını sağlamaktaydı. Böylece devlet tarafından yoksullara yapılan sosyal yardımların ilk uygulamalarının Mısır'da

---

¹⁵ Aziz Yıldırım, “Sosyal Yardımların Koordinasyonunda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi”, *4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu “Sosyal Politikanın Yönetişimi Bildiri Kitabı”*, 19-20 Kasım 2009, Matsa Basımevi, 1. Basım, Ankara, Kasım 2010, s. 297

¹⁶ Faruk Taşçı, 2010, s. 65

¹⁷ Hüseyin Şenocak, “Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihsel Süreç Işığında Değerlendirilmesi”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 56, 2009, s. 416

gerçekleşmiş olduğu söylenilebilir. Eski Mısır'da döneme özgü sosyal yardım tedbirlerine diğer bir örnek olarak ise, Hz. Yusuf Peygamber'in, yedi yıllık bolluk döneminde çok büyük tahıl rezervleri oluşturarak, bunları yedi yıllık kıtlık döneminde Mısır halkına dağıtması gösterilebilir.¹⁸

Eski Yunan'da yoksulların sosyal güvenliği, komşular ve yasal güvenceye alınmış aile yardımlarıyla sağlanmaktaydı. Bununla birlikte, ekonomik ve sosyal yapıdaki değişimin yoksulluğun artmasına neden olması sonucunda, devlet de sosyal yardım sistemine müdahil olmuştur.¹⁹ Ayrıca bu dönemde Yunan toplumunda esnaf teşkilatı içerisinde bir sosyal yardım ağının olduğu da belirtilmelidir.²⁰

Eski Roma'da da sosyal yardım tedbirlerine rastlanmaktadır. Roma'da Eski Yunan toplumunda olduğu gibi, sosyal ve ekonomik koşulların belirli kişiler lehine gelişim göstermesi geniş halk kitlelerinin yoksullaşmasına yol açmış, bu nedenle devlet, yoksullaşmayı azaltmak amacıyla özgür işçilere aynı yardım yapmaya başlamıştır. Roma'da, ayrıca miladi takvime geçilen dönemde, üyelerine hastalık ve kaza hallerinde sağlık yardımı yapan, uğradıkları gelir kayıplarını karşılamaya çalışan sandıklar (collegia tenuiorum) kurulmaya başlanmıştır. Yine bu dönemde üyelerinin ölümlerinde cenaze giderlerini karşılayan ve geride kalanlara maaş bağlayan sandıklar da (collegia funeraticia) kurulmaya başlanmıştır. Bu sandıklar yaklaşık üç asır boyunca faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Eski Roma'daki bu sandıklar (collegialar), karşılıklı yardımlaşma esasına dayanan derneklerin en eski örneklerini oluşturmuştur.²¹

İslam'ın ortaya çıktığı 7. yüzyıl, sosyal yardım olgusu açısından önemli bir dönemin kapısını aralamıştır. Çünkü İslam Müslümanlara, zenginlerin yoksul kişilere yardım etmesini emretmiş, bunu ibadet esasları arasında saymıştır.²²

---

¹⁸ a.g.e., s.416-417

¹⁹ a.g.e.,s. 417

²⁰ Faruk Taşçı, 2010, s. 65

²¹ Hüseyin Şenocak, "Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihsel Süreç Işığında Değerlendirilmesi", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 56, 2009, s. 417

²² Faruk Taşçı, 2010, s. 65

İslam'ın sosyal yardımlara ne kadar önem verdiği, Hz. Peygamber'in "Komşusu açken tok yatan gerçek mü'min değildir", "Bir kimse arkasında bakıma muhtaç birini bırakarak ya da borç bırakarak ölürse sorumluluk bize aittir." ve "Çevrenizde bulunan kimseler, sizlerin kardeşleridirler. Artık kimin eli altında bir kardeşi varsa, giydiğinden ona da giydürsin, yediğinden ona da yedürsin. Onlara güçlerinin yetmeyeceği bir işi yüklemeyin. Eğer yüklerseniz, siz de yardım edin." hadisleriyle açıklığa kavuşmaktadır.²³

*Ortaçağ Avrupa'sında sosyal yardım alanında en etkili aktörler kilise ve manastır gibi dini kurumlardı. Bu kurumlar yoksullara, hastalara, kimsesiz çocuklara, dullara ve yetimlere bünyelerinde kurulmuş olan hastanelerde parasız tedavi ve bakım sağlama ile para, yiyecek ve giyecek verme şeklinde, halktan toplanan bağışlarla finanse edilen yardımlarda bulunuyorlardı.*²⁴

Tarihsel süreç içerisinde tüm toplumlarda genel olarak dini değerler, gelenekler ve toplumsal yapılar koşullar çerçevesinde gelişen ve benzerlikler gösteren sosyal yardımlar, zaman içerisinde yetersiz kalmışlardır. Bu nedenle, sosyal yardım alanında devletin daha aktif bir şekilde rol alması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.²⁵

Devletin, sosyal yardım alanında ilk kez, yaşanan sosyal ve ekonomik sıkıntıların giderilmesi ve sosyal kargaşanın ortaya çıkmamasını sağlamak amacıyla, 1601 yılında İngiltere'de kabul edilen *Yoksullara Yardım Yasası* ile aktif olarak ortaya çıktığı görüşü genel kabul görmüştür. Bu yasa, her bölgeyi kendi yoksullarına karşı sorumlu kabul etmiş ve yoksul kişileri farklı gruplara ayırmıştır. Yasayla, "güçsüz yoksullar" yani hasta ve yaşlılar bakımevlerinde barındırılması, "sağlıklı yoksullar" yani çalışabilecek durumda olanlara ise, kamusal alanlarda iş verilmesi öngörülmüştür. Bu çerçevede, temel amaç çalışabileceklerin çalıştırılması, çalışama

---

²³ İsmail Kitapçı, "Sosyal Devlet Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Reform Arayışları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Isparta, 2007, s. 22

²⁴ Hüseyin Şenocak, 2009, s. 418

²⁵ DDK, *Türkiye'de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile, Çocuk, Özürlü, Yaşlı ve Diğer Kişilere Götürülen Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Raporu Özeti*, 2009, s. 1-2, <http://www.tccb.gov.tr/ddk/ddk29.pdf>, (26.01.2014)

gücünden yoksun durumda olanların ise bakılmasıdır. Bu yasayla getirilen düzenlemeler, yaklaşık olarak iki yüzyıl boyunca, işlerliğini kabul edilebilir bir seviyede devam ettirmiştir.²⁶

Sanayileşmeyle birlikte İngiltere’de nüfus köyden kente göç etmeye başlamış ve zirai toplum modeline uygun olarak çıkarılan 1601 Yasası işlerliğini kaybederek, sosyal düzenin ihtiyaçlarına cevap verememiştir. Bu nedenle 1834 yılında, temel prensibi yardım alma koşullarının ağırlaştırılması olan ve 1601 yılında çıkarılan Yasaya nazaran, çalışabilecek durumda olan yoksullar aleyhine onur kırıcı düzenlemeler içeren bir yasa çıkarılmıştır. Uygulamada etkisi sınırlı olan bu Yasa, öngördüğü acımasız sistem nedeniyle zaman içerisinde görülen değişimler için zorlayıcı güç olmuştur.²⁷

Sanayileşme süreciyle birlikte geleneksel sosyal dayanışma kuruluşları ya tamamen ortadan kalmış ya da etkinliklerini büyük ölçüde yitirmişlerdir. 19. yüzyılda çalışanlar ve aileleri yeni ortaya çıkan zorunlu sosyal sigorta sistemlerinin kapsamı içine alınmışlardır. Çalışamayacak durumda kalan yoksullara ise, kamusal sosyal yardım hizmetleri verilmeye başlanmıştır. Bu kapsamdaki gelişmelere, 1891 yılında Danimarka’da 60 yaş ve üstündeki kişilere ve 1898 yılında Yeni Zelenda’da yaşlılara aylık bağlanması düzenlemelerini örnek verebiliriz.²⁸

20. yüzyıla gelindiğinde ise, sosyal yardım alanında İngiltere’de önemli adımlar atıldığını görülmektedir. 1901 yılında savaşta ölenlerin geride kalan eş ve çocuklarının devlet tarafından bakılmasını öngören sosyal yardım programına başlanmıştır. 1908 yılında *Yaşlı Sosyal Kanunları* ile 70 yaş üstü kişilere ve 1939 yılında da 40 yaş üstü görme özürlülere ihtiyaç tespitine göre sosyal yardım yapılmasını içeren düzenlemeler getirilmiştir.²⁹

---

²⁶ Coşkun C. Aktan, Sosyal Devletin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi, <http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/dogusu-gelisim.htm>, (26.11.2013)

²⁷ a.g.e

²⁸ Faruk Taşçı, 2010, s. 68

²⁹ a.g.e., s. 69

20. yüzyılda sosyal yardım alanında yasal düzenlemeler yapan bir diğer ülke ise ABD olmuştur. Büyük depresyonun yaşandığı ülke olan ABD’de 1933 yılında Başkan seçilen Roosevelt’in, *New Deal* politikası kapsamında, 1935 *Sosyal Güvenlik Yasası* (Social Security Act) ile geniş ölçekli bir sosyal güvenlik programı oluşturulmuş; iki temel sigorta programı (Federal Devlet İşsizlik Sigortası Programı ve Federal Devlet Yaşlı Aylıkları Programı) ve üç temel yardım şekli (yoksul bakıma muhtaç çocuklara, körlere ve yaşlılara yardım) öngörülmüştür.³⁰

Sanayileşme ile başlayan ve günümüze kadar devam eden süreçte sosyal yardım yükümlülüğü devlete verilmiş ve zorunluluk ilkesi etrafında şekillenmiştir.³¹

1.2.2 Sosyal Yardımların Federal Almanya’daki Tarihsel Gelişim Süreci

Federal Almanya’da 15. yüzyıla kadar, aile ve akrabaları dışında yoksul ve yardıma muhtaç insanlara yardım elini uzatan başka bir kurum bulunmamaktaydı. Hıristiyanlığın yayılmasıyla birlikte yoksul, hasta ve evsiz kişiler özellikle kilise ve manastırlarda kendilerine sığınacak bir yer ve yiyecek yemek bulmuşlardır. Ekonomik açıdan gelişmiş şehirlerde de esnaf ve sanatkarlar birlikleri ile benzeri kuruluşlar zor durumda kalan üyelerine yardımlarda bulunmuşlardır.³²

Federal Almanya’da sosyal yardımlar ilk kez, 1530 yılında yerel düzeyde konulan ve mahalli idarelerin yoksullarına sahip çıkarak onlara yardım etmesini öngören kurullarla sağlanmıştır. Bu düzenlemelerde yabancılara yer verilmemiştir.³³

18. yüzyılın başında özellikle Preusen eyaletinde gençler için yetiştirme yurtları ile fakir yurtları inşa edilmiş ve daha önceki yüzyıllarda olduğu gibi bu yüzyılda da yabancılar kapsam dışı bırakılmıştır.³⁴

---

³⁰ Coşkun C. Aktan, Erişim, (26.11.2013)

³¹ Faruk Taşçı, 2010, s. 69

³² Carsten Schmitzky, *Sozialhilferecht*, 5. Baskı, Verwaltungsakademie Berlin, 2013, s. 6, http://www.berlin.de/vak/dokumente/pdf/lehrbriefe/LB_Sozialhilferecht_Endfassung_01_08_13.pdf, (02.11.2013)

³³ a.g.e.

³⁴ a.g.e.

Sanayileşme süreciyle birlikte Federal Almanya’da sosyal yardım alanında yeni düzenlemeler hayata geçirilmiştir. 1880’li yıllarda Federal Almanya Başbakanı Otto von Bismarck’ın yarattığı sosyal mevzuat bugünkü Alman sosyal güvenlik mevzuatının temelini oluşturmuştur. Ayrıca bu mevzuat dünyaya da sosyal güvenlik alanında yol gösterici olmuştur.³⁵

Bismarck Sosyal Mevzuatı çerçevesinde 17. Kasım 1881 yılında yayınlanan imparatorluk bildirisiyle işçiler kaza, hastalık ve yaşlılık durumlarında yasal koruma altına alınmıştır. Bu mevzuat kapsamında sırasıyla 1883 yılında çalışanlar için *Hastalık Sigortası Kanunu*, 1884 yılında *Kaza Sigortası Kanunu* ve 1889 yılında *Malullük ve Yaşlılık Sigortası Kanunu* kabul edilmiştir. Dünyada sosyal güvenlik alanında ilk kez çıkarılan bu kanunlar, genel bir korumayı değil, sadece *çalışan kesimi* koruma altına alan düzenlemeleri içermektedir.³⁶

1927 yılındaysa bu mevzuata, Weimar Cumhuriyeti’nde aşırı derecede yükselen işsizlik rakamları sonucu (1925’de 636.000 olan işsizlik, 1926’da 2,1 milyona ulaşmıştır) *İşe Aracılık ve İşsizlik Sigortası Kanunu* eklenmiştir.³⁷

Federal Almanya’daki sosyal sistem ve doğal olarak sosyal yardımlar için dönüm noktası ise 24.06.1954 tarihinde yaşanmıştır. *Federal İdare Mahkemesi* bu tarihte aldığı kararlar, o güne kadar devletin politikalarına göre şekillenen ve bir “hak” özelliği taşımayan kamusal yardımların artık her yardıma muhtaç vatandaşın hakkı olduğu hükmüne varmıştır.³⁸

Federal Almanya, 1962 yılında geçici olarak ve emekli aylığı düşük olan yaşlı insanlar gibi belirli kesimleri düştükleri zor ve acil durumlarda desteklemeyi amaçlayan *Federal Sosyal Yardım Kanunu*’nu çıkarmıştır.³⁹

---

³⁵ a.g.e.

³⁶ a.g.e.

³⁷ a.g.e.

³⁸ a.g.e, s 8

³⁹ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010, <http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a207-sozialhilfe-und-grundsicherung.pdf>, (12.09. 2013)

Yaşlılıkta görülen bu yoksulluk biçimi, sonraki yıllarda azalsa da, geçen yıllarla birlikte yaşam koşullarında ve başka kesimlerde sorunlar artmaya başlamıştır. Uzun süreli işsizler, yalnız başına çocuk yetiştiren kişiler, göçmenler, bakıma muhtaç ve engelli kişiler nedeniyle Yasada bazı durumlarda kısmi değişikliklere gidilirken bazı durumlarda yeni yasalar çıkarılmıştır. Bu kapsamda 1993 yılında iltica başvurusunda bulunanlara yönelik *Mülteciler Yardım Kanunu*, 1995 yılında ise *Bakım Sigortası Kanunu* yürürlüğe girmiştir. Yaşlılara ve sürekli işgücü kaybı olan kişilere yönelik olarak ise 2003 yılında *Temel Güvence Kanunu* çıkarılmıştır.⁴⁰ Son olarak 2003 yılında yapılan ve 01.01.2005 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemeyle *Federal Sosyal Yardım Kanunu* yürürlükten kaldırılarak, sosyal yardımlar, *İkinci Sosyal Kanun Kitabı-İş Arayanlar İçin Temel Güvence* (15- 64 yaş arası çalışabilecek durumda olanlara ve onların bakmakla yükümlü olduklarına sosyal yardımları düzenlemektedir) ve *Onikinci Sosyal Kanun Kitabı-Sosyal Yardımlar* (çalışamayacak durumda olanlar ve 15-64 yaş aralığı dışındakilere ödenecek yardımları düzenlemektedir) olarak *Sosyal Kanun Kitabı* içerisine dahil edilmişlerdir.⁴¹

1.2.3 Sosyal Yardımların Türkiye’deki Tarihsel Gelişim Süreci

Türk tarihinin ilk evrelerinde, sosyal yardım uygulamaları anlayışına ilk olarak *Orhun Kitabeleri*’nde rastlanılmaktadır. Kitabeler’de Kutadgu Bilig’den edinilen bilgiye göre, halkı yoksulluktan kurtarmak, tebaayı aç ve çıplak bırakmamak Türk hakanlarının görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca aile içi yardımlaşma ve tarihsel dönemler içerisinde benimsenen dinsel inançlar bağlı sosyal yardım dayanışması da varlığını güçlü bir şekilde göstermiştir.⁴²

Türklerin yerleşik hayata geçmesiyle birlikte, sosyal yardım alanında daha sağlam temeller üzerine inşa edilmiş iyiliği, yardımlaşma ve dayanışmayı hedefleyen “vakıf” kurumları tesis edilmiştir. Vakıf müesseseleri yerleşik hayata geçen ilk Türk kavmi

---

⁴⁰ a.g.e

⁴¹ a.g.e, Carsten Schmitzky, 2013, s. 27

⁴² Acar Alp Kızılkıuş ve Ahmet Yılmaz, *Bir Reformun Anatomisi*, SGK Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, Mayıs 2009, s. 5-6

olan Uygurlar'da büyük önem verilen sosyal yardım anlayışının göstergesi olmuşlardır.⁴³

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte sosyal yardım sistemi İslam dininin de büyük etkiyle daha da gelişmiştir. İslam'ın beş şartından birinin zekât olması İslam'ın sosyal yardım konusunda ne kadar duyarlı olduğunu açıkça göstermektedir. İslam dini, sosyal yardımı en önemli şartlarından biri olarak saymış; bunu bir ibadet olarak emretmiş ve toplumdaki muhtaçların gene toplum tarafından korunmasını sağlamıştır. İslam dini tüm Müslümanları kardeş saymış zekat, sadaka ve fitre ile yoksullara, kimsesizlere, öksüzlere, yetimlere, hastalara ve düşkünlere yardımın, gücü yeten her Müslümanın görevi olduğunu belirtmiştir.⁴⁴

İslam dinin bu kapsamlı sosyal yardım anlayışı Türklerde yaygın bir İslami sosyal yardım ve dayanışma örgütü olan Ahilik ve daha sonrasında Lonca kuruluşlarının en önemli kurucu gücünü oluşturmuştur.⁴⁵

Türklerin Anadolu'ya gelmesi ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulması ile birlikte yeni şehirler kurulmuş ve bu şehirlerde demircilik, bakırcılık ve marangozluk gibi zanaat kolları çok gelişmiştir.⁴⁶ Bu dönemde gelişen esnaf ilişkileri ile birlikte, eli açıklık, yiğitlik, yardım severlik, dayanışma ve ahlak anlayışına dayalı Ahilik teşkilatı kurulmuştur. Din ahlak ve gelenek kuralları üzerine kurulu bu teşkilat; cömertlik, muhtaçlara yardım etme, zulüm görenleri koruma, birbirlerine destek olma ve ayırım yapmaksızın tüm insanları sevmeye gibi özellikleriyle öne çıkmıştır.⁴⁷

Ahi teşkilatının kurucusu sayılan Ahi Evran önce Kırşehir'de, esnafı, meslek kollarına göre sınıflandırmış, daha sonra da bu meslek kolları için birer yardım

---

⁴³ a.g.e.

⁴⁴ Hande Hacımamutoğlu, 2009, s.23-25, Alpaslan Karabulut, "Türkiye'de Sosyal Yardım ve Sosyal Yardımların Tek Merkezden Yürütülebilirliği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara, 2011, s. 175

⁴⁵ a.g.e.

⁴⁶ a.g.e.

⁴⁷ A. Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., Yenilenmiş 15. Baskı, İstanbul, 2012, s. 74

sandığı kurmuştur. Kırşehir’de başlayan bu yapı, zamanla tüm Anadolu’ya yayılmış ve her meslek kolu için yönetimi Ahi birliklerince gerçekleştirilen “teavün” ya da “orta sandığı” olarak adlandırılan sandıklar kurulmuştur. Bu sandıkların bütçesinden çırak ve kalfalara barınma olanağı sağlanmış, esnafa düşük kredi verilmiş, ilk defa işyeri açacaklara sermaye yardımında bulunulmuş, evlenenlere, muhtaçlara, hastalara ve ölüm durumlarında geride kalanlara sosyal yardımlar yapılmıştır. Bu sandıkların gelirleri, çıraklığa alınanların, kalfalıktan ustalığa yükselenlerin yaptıkları ödemelerle belirli aralıklarla esnaftan toplanan aidatlar ve bağışlardan oluşmaktaydı.⁴⁸

Selçuklu döneminde kurulan ve Osmanlı döneminde de etkin olan Ahilik teşkilatı 15. yüzyıldan sonra yerini Lonca teşkilatına bırakmış⁴⁹ böylece 19. yüzyılın sonlarına kadar varlığı devam ettirmiştir.⁵⁰

Ayrıca Anadolu Selçuklu döneminde, İslam dininin “insanların en hayırlısı, insanlara en çok faydalı olanlardır” sözünden hareketle, sosyal yardımlaşma alanında dinsel vakıflarla daha örgütlü ve yaygın bir yapı kurulmuştur.⁵¹

Osmanlı döneminde Ahilik- Lonca düzeninin yanında sosyal yardım alanında aile içi yardımlaşma büyük önem taşımaktaydı. Özellikle tarımla uğraşan ve bir nevi üretim-tüketim birliği oluşturan aile kurumunda, kuşaklar değişmekte fakat çocuklar, çalışma çağına olanlar ve yaşlılar aynı çatı altında yaşamaktaydılar. Böylece hasta, yaşlı çocuk ve çalışamayacak durumdaki aile bireylerinin geçimi, çalışabilecek durumdaki diğer aile bireylerince sağlanmaktaydı.⁵²

Osmanlı döneminin bir diğer önemli sosyal yardım kuruluşu, Anadolu Selçuklularında olduğu gibi, eski Türklerden beri süregelen ve dini özellikleri ön planda olan vakıflardır.⁵³

---

⁴⁸ a.g.e. 74-75

⁴⁹ A. Can Tuncay, Ömer Ekmekçi, 2012, s. 75

⁵⁰ Ali Güzel ve Ali Rıza Okur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., Yenilenmiş 4. Baskı, İstanbul, 1994, s. 29

⁵¹ Acar Alp Kızılcıuş ve Ahmet Yılmaz, 2009, s. 5-6

⁵² a.g.e.

⁵³ Faruk Taşçı, 2010, s. 66-67

Dini ve hukuki bir kurum olan ve Osmanlı toplumunda sosyal yardım alanında önemli bir yere sahip olan vakıf müessesesi, kısaca bir malın geliriyle birlikte hayır işlerine tahsis edilmesidir. Devlet bütçesinden bağımsız olan vakıflar, tamamen sivil halkın kendiliğinden geliştirdiği sosyal yardım ve dayanışma kurumlarıdır.⁵⁴

Vakfın kurulması aşamasında, vakfedilen gayrimenkul veya servet vakfeden kişinin tasarrufundan çıkmaktaydı. Bu durum, gelirin adil dağılımı ve sosyal adaletin sağlanması noktasında vakıf müessesesinin etkili bir sosyal yardım işlevine sahip olduğunu göstermektedir.⁵⁵

Osmanlı'da medreseler, kütüphaneler, ibadethaneler, köprüler ve benzeri alanlarda faaliyet göstererek dolaylı olarak sosyal yardımlarda bulunan vakıfların yanı sıra, doğrudan sosyal yardım yardımlarda bulunan, hem şahsi hem de dini özelliğe sahip “avarız vakıfları” da bulunmaktaydı. Bu vakıflar; aşevi açarak, ihtiyacı olanlara giysi yardımı, dükkan açmak isteyenlere sermaye yardımı yapma gibi alanlarda faaliyet göstermekteydiler. Ayrıca vakıflar bünyesinde oluşturulan ve mahalle halkı tarafından, mahalledeki hasta ve muhtaç kişilere yardım etmek için toplanarak imama verilen “*avarız akçası*” da bir nevi yardım sandığı vazifesi görmekteydi.⁵⁶

Vakıflar, Tanzimat döneminde Osmanlı devletindeki merkezileşme süreciyle birlikte, vakıf gelirlerinin merkezi bütçe içerisinde değerlendirilmesi ve kaynaklarının azaltılması nedenleriyle, sosyal yardım işlevlerini yitirmişlerdir. Bununla birlikte, merkezileşme sürecinde yoksulların korunmasına yönelik olarak yapılan hukuki düzenlemeler, Osmanlı'nın modern anlamda bir sosyal devlet anlayışı çerçevesinde hareket ettiğini göstermektedir. Bu hukuki düzenlemelere örnek olarak, 1867 yılında belediye meclislerine fakirlere yardımı emreden kanun ile kapsamlı ve yaygın uygulaması olmamakla birlikte 1910 yılında çıkarılan ve kendi kendine bakamayan bakacak kimsesi olmayan Osmanlı tebaası yaşlı, malul veya yetimlere “*muhtacîn maaşı*” ödenmesini öngören kanunu sayabiliriz.⁵⁷

---

⁵⁴ a.g.e., s. 66-67

⁵⁵ a.g.e., s. 66

⁵⁶ a.g.e.

⁵⁷ a.g.e., s. 69-70

Osmanlı Devleti'nde yerel düzeyde de sosyal yardım alanında gelişmeler görülmektedir. Buna örnek olarak, Tuna valisi Mithat Paşa tarafından 1868 yılında kimsesiz çocukların korunması ve yetiştirilmesi amacıyla açtırılan ve esas olarak annesiz ve babasız çocuklara yönelik olmakla birlikte ailesi tarafından bakımı sağlanamayacak çocukların da kabul edildiği ıslahhaneleri gösterebiliriz.⁵⁸

Osmanlı döneminde modern anlamda sosyal yardım kuruluşu olarak sayılabilecek, günümüze kadar varlığını devam ettirmiş veya o dönem önemli işler icra etmiş kurumlar bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan biri, 29 Ocak 1895 tarihli *Darülaceze Nizamname-i Dâhilîsi* ile kurulan Darülaceze'dir. Bu kuruluş, kendilerini geçindirmeye engel hastalık ve sakatlıkları olan ve bakacak kimsesi olmayan ya da bakması gereken kişilerin kendilerine bile bakmaktan aciz oldukları, belediye dairesince tasdikli mahalle ilmühaberi ile tespit edilen kişilere karşılıksız yardımlarda bulunmaktaydı.⁵⁹

Bir diğer sosyal yardım kuruluşu ise, 1915 yılında Meclis-i Mebusan tarafından kabul edilen "*Evlad-ı Şuheda* (Şehit Çocukları) *Vergisi*" ile finanse edilmesi öngörülen "eytam sandıkları" ya da "*Darüleytamlar*"dır. Bu kuruluşun görevi, Trablusgarb ve Balkan savaşları sonucu artan şehit çocuklarının 13 yaşına kadar barınmalarını, himaye edilmelerini ve onların her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktır.⁶⁰

Bu kuruluşla aynı nitelikte olan ve Birinci Dünya Savaşı sonucu artan şehit çocukları için kurulan bir diğer sosyal yardım kurumu ise, 6 Mart 1917 tarihinde açılan *İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti*'dir. Bu Cemiyet "*yatılı okulların geliştirilmesi, hastane ve sanatoryum inşa edilmesi, fakir ve hasta çocukların tedavi ettirilmesi, özürlü çocukların bakımının sağlanması, çalışan kadınların çocukları için gündüz bakımevlerinin kurulması, fakir çocuklar için belirli okullarda öğle yemeği verilmesi*" gibi hizmetlerde bulunmaktaydı.⁶¹

---

⁵⁸ a.g.e., s. 71

⁵⁹ a.g.e., s. 70-71

⁶⁰ a.g.e.

⁶¹ a.g.e., s. 71, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10517/Tarihce>, (01.02. 2014)

Dönemin modern anlamdaki bir diğer sosyal yardım kuruluşu ise, 1868 yılında kurulan günümüzde Kızılay olarak bilinen Hilal-i Ahmer Cemiyeti'dir. Her ne kadar başlarda savaş yaralılarına bakmak için ordunun sıhhi teşkilatını tamamlayan yarı resmi bir kuruluş olarak kurulsada, Balkan ve Birinci Dünya Savaşı sonucu ortaya çıkan göç hareketleri, salgın hastalıklar, açlık ve yoksulluk gibi sorunlar nedeniyle sosyal yardım kuruluşuna dönüşmüştür.⁶²

Osmanlı döneminde kurulan ve günümüzde de faaliyetlerini sürdüren bir diğer sosyal yardım kuruluşu da 1863 yılında döneminin ileri gelen devlet adamlarından Yusuf Ziya Paşa ile dört yakın arkadaşı tarafından kurulan *Darüşşafaka Cemiyeti*'dir. Kuruluş, babası olmayan ve ekonomik gücü yetersiz, başarılı çocuklara karşılıksız eğitim-öğretim hizmeti sunarak, onları topluma kazandırmayı amaçlamaktadır.⁶³

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde yaşanan savaşlar neticesinde nüfusun dörtte birinin azaldığı, tarımsal üretimin yarı yarıya düştüğü ve savaşta şehit olanların geride bıraktıkları yetim, kimsesiz, aç ve muhtaç durumda binlerce kişinin var olduğu bir ortamda sosyal yardımlar büyük önem kazanmıştır.

Bu dönemde sosyal yardım alanında önemli sayılabilecek ilk resmi adım, 1920 yılında TBMM Hükümetinde yer verilen Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın kurulmasıyla atılmıştır. Ayrıca aynı dönemde Meclis bünyesinde Darüleytamlar'ın denetiminden sorumlu Sosyal Yardım Komisyonu kurulmuştur.⁶⁴

Dönemin sosyal yardım alanındaki bir diğer önemli gelişmesi ise, 1921 yılında Ankara'da, 1935 yılında Çocuk Esirgeme Kurumu adını alacak olan, *Himaye-i Etfal Cemiyeti*'nin kurulmasıdır. Kurum, savaşlarda şehit düşenlerin geride kalan yakınlarına sosyal yardım yapmak amacıyla kurulmuştur.⁶⁵

---

⁶² a.g.e.

⁶³ a.g.e., <http://www.darussafaka.org/tr-TR/darussafaka/Sayfalar/default.aspx>, (01.02. 2014)

⁶⁴ a.g.e., s. 101

⁶⁵ a.g.e.

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu'yla, belediyelere sosyal yardım alanında önemli görevler verilmiştir. Kanun, belediyelere; muhtaçlara, fakirlere, öksüz, yetim kimsesiz çocuklara, yaşlılara ve fakir hastalara yönelik geniş kapsamlı sosyal yardımlarda (nakit yardım, ilaç, yiyecek, giyecek, barınma, sağlık ve sosyal hizmetler vs.) bulunmayı emretmekteydi.⁶⁶

Sosyal yardım alanındaki bir diğer düzenleme 3008 sayılı İş Kanunu ile yapılmıştır. Bu Kanun, sosyal yardımlara ilişkin kurallar koymuş, bu yardımların devlet tarafından düzenlenip yöneltmesini öngörmüştür. Bu çerçevede, bu Kanunla devlete çalışma hayatında iş kazaları, mesleki hastalıkları, analık, yaşlılık, işgücü kaybı, hastalık ve ölüm durumlarında yapılacak sosyal yardımları düzenlemek ve yönetmek görevleri verilmiştir. Ayrıca Kanun, İş Kanununun uygulanmasını ve izlenmesini sağlamak üzere, kamu kurumu niteliği taşımak kaydıyla, bir "İşçi Sigortası İdaresi" kurulmasını öngörmüştür.⁶⁷

Sosyal yardım alanındaki bu düzenlemelere rağmen, ilk gelişmenin, 1941 yılında kabul edilen "*Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkındaki Kanun*" olduğu kabul edilmektedir.⁶⁸ Bu Kanun, barış ve savaş durumlarında 45 günden fazla süreli askerlik hizmetinde bulunanların ailelerinden, geçimlerinin askerdeki kişi tarafından sağlandığı ve muhtaç durumda oldukları tespit edilenlere, asgari düzeyde geçimlerini sağlayacak şekilde, yardım yapılmasını öngörmektedir.⁶⁹

Çok Partili Dönem olarak adlandırılan 1945 sonrası dönemde, sosyal yardım alanında görülen ilk gelişme ise, 1949 yılında çıkartılan 5387 Sayılı "*Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun*"dur. Bu Kanunla, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığına konuyla ilgili olarak görevler verilmiştir. Ancak Kanun, uygulamada yaşanan sıkıntılar nedeniyle 1957 yılında 6972 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.⁷⁰ 6972 sayılı Kanun, korunmaya muhtaç çocukların korunması, bakılması ve yetiştirilmesi görevini, illerde kurulan ve her

---

⁶⁶ Alpaslan Karabulut, 2011, s. 175

⁶⁷ Mesut Gülmez, "Ellinci Yılında Birinci İş Yasası Üzerine Bazı Notlar", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, 1986, s. 127

⁶⁸ Faruk Taşçı, 2010, s. 102

⁶⁹ Alpaslan Karabulut, 2011, s. 176

⁷⁰ Faruk Taşçı, 2010, s. 104

biri, birer yerel yönetim kurulu statüsüne sahip olan *Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birliklerine* verilmiştir. Ayrıca Kanunla, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın bu birliklere personel ve maddi açıdan yardımda bulunmaları öngörülmüştür.⁷¹

15.05.1959 tarihinde de, 7269 sayılı “*Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun*” kabul edilmiştir. Bu Kanunla afetler sırasında yapılacak yardımlar düzenlenmiştir.⁷²

Aynı yıl içerisinde, 12.06.1959 tarihli ve 7355 sayılı “*Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun*” kabul edilmiştir. Profesyonel meslek elemanı yetiştirmenin gerekliliği ilkesinden hareketle çıkarılan bu Kanun çerçevesinde, 1961 yılında eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan *Sosyal Hizmetler Akademisi* kurulmuş ve 1965 yılından itibaren sosyal hizmet uzmanlarının, sosyal hizmet alanlarında faaliyet göstermesi sağlanmıştır.⁷³

1960 yılında yapılan ve küçük bir kesimi ilgilendiren diğer bir sosyal yardım uygulaması ise, 6.12.1960 tarih ve 168 sayılı Kanun ile yurtdışında Türk kültürüne hizmet eden Türk ve yabancı asıllı öğretmenlere, görevlerinden ayrılmışlarsa kendilerine, ölmüşlerse geride kalanlarına sosyal yardım yapılmasıdır.⁷⁴

Türkiye Cumhuriyeti'nde sosyal politika alanında önemli dönüm noktalarından biri de, 1961 Anayasası'nın kabul edilmesidir. Bu Anayasa ile *Sosyal Hukuk Devleti* olmanın bir gereği olarak sosyal haklar garanti altına alınmıştır.⁷⁵

1963 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde *Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü* kurulmuştur. Genel Müdürlük mevzuattaki bazı engeller nedeniyle

---

⁷¹ Ertan Kahramanoğlu, “Birinci Sosyal Hizmetler Şurası”, 19-21 Nisan 2004, SHÇEK, Ankara, s. 13, http://www.huzurevleri.org.tr/docs/SHCEK_BirinciSosyalHizmetlerSurasi.pdf, (01.02.2014)

⁷² <http://karabuk.aile.gov.tr/html/2192/Tarihce>, (01.02. 2014)

⁷³ 7355 Sayılı Kanun'un Sosyal Hizmetler Akademisine ilişkin hükümleri 41 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ve bütünü ise 2828 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. a.g.e.

⁷⁴ Faruk Taşçı, 2010, s. 104

⁷⁵ a.g.e., s. 105

görevlerini tam olarak yerine getirememiş ve 1983 yılında 2828 sayılı Kanun ile kaldırılmıştır.⁷⁶

Türkiye’de bugünkü anlamıyla sosyal yardım sisteminin doğuşunun 1 Temmuz 1976’da kabul edilen 2022 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun”la gerçekleştiği söylenebilir. Kanun, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilen 65 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarına, muhtaçlık hâli devam ettiği müddetçe belirli bir aylık bağlanmasını öngörmektedir.

Türkiye’de 1980 öncesi sosyal yardım alanındaki uygulamalara bakıldığında, düzenlemelerin belirli kesimlere odaklandığı ve geneli kapsayan bir yapının bulunmadığı görülmektedir. Bu dönemde daha çok kimsesiz çocuk ve yaşlılar üzerine odaklanan bir sosyal yardım anlayışı göze çarpmaktadır.

1980 sonrası dönemde ise, sosyal yardım düzenlemelerine verilebilecek ilk örnekler, 03.11.1980 tarihli ve 2030 sayılı “Görevleri Nedeniyle Yaralanan Yahut Ölen Bazı Kamu Görevlilerine Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” ile benzer amaçlı düzenlemeler yapan 23.04.1981 tarihli ve 2453 sayılı “Yurt Dışında Görevli Personele Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” ve 18.12.1981 tarihli ve 2566 sayılı “Bazı Kamu Görevlilerine Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” lardır.⁷⁷

1982 yılında kabul edilen yeni Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türk Cumhuriyeti’nin “sosyal devlet” olduğunu hükme bağlamış ve sosyal hizmetler alanında ayrıntılı hükümlere yer vermiştir. Anayasanın 60. maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ifade edilmekte ve Devletin, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alması ve gerekli teşkilatlanmayı sağlaması emredilmektedir.

---

⁷⁶ <http://karabuk.aile.gov.tr/tr/html/2192/Tarihce>, (01.02. 2014)

⁷⁷ <http://karabuk.aile.gov.tr/tr/html/2192/Tarihce>, (01.02. 2014)

1983 yılında 2828 sayılı Kanunla günümüzde sosyal yardım alanında önemli yere sahip olan *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü*⁷⁸ kurulmuştur. Bu kurumun görevi; kısaca korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, genç, kadın, özürlü ve yaşlılarımıza ayni ve nakdi yardımlarda bulunmaktır.⁷⁹

Sosyal yardım düzenlemeleri bakımından zengin bir dönem olan 1980’li yıllarda bir diğer düzenleme, 08.06.1984 yılında kabul edilen 227 sayılı “*Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*” ile yapılmıştır. Kararname ile Genel Müdürlüğe, “gerekli yerlerde öğrenci yurtları, aş ocağı, eğitim tesisleri açmak, yönetimini sağlamak, imkanları ölçüsünde muhtaç sakat ve amalara aylık bağlamak” gibi görevler verilmiştir.

29.05.1986 tarihli 3294 sayılı “*Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kanunu*” sosyal güvenlik ve sosyal hizmet kavramları ve uygulamaları açısından yeni bir durum oluşturmuştur. Bu Kanun; “Ekonomik yönden muhtaçlık içinde bulunan yoksul kişilere” ve “Belli bir destek sağladığında kendi kendilerine yeterli hale gelebilecek olanlara” parasal ve ayni nitelikte sosyal yardımlar yapılmasını hükme bağlamıştır.⁸⁰

Türkiye’de geniş bir kitleyi kapsayıcı bir diğer sosyal yardım düzenlemesi, 18 Haziran 1992 tarihli ve 3816 Sayılı “*Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun*” ile yapılmıştır. Bu Kanun, hiç bir sosyal güvenlik kurumunun güvencesi altında olmayan ve sağlık hizmetleri giderlerini karşılayacak gücü bulunmayan Türk vatandaşlarının bu giderlerinin Devlet tarafından karşılanmasını öngörmektedir.

Sosyal yardım alanında atılmış bir diğer adım, 20 Nisan 1990 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan 422 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olarak kurulan “*Kadının Statüsü*

---

⁷⁸ 633 Sayılı KHK gereği (Mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kapatılmış olup 03.06.2011 tarihinde aynı kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur.

⁷⁹ <http://karabuk.aile.gov.tr/tr/html/2192/Tarihce>, (01.02. 2014)

⁸⁰ <http://karabuk.aile.gov.tr/tr/html/2192/Tarihce>, (01.02. 2014)

ve Sorunları Başkanlığı” ile atılmıştır. *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri* çerçevesinde kadınlarla ilgili koordinatör veya icracı bir birim kurulmasını gerekliliğinden doğan kurum, kadınlara eşitlik içinde, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda hak ettikleri statüyü kazandırmak amacıyla kurulmuştur. Anılan Başkanlık 1990 yılında çıkarılan bir kanun ile *Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü* adıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na bağlanmışsa da, 1991 yılında yeniden Başbakanlığa bağlanarak sorumluluğu kadın konuları ile ilgili Devlet Bakanına verilmiştir. Genel Müdürlük daha güçlü bir yapıya ulaştırılması amacıyla, önce 1993 daha sonra 1994 yıllarında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname’ler ile *Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı’nın* ana hizmet birimi olarak yeniden yapılandırılmak istenmişse de, çıkarılan KHK’ların dayandığı Yetki Kanunlarının Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi nedeniyle bu durum gerçekleşmemiştir. Yaklaşık bir on yıl kuruluş kanunu olmaksızın varlığını sürdüren, şimdiki adıyla Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 03.06.2011 tarihli ve 633 Sayılı “*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*” ile kurulan Bakanlığa bağlanmıştır.⁸¹

Anılan KHK ile kurulan Bakanlığın temel görevi, “sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek” olarak belirlenmiştir.

---

⁸¹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, <http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/19067/Tarihce>, (18.02.2014)

2. BÖLÜM: FEDERAL ALMANYA SOSYAL YARDIM SİSTEMİ

Çalışmamızın bu bölümünde, Federal Almanya'daki sosyal devlet anlayışının dayanaklarına değinilecek ve sosyal güvenlik sisteminden kısaca bahsedilecektir. Sonrasında ise Federal Almanya'daki sosyal yardım sistemi ele alınacaktır.

2.1 FEDERAL ALMANYA'DA SOSYAL DEVLET

Federal Almanya Sosyal Yardım Sistemi dayanağını, 23 Mayıs 1949 tarihinde Federal Almanya Parlamentosu'nda kabul edilen Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'ndan⁸² almaktadır. Bu dayanak kendini öncelikle anılan Anayasa'nın 1. maddesinin 1. fıkrasındaki “İnsan onuru dokunulmazdır. Ona saygı göstermek ve onu tüm gücüyle korumak devletin görevidir” ifadesiyle göstermektedir.

Sosyal Devlet, sosyal adaleti sağlamak için vatandaşları arasında sosyal dengeyi kurmalıdır. Sosyal devlet anlayışının temeli olan bu düşünceden yola çıkarak Federal Almanya Cumhuriyeti, Anayasası'nın 20. maddesi'nin 1. fıkrasında kendini “demokratik ve sosyal bir federal bir devlet” olarak tanımlamıştır. Ayrıca bu maddenin değiştirilmesi yasaklanmıştır.⁸³

Sosyal devlet prensibi sabit bir prensip değildir ve toplumdaki gelişmelere ayak uydurmak zorundadır. Bu nedenle Federal Almanya Parlamentosu Anayasa'yı yaparken bu prensibi ayrıntılı bir şekilde formüle etmekten kaçınmış ve bu görevi yasa koyuculara bırakmıştır.⁸⁴

Sosyal devlet prensibi, tam olarak bir refah ortamı sunmamakta ve sosyal sorumluluğu yalnızca devlete yüklememektedir. Bu prensip, her bireye en başta kendi kendisine yardım etmesi sorumluluğunu yüklemektedir. Bunun yanında, sosyal

---

⁸² <http://www.bundestag.de/bundestag/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/index.html>, (18.02.2014)

⁸³ Carsten Schmitzky, güncelleyen Thomas Fischer, 2013, s. 7-9

⁸⁴ a.g.e, s. 7

güvenlik ve vergi yükümlülüklerinin birey tarafından yerine getirilmesi zorunluluğu da bu prensibin önemli ayaklarından birini oluşturmaktadır.⁸⁵

Federal Almanya’da sosyal devlet anlayışı değişik zamanlarda çıkarılan kanunlardan oluşan *Sosyal Kanun Kitabı* (*Sozialgesetzbuch-SGB*) ile uygulanmaktadır. Bu kanun kitabının oluşturulmasının amacı, değişik kanunlarla oluşan sosyal hizmet mevzuatını bir kitap içerisinde toplayarak daha kolay anlaşılır bir duruma getirmektir.⁸⁶

Sosyal Kanun Kitabı, her biri farklı sosyal alanları düzenleyen ve çerçevesini belirleyen 12 kanun kitabından oluşmaktadır. Bunlar;⁸⁷

- **SGB 1**, Genel Kısım (01.01.1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 2**, İş Arayanlar İçin Temel Güvence (01.01.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 3**, İş Teşviki (01.01.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 4**, Sosyal Sigorta Genel Hükümleri (01.07.1977 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 5**, Yasal Hastalık Sigortası (01.01.1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 6**, Yasal Emeklilik Sigortası (01.01.1992 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 7**, Yasal Kaza Sigortası (01.01.1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 8**, Çocuk ve Gençlik Yardımı (01.01.1991 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 9**, Engelli İnsanların Rehabilitasyonu ve Katılımı (01.07.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 10**, İdari Usul, Sosyal Verilerin Korunması ve Hizmet Sağlayıcıların Birlikte Çalışması (01.01.1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 11**, Sosyal Bakım Sigortası (01.01.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir)
- **SGB 12**, Sosyal Yardım (01.01.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir)

---

⁸⁵ a.g.e, s. 8

⁸⁶ a.g.e, s. 11, 19

⁸⁷ a.g.e

Sosyal Kanun Kitabının temel fikrini SGB I'İN 1. maddesi ortaya koymaktadır. Bu maddeye göre; Sosyal Kanun Kitabı mevzuatı, sosyal hizmetler ile sosyal ve eğitici yardımları, insan onuruna yakışır var olmayı güvence altına almak, özellikle gençler için kişiliğin serbestçe gelişimini sağlayacak eşit fırsatlar yaratmak, aileyi korumak ve desteklemek, bireylerin özgürce seçtikleri bir işle geçinmelerini sağlamak ve yaşamın getirdiği özel sıkıntıları, kendi kendine yardımı da içerecek şekilde önlemek ve telafi etmek için sosyal adaleti, sosyal güvenliği gerçekleştirecek şekilde yapılandırılmalıdır. Ayrıca anılan madde, yukarıda belirtilen görevlerin yerine getirilmesi için gerekli hizmetlerin zamanında ve yeteri derecede sunulmasının ve ilgili kurumların bu doğrultuda yapılandırılmasının da bu mevzuat kapsamında gerçekleştirmesini öngörmektedir.⁸⁸

Tüm sosyal hizmetleri kapsayan temel prensiplerden bir diğeri ise, yine SGB I'de yer almaktadır. Buna göre hizmetler, hizmet yardımları, ayni yardımlar ve para yardımları olarak üçe ayrılmıştır. Bu yardımlar çerçevesinde hizmet yardımları en önce gelen yardımlardır. Çünkü bu yardımlar sayesinde vatandaşlar, Sosyal Kanun Kitabında yer alan haklar ve yükümlülükler hakkında sosyal hizmet kurumları tarafından bilgilendirilmektedirler.⁸⁹

Yukarıda bahsedilen kapsamlı bilgilendirme sonucunda kişi, ayni ve para yardımlarına ilişkin bir hakkının olup olmadığını öğrenmektedir.⁹⁰

SGB XII kapsamında yapılan yardımlar dışında tüm sosyal hizmetler için geçerli olan bir diğeri genel kural, başvuru üzerine hizmet sunulmasıdır. Ayrıca hak edilen hizmetler için 4 yıllık bir zaman aşımı süresi vardır.⁹¹

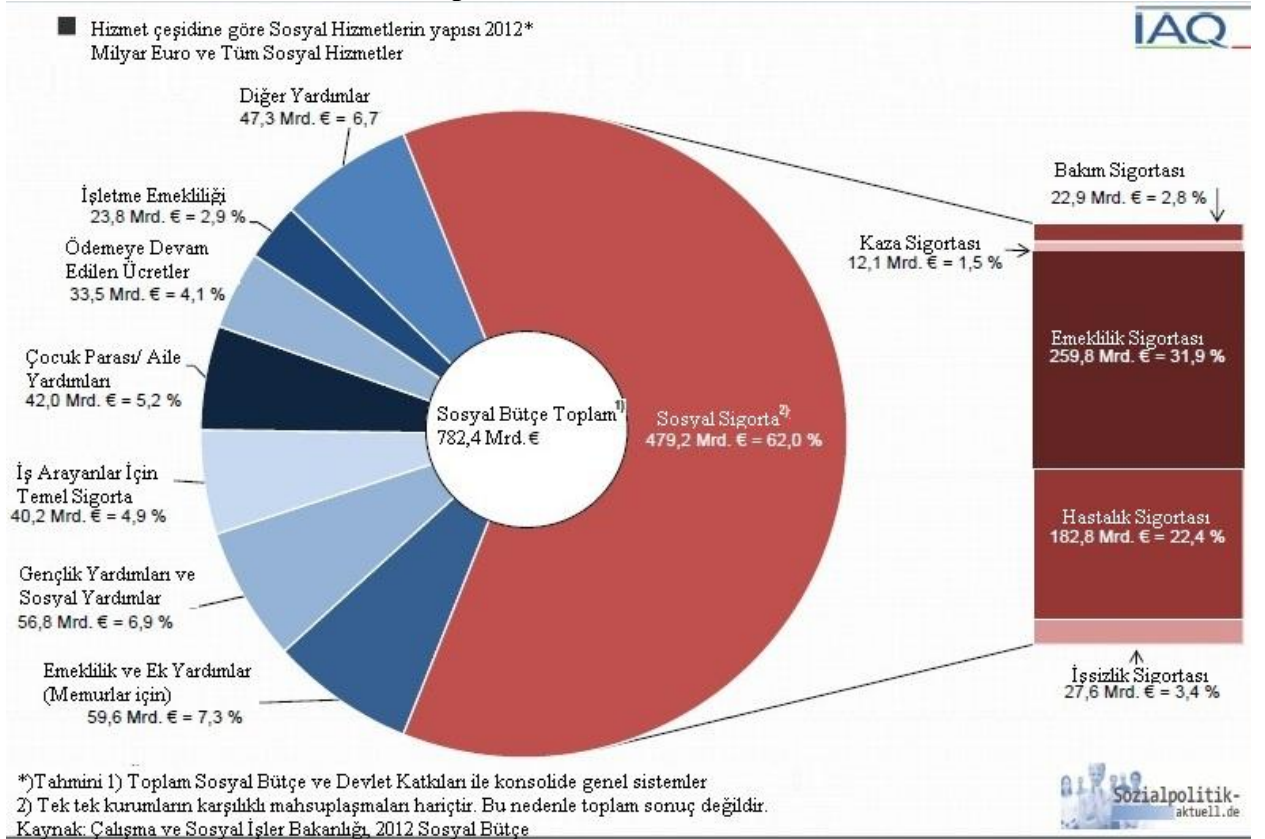
⁸⁸ a.g.e, s. 20

⁸⁹ a.g.e,

⁹⁰ a.g.e,

⁹¹ a.g.e, s. 21

Grafik 1 Federal Almanya'da Sosyal Güvenlik Hizmetleri Kapsamında 2012 Yılında Yapılan Harcamalar

Kaynak: Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, 2012 Sosyal Bütçe, Carsten Schmitzky, 2013, s. 13

Not: Grafikte yer alan ödemeye devam edilen ücretler, 26.05.1994 tarihinde kabul edilen ve 01.06.1994 tarihinde yürürlüğe giren "Entgeltfortzahlungsgesetz" kapsamında, yasal tatil günlerinde ve hastalık durumlarında işverenin işçiye maaşını çalışıyormuş gibi ödemesi öngörülen ücretlerdir.

Grafikten de görüleceği gibi, Federal Almanya sosyal güvenlik sistemi birçok hizmetten oluşmaktadır. Eğitimin teşvik edilmesinden ek bakım ödemelerine kadar birçok alanda kendini hissettiren sosyal sistem, Federal Hükümet tarafından her yıl sosyal bütçe içerisinde açıklanmaktadır. Grafikte de görüleceği üzere, 2012 yılında sosyal güvenlik sistemine harcanan para 782 milyar Avro civarındadır.⁹²

Bu çerçevede 2012 rakamlarına göre, Federal Almanya sosyal bütçesinin % 62'sini emeklilik, hastalık, işsizlik, bakım ve kaza sigortaları oluşturmaktadır. Bu görüntü de

⁹² a.g.e.

Federal Almanya'nın bir sosyal sigortalar devleti olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Ayrıca grafiği incelediğimizde, sosyal güvenlik sistemi içerisinde yer alan, işveren tarafından finanse edilen ücretler ve işletme emekliliği ödemeleri ile vergilerle finanse edilen diğer hizmetler gibi diğer kalemlerin sosyal bütçe içerisinde % 13,7'lik yere sahip oldukları görülmektedir.

Sosyal yardım prensibi çerçevesinde yapılan çocuk yardımları, gençlik yardımları, sosyal yardımlar, iş arayanlar için temel güvence, çocuk parası ve aile yardımları gibi harcamalar ise, sosyal bütçenin % 17'lik kısmını oluşturmaktadır.

2.2 FEDERAL ALMANYA'DA SOSYAL YARDIMLAR

Federal Almanya'da sosyal yardımların en temel amacı; bu yardımlardan yararlanan kişilerin insan onuruna yakışır bir şekilde yaşamını sürdürmesini sağlamaktır.⁹³

Her insan, kaza, hastalık, engelli olması, bakıma muhtaç olması, işsizlik, düşük gelire sahip olma gibi nedenlerle, eşinin ölmesi ya da bir felaket sonucunda dara düşebilmekte ve devlet yardımlarına ihtiyaç duyabilmektedir.⁹⁴

Bu gibi zor durumların çoğu için hastalık sigortası, bakım sigortası, kaza sigortası, işsizlik sigortası veya emeklilik sigortası gibi sosyal sigorta sistemi devreye girmektedir. Bununla birlikte, bu gibi sigorta sistemleri dışında kalan kişiler veya durumlar söz konusu olduğunda sosyal yardım devreye girmektedir. Sosyal yardım kapsamına giren durumlarda; düşülen durumun kimin suçu olduğu önemli değildir, yani kişinin kendi suçu olsa bile sosyal yardımlardan yararlanma hakkı vardır.⁹⁵

---

⁹³ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Soziale Sicherung im Überblick", Bonn, 2013, s. 139, <http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen-DinA4/a721-soziale-sicherung-gesamt.pdf>, (16.09.2013)

⁹⁴ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Sozialhilfe und Grundsicherung", 2010

⁹⁵ a.g.e.

Federal Almanya sosyal devlet sisteminde sosyal yardım, son “yardım ağı” olarak tanımlanmaktadır.⁹⁶ Bu özelliği ile sosyal yardım, kişileri yoksulluğa, sosyal dışlanmaya ve yoğun güçlüklerle karşı korumakta ve bireylerin ve ailelerinin kendi kendilerine yetemedikleri ve sigorta sistemleri üzerinden de yeterli sosyal güvencelerinin olmadığı durumlarda destek sağlamaktadır.⁹⁷

Federal Almanya’da sosyal yardımlar, daha önce de belirtildiği gibi, 2003 yılında yapılan ve 2005 yılı itibarıyla yürürlüğe giren düzenleme sonucu *SGB XII-Sosyal Yardım ve SGB II-İş Arayanlar İçin Temel Güvence* çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda, kimlerin hangi *Sosyal Kanun Kitabı (SGB)* kapsamında sosyal yardım alacağı “çalışabilirlik” durumuna göre belirlenmektedir.⁹⁸ SGB II kapsamında, 15-64 yaş arası çalışabilecek durumda olanlar “*İşsizlik Parası 2*”, onlarla birlikte yaşayan çalışamayacak durumda olanlar ise “*Sosyal Para*” şeklinde sosyal yardımlar almaktadırlar. SGB XII kapsamında sosyal yardım alacaklar ise, yaşlılık ve geçici veya sürekli iş kaybına uğrayan kişilerdir.⁹⁹

Aşağıda Tablo 1’de yardıma muhtaçlık ve çalışabilirlik durumlarında sosyal ödeme hizmetlerinin düzenlenişi sunulmaktadır:

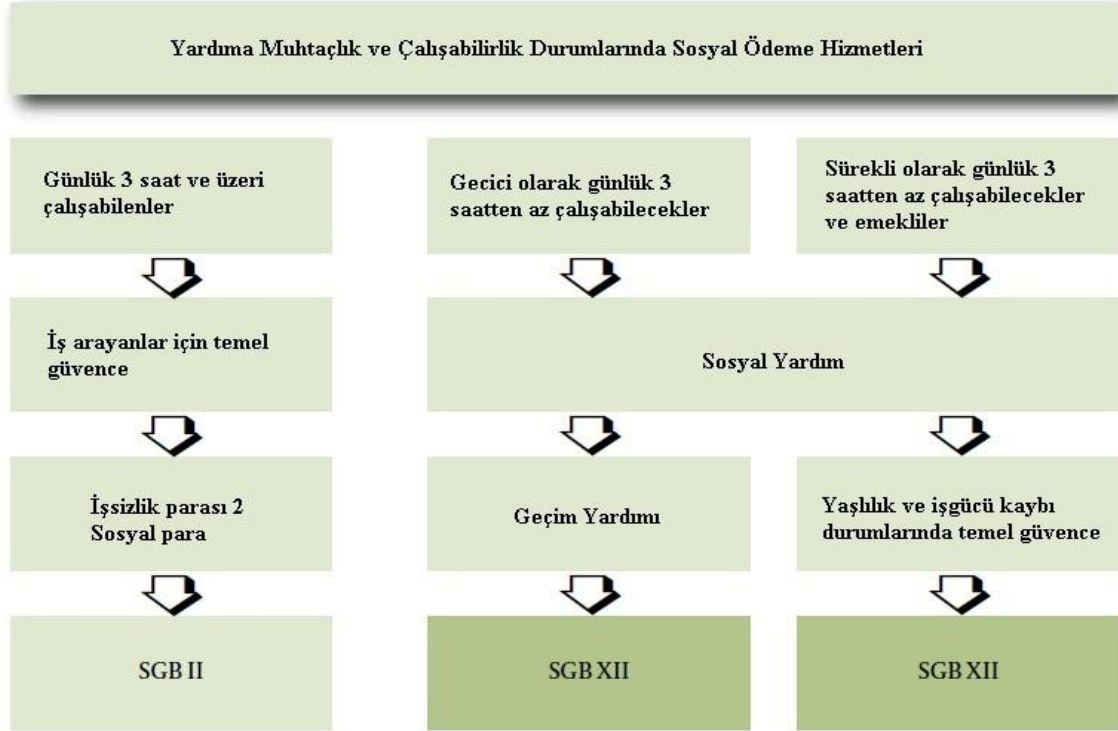
⁹⁶ Carsten Schmitzky, 2013, s. 28

⁹⁷ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 139

⁹⁸ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

⁹⁹ a.g.e.

Tablo 1
Yardıma Muhtaçlık ve Çalışabilirlik Durumlarında Sosyal Ödeme Hizmetleri

Kaynak: Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı,
<http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a207-sozialhilfe-und-grundsicherung.pdf>

Tablodan da görüleceği üzere şayet kişi günlük üç saat ve üzerinde çalışabilecek durumdaysa SGB II kapsamında, değilse SGB XII kapsamında sosyal yardım alacaktır.

Tablo 2
Federal Almanya'daki Asgari Sosyal Güvence Harcamaları
(31.12.2012 tarihi itibarıyla)

Yardım Türü	Tutar (Milyar Avro)	Yararlanan Kişi Sayısı
Asgari sosyal güvence toplamı	39	7.249.273
SGB II kapsamında yapılan yardımlar	32,2	6.037.330
SGB XII kapsamında yapılan yardımlar	5,6	1.012.431
Mülteciler Yardım Kanunu Uyarınca ödenen aylık maktu yardımlar	0,8	165.244
Savaş Mağdurları Kanunu Uyarınca Yapılan Yardımlar	0,4	34.268

Kaynak: Federal İstatistik Kurumu, Federal Çalışma Ajansı,
<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/75659/umfrage/ausgaben-fuer-leistungen-der-sozialen-mindestsicherung-2008/>, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/72309/umfrage/empfaenger-von-leistungen-der-sozialen-mindestsicherung/>, (16.01.2013)

Tabloyu incelediğimizde Federal Almanya’da toplam 7.249.273 kişi için asgari sosyal güvence kapsamında 39 milyar Avrodur harcama yapılmıştır. Bu harcamaların 32.2 milyar Avroluk kısmını SGB II kapsamında yapılan yardımlar oluştururken, SGB XII kapsamında 5,6 milyar Avroluk harcama yapılmıştır.

2.2.1 On İkinci Sosyal Kanun Kitabı (SGB XII) Kapsamında Sosyal Yardım

SGB XII’nin 1. maddesinin 1. fıkrasında yer aldığı gibi sosyal yardımın amacı, “hak sahiplerine insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürme olanağını tanımaktır.” Sosyal yardım, kişinin gelir ve servetin yeterli olmaması durumunda, toplumsal açıdan kabul edilebilir düzeyde bir yaşam sürdürmeyi sağlayacak insan onuruna yaraşır asgari gereksinimi karşılamaktadır. Engelli olma, bakıma muhtaç olma ya da yoğun sosyal sıkıntılar gibi diğer durumlarda ise, sosyal yardım, ihtiyaç halinde devreye girmekte ve söz konusu kişilerin toplumsal yaşama mümkün olduğu kadar katılabilmeleri için gerekli desteği sunmaktadır.¹⁰⁰

Sosyal yardımın temel hedeflerinden biri, yardım alan kişiyi kendi kendine yeterli olacak düzeye getirerek, kişinin yardım almadan yaşamını sürdürmesine katkı sağlamaktır. Bu kapsamda, yardım alan kişi bahsedilen hedef için caba göstermeli ve sosyal yardım kurumlarıyla işbirliği içerisinde hareket etmelidir.¹⁰¹

Sosyal yardım hukukuna göre verilen desteklerin temel belirleyici özellikleri şunlardır:¹⁰²

- Yardımlar, hak sahiplerinin özel durumu, istekleri ve becerileri dikkate alınarak, bireysel gereksinime göre ayarlanmaktadır. (SGB XII, Madde 9).
- Sosyal yardım, ikincil bir yardım şeklidir ve kural olarak ancak diğer tüm olanaklar tüketildikten sonra, örneğin hak sahibinin kendisinin veya varsa ona bakmakla yükümlü kişilerin geliri ve serveti, kendi iş gücü, diğer sigorta

---

¹⁰⁰ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 139

¹⁰¹ a.g.e.

¹⁰² a.g.e.

sistemlerinden kaynaklanan haklar sorgulandıktan sonra sağlanmaktadır. (SGB XII, Madde2).

- Sosyal yardım başvuru üzerine değil, sosyal yardım kurumuna gerekli şartların yerine getirildiği bildirilir bildirilmez başlamaktadır. Ancak 4. bölümdeki yaşlılık ve iş gücü kaybıyla bağlantılı temel güvence ödemeleri bu duruma istisna teşkil etmektedir. (SGB XII, madde 41 ile bağlantılı olarak madde 18).
- Sağlanan destekler, hizmet, para yardımı ya da aynı yardım olarak yapılmaktadır. Kural olarak para yardımı aynı yardımlara karşı önceliklidir. (SGB XII, Madde 10). Ayrıca sağlanan destekler sadece maddi yardım olarak değil danışma, etkinleştirme ve sosyal yardımdan bağımsız olmayı sağlayabilecek diğer destek biçimleri şeklinde de kendini gösterebilmektedir. (SGB XII, Madde11).
- Değişik düzenlemelerle ayakta yardıma, yatılı yardım karşısında öncelik tanınmaktadır. Yatılı yardım; ihtiyacın, özellikle ayakta yardım gibi alternatiflerin ve masrafların araştırılması sonucunda, gerektiğinde yapılmaktadır. SGB XII'nin 39. maddesine göre hamilelik, engellilik ve bakıma muhtaçlık durumları bu kurala istisna teşkil etmektedir.
- Kapsamlı danışma hizmetleri, bilgilendirme ve bağlantıların kurulması, sosyal hizmetlerden faydalanmak üzere eşlik edilmesi ve daha ileri danışmanlık hizmeti aracılığıyla destek olma gibi ek hizmetlerle, hak sahibinin kendi kendine yardım gücü artırılmaktadır ve hak sahibi daha etkin hale getirilmektedir.

SGB XII'nin 2. maddesinin 2. fıkrasına göre bu kitap kapsamında yapılan yardımlar, bakmakla yükümlü olanlar ile diğer sosyal yardım kurumlarının yükümlülüklerini etkilememektedir. Açık bir ifadeyle, bu kitap kapsamında aynı konuda yardım öngörülmesi, diğer yükümlülük sahiplerinin yükümlülüklerini ortadan kaldırmamaktadır.

SGB XII kapsamında sosyal yardım yapacak kurumlar 3. maddede belirtilmiştir. Bu maddeye göre sosyal yardımlar, Kaymakamlıklar (şehir dışındaki kırsal bölgelerden

sorumludurlar) ve Bağımsız Şehirler (şehir merkezlerinden sorumludurlar) gibi yerel yönetim birimleri ile eyaletler tarafından belirlenen Valilik ve Yüksek Belediyeler Birliği gibi yerel yönetimler üstü kurumlar tarafından yapılacaktır.¹⁰³

SGB XII'nin 7. maddesinde belirtildiği gibi Eyaletteki en yüksek sosyal makam, sosyal yardım kurumları arasında tecrübelerin paylaşımı, hizmet yardımları araçlarının gelişimi ve sürdürülmesi, yardımların amaca yönelik yapılması, denetlenmesi ve kalite güvencesinin teşvik edilmesi konularını sağlamak konularında yükümlüdür.

Kamusal sosyal yardım kurumlarının yanında, bu alanda faaliyet gösteren bağımsız organizasyonlar da bulunmaktadır. Bunlar Kiliseler, kamu hukukuna tabi Dini Kuruluşlar ve Bağımsız Sosyal Yardım Amaçlı Birliklerdir. (*Arbeiterwohlfart, Deutscher Caritas Verband, Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband, Deutsches Rotes Kreuz, Diakonisches Werk und Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland*)¹⁰⁴

SGB XII'nin 5. maddesine göre, kamusal sosyal yardım kurumları, yukarıda belirtilen sosyal yardım alanında faaliyet gösteren organizasyonlar ile beraber çalışmak ve onları yaptıkları işlerde desteklemek durumundadırlar. Beraber çalışma prensibi çerçevesinde, sosyal yardım alanında yukarıda belirtilen kurumlarca bir yardım yapılıyor ise, kamusal sosyal yardım kurumları aynı konuda yardım yapmamaktadır. Bununla birlikte, kamusal sosyal yardım kurumlarının yardımların yapılmasındaki sorumluluğu devam etmektedir.

Federal Almanya Sosyal Yardım Sisteminde, kendi kendine yetemeyen ve yardım edecek kimsesi olmayan her insanın sosyal yardım almaya hakkı vardır. Bu yardımlar yapılırken kişinin muhtaç duruma düşmesine kendisinin neden olup olmadığına bakılmamaktadır. Bununla birlikte, Federal Almanya'da ikameti

---

¹⁰³ Carsten Schmitzky, 2013, s. 23

¹⁰⁴ a.g.e., s 25-26

bulunmayan mülteciler ve yabancılar da *Federal Mülteciler Yardım Kanunu* kapsamında sosyal yardım almaktadırlar.¹⁰⁵

SGB XII'nin 98. maddesinde sosyal yardımların hangi kurum tarafından yapılacağı yer almaktadır. Bu maddeye göre genel olarak sosyal yardım, yardım edilecek kişinin gerçekten yaşadığı yerdeki sosyal yardım kurumu yapmaktadır. İkameti farklı bir yerde olsa bile, kişinin yaşadığı yer belirleyici olmaktadır. Bununla birlikte, yaşlılıkta ve işgücü azalması hallerinde temel güvence kapsamında yapılan yardımlarda hak sahibinin ikamet adresindeki sosyal yardım kurumu devreye girmektedir.

Sosyal yardımın önemli prensiplerinden bir diğeri ise, SGB XII'nin 15. maddesinde yer almaktadır. Buna göre sosyal yardım, tehdit edici acil ihtiyaç durumun tamamen ya da kısmen önlenmesinin mümkün olduğu durumlarda önleyici yardımlar olarak devreye girebilmektedir. Ayrıca yapılan yardımın etkisinin korunması amacıyla, acil ihtiyaç durumunun ortadan kalmasından sonra da yardımlara devam edilebilmektedir.

Sosyal yardımlar daha önce de bahsedildiği gibi üç şekilde yapılmaktadır. Bunlar:¹⁰⁶

- **Hizmet Yardımları**; danışma, ev bulma veya yurt yeri bulma hususunda destekler ve diğer yardım kuruluşlarıyla irtibata geçilmesi şeklinde olabilmektedir.
- **Para Yardımları**; aylık yapılan yardımlar gibi.
- **Ayni Yardımlar**; giysi veya beyaz eşya temin edilmesi gibi yardımlardır.

SGB XII'ye göre sosyal yardımlar şu alanları kapsamaktadır:

- Geçim yardımı
- Yaşlılıkta ve işgücü azalması durumunda temel güvence
- Sağlık yardımları
- Engelli kişilerin topluma kazandırılması yardımları

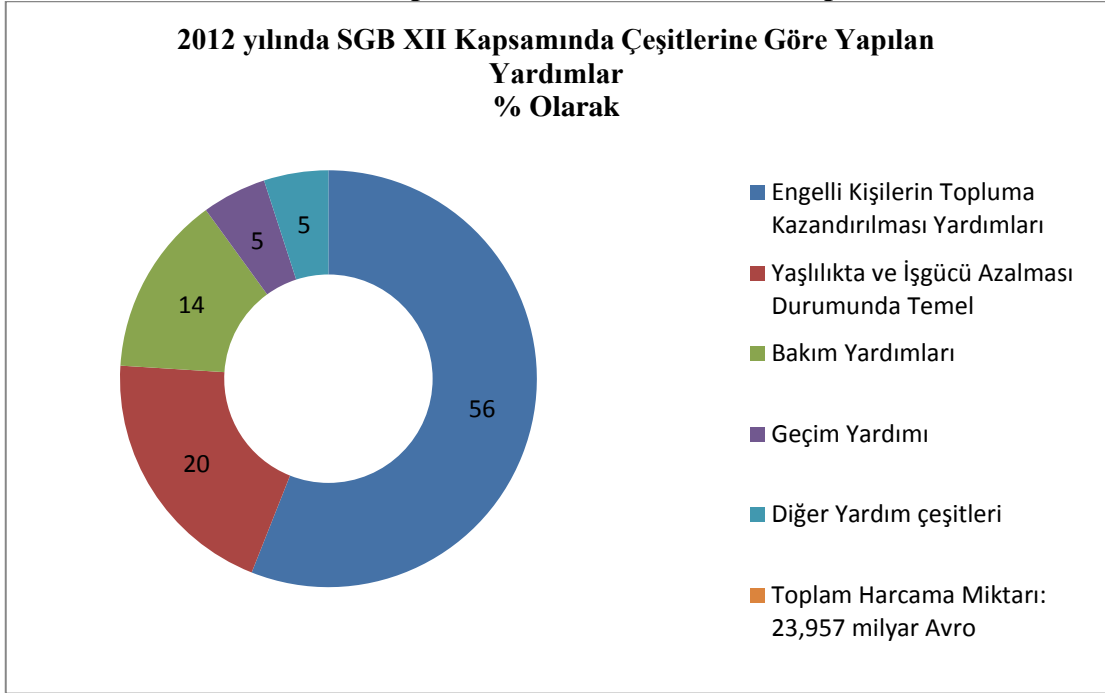
---

¹⁰⁵ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Sozialhilfe und Grundsicherung", 2010

¹⁰⁶ a.g.e.

- Bakım yardımları
- Özel sosyal güçlüklerin aşılmasına yönelik yardımlar
- Diğer durumlarda yapılan yardımlar

Grafik 2
2012 Yılında SGB XII Kapsamında Çeşitlerine Göre Yapılan Yardımlar

*Kaynak: Federal İstatistik Kurumu,
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Sozialhilfe/Sozialhilfe.html>*

2012 yılında SGB XII kapsamında yardımların % 56'sı Engelli Kişilerin Topluma Kazandırılması Yardımları için kullanılırken, % 20'lik kısmı Yaşlılıkta ve İşgücü Azalması Durumunda Temel Güvence Yardımları için harcanmıştır. Bakım Yardımlarının toplam harcamalar içindeki payı % 14 olurken, Geçim Yardımının payı % 5 olarak kayıtlara geçmiştir. Sağlık Yardımları, Özel Sosyal Güçlüklerin Aşılmasına Yönelik Yardımlar ve Diğer Durumlarda Yapılan Yardımlar ise toplam harcamaların % 5'lik kısmını oluşturmuştur.

Tablo 3
2005-2012 Yılları Arasında SGB XII Kapsamında Federal Almanya’da Yapılan Harcamalar

Yıl	Net Harcamalar Milyon Avro	Kişi Başı Net harcamalar Avro
2005	17.579	213
2006	18.110	220
2007	18.838	229
2008	19.755	241
2009	20.930	256
2010	21.749	266
2011	22.723	278
2012	23.957	298

Kaynak: Federal İstatistik Kurumu,

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/165616/umfrage/ausgaben-fuer-sozialhilfe-in-deutschland-seit-2005/>, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/165616/umfrage/ausgaben-fuer-sozialhilfe-in-deutschland-seit-2005/>,(16.01.2013)

Tablodan da görüleceği gibi, Federal Almanya’da SGB XII kapsamında yapılan sosyal yardım harcamaları her yıl bir önceki yıla göre artış göstermektedir. Öyle ki, 2005 yılında 17,579 milyar Avro olan harcama miktarı, 2012 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 5,4 oranında artarak 23,957 milyar Avro olmuştur. Kişi başına net harcamalar ise, 2005-2012 yılları arasında 213 Avro’dan 298 Avro’ya yükselmiştir.

2.2.1.1 Geçim Yardımı

Geçim Yardımı, geçimini kendi imkanlarıyla tam olarak ya da yeterli düzeyde sağlayamayan kişilere yapılmaktadır. Bu yardımdan faydalananlar ağırlıklı olarak aile birliğinde yaşayan özel şahıslardır. Birlikte yaşayan eşler ile aynı evde yaşamını sürdüren reşit olmayan çocuklar hane halkı olarak dikkate alınmaktadırlar.¹⁰⁷

SGB XII’nin 27. maddesine göre geçim yardımı, beslenme, barınma, giysi, vücut bakımı, ev eşyası, ısınma ve günlük yaşamın şahsi gereksinimlerini kapsamaktadır. Günlük yaşamın şahsi gereksinimleri, makul ölçülerde çevre ile ilişkiler ve kültürel yaşama katılımı da içermekte olduğundan, sosyal yardımın, sadece fiziki bir asgari yardımdan ibaret olmadığını, bu yardımların toplumsal hayata katılımı içeren insan onuruna yakışır asgari standardı sağlamaya çalıştığını göstermektedir.

¹⁰⁷ Carsten Schmitzky, güncelleyen Thomas Fischer, 2013, s. 37

Geçim yardımı, ihtiyaç belirlendikten sonra kişinin gelir ve varlıkları hesap edilen ihtiyaç miktarından düşüldükten sonra ve öncelikli olarak para yardımı şeklinde yapılmaktadır.¹⁰⁸

Geçim yardımı gereksinimi unsurları aşağıda sıralanmaktadır:

Sosyal yardımın, “Geçimi Sağlamak Üzere Yardım” ve “Özel Durumlarda Yardım” şeklindeki sınıflandırılması uygulaması 01.01.2011 tarihinden itibaren değiştirilerek, yerine aynı evde yaşayan kişilerin sayısı ve durumlarına göre belirlenen “*Olağan Gereksinim Kademeleri*” (Regelbedarfsstufen-RGS) uygulamasına geçilmiştir.¹⁰⁹ Öngörülen 6 kademe çerçevesinde, 01.01.2014 tarihinden itibaren her bir kademe için verilecek *Standart Geçim Yardımı* miktarı şöyledir:¹¹⁰

- Olağan Gereksinim Kademesi 1 (RBS 1) için 391Avro: Bu kademedekiler; yalnız yaşayan veya tek başına çocuk yetiştiren ve evin geçimini sağlayan hak sahipleridir. Bu kademe aynı evde bir ya da birden fazla RGS 3 kapsamında yardım alan yetişkin kişilerin bulunması halinde de geçerlidir.
- Olağan Gereksinim Kademesi 2 (RBS 2) için 353 Avro: Bu kademe, hak sahibi ve eş, hayat arkadaşı ya da evlilik benzeri veya hayat arkadaşlığı benzeri birliktelik içerisinde evin geçimini beraber sağlayan hak sahibi iki yetişkin kişi için kişi başına yardım ödenmektedir.
- Olağan Gereksinim Kademesi 3 (RBS 3) için 313 Avro: Bu kademedekiler; kendine özel bir hane yönetmeyen, eş, hayat arkadaşı veya evlilik benzeri ya da hayat arkadaşlığı benzeri birliktelik içerisinde evin geçimine katkıda bulunmayan hak sahibi yetişkin hak sahipleri olarak belirlenmiştir.
- Olağan Gereksinim Kademesi 4 (RBS 4) için 296 Avro: Bu kademedekiler; 15. yaşın başından 18. yaşın sonuna kadar hak sahibi gençlerdir.
- Olağan Gereksinim Kademesi 5 (RBS 5) için 261 Avro: Bu kademedekiler; 7. yaşın başından 15. yaşın sonuna kadar hak sahibi çocuklardır.
- Olağan Gereksinim Kademesi 6 (RBS 6) için 229 Avro: Bu kademedekiler; 6 yaşın sonuna kadar hak sahibi çocuklardır.

¹⁰⁸ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 141 a.g.e.

¹¹⁰ a.g.e., <https://www.berlin.de/sen/soziales/sicherung/sozialhilfe/regelsatz.html>

Olağan gereksinim kademelerine göre belirlenen standart geçim yardımları ile tek seferlik yapılan yardımlar götürü usulü yapılmaktadır. Bunun dışındaki yardımlar harcama tutarına göre yapılmaktadır.¹¹¹

Olağan gereksinim kademeleri kapsamında yapılan standart geçim yardımı miktarının hesaplamasında aşağıda belirtilen ihtiyaçlar ve oranlar dikkate alınmaktadır:¹¹²

- Beslenme, içecek, tütün ve benzeri ihtiyaçlar için % 37
- Giysi ve ayakkabı gibi ihtiyaçlar için % 10
- Barınma, elektrik su ve ısınma gibi ihtiyaçlar için % 8
- Mobilya, alet edevat ve ev eşyası gibi için % 7
- İlaç ve benzeri sağlık ürünleri ihtiyaçları için % 4
- Ulaşım için % 4
- Telefon ve benzeri ihtiyaçlar için % 9
- Boş zamanlar ve kültürel faaliyetler için gerekli harcamalar için % 11
- Konaklama ve lokanta harcamaları için % 2
- Diğer eşya ve hizmetler için (özellikle vücut bakımı ve temizlik) harcamalar için % 8.

Belirlenen yeni eğitim ve katılım gereksinim tutarları ile çocuklar ve gençler için insan onuruna yakışır bir geçim yardımı garanti altına alınmaktadır. Ayrıca belirlenen bu tutarlar öğrencilerin toplumsal hayata katılımını da sağlayacak şekilde hesaplanmaktadır. Bu bağlamda, gereksinim tutarları olağan gereksinim tutarından bağımsız olarak kabul edilmekte ve amaca yönelik olarak yardıma muhtaç çocuk ve gençlerin topluma daha iyi bir şekilde uyum sağlamaları temin edilmektedir. Bu kapsamda yapılan yardımlar şunları içermektedir;¹¹³

- Okul ve anaokulu gezileri için yapılan harcamalar,
- Bir günden fazla süren sınıf gezileri için gerekli harcamalar,

---

¹¹¹ a.g.e., s. 142

¹¹² Carsten Schmitzky, 2013, s. 42

¹¹³ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Soziale Sicherung im Überblick", 2013, s. 142-143

- Okul ihtiyaçları için ilk yarıyıl için 70 € tutarında, ikinci yarıyıl için 30 € tutarındaki yardımlar,
- Üçüncü kişiler tarafından karşılanmadığında ve gerekli olduğu durumlarda okula ulaşım için yapılan harcamalar,
- Okulla ilgili öğrenim teşvikleri olarak belirli koşullar altında yapılan yardımlar,
- Okul ile birlikte yenilen yemek sonucunda oluşan fazla harcamalar,
- Sosyal ve kültürel yaşama katılım için ayda bir kez yapılan 10 Avroluk yardım.

Geçim yardımı kapsamında yapılan yardımlardan biri de kira yardımlarıdır. Kira yardımları makul düzeydeki kira giderlerini karşılamaktadır. Normalden yüksek kiralar ise, taşınmanın mümkün olmadığı veya şartların taşınmaya müsait olmadığı durumlarda karşılanabilmektedir. Bu kira bedelleri düzenli olarak en fazla 6 ay ödenmektedir.¹¹⁴

Kira yardımı yapılırken kılavuz değer olarak alınan makul ev büyüklüğü aşağıdaki gibidir;¹¹⁵

- 1 kişi için 45-50 m²,
- 2 kişi için 62 m² ya da 2 odalı ev,
- 3 kişi için 75 m² ya da 3 odalı ev,
- 4 kişi için 85-90 m² ya da 4 odalı ev,
- Müstakil bir ev en fazla 130 m² olabilir, müstakil apartman dairesi ise en fazla 120 m² olabilir.

Makul düzeylerde olması şartıyla, ısınma ve sıcak su giderleri de gerçek kullanım miktarı üzerinden sosyal yardım kuruluşu tarafından karşılanmaktadır.¹¹⁶

Bazı durumlarda ve kişilerin özel durumlarına bağlı olarak yapılan standart geçim yardımlarına fazla ihtiyaç zammı da uygulanabilmektedir. Bunlar:¹¹⁷

¹¹⁴ a.g.e., s. 142

¹¹⁵ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

¹¹⁶ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 142

¹¹⁷ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

- Hamileliğin 13. haftasından itibaren anne olacaklara % 17,
- En az bir tane 17 yaş altı çocuğu yalnız büyüten ebeveyne % 36, birden fazla her bir çocuk için % 12, her koşulda en fazla % 60,
- 65 yaş üzerindeki yaşlılara veya tam işgücü kaybı olan 65 yaş altı kişilere ve engelli kimlikleri¹¹⁸ bulunan yürüme engellilere %17,
- 15 yaş üzeri ve *engelli kişilerin topluma kazandırılması yardımı* alan engellilere %35 oranında,
- Hastalık veya engellilik durumu nedeniyle özel beslenmesi gereken hak sahiplerine ise bireysel durumlarına göre belirlenecek oranda fazla ihtiyaç zammı uygulanır.

Sosyal yardım kapsamında, kişilerin durumlarına göre bir defaya mahsus yapılan yardımlar da bulunmaktadır. Bunlar, ilk taşınma sonrası evin döşenmesi, hamilelik ve doğum hallerinde temel ihtiyaçların karşılanması ve giysi için, ortopedik ayakkabıların temini ve tamiri ile terapi amaçlı aletlerin ve donanımın tamiri ve bu aletlerin kirası için ve birkaç gün süren okul gezileri için genelde götürü şeklinde yapılan yardımlardır. Ayrıca normalde yapılan yardımların kapsadığı, ancak bireysel durum nedeniyle özel gereksinim sonucu yapılan harcamalar için kredi verilmektedir.¹¹⁹

Geçim yardımı kapsamında hak sahipleri için yaşlılık, hastalık ve bakım sigortası primleri de ödenmektedir.¹²⁰

Ayrıca geçim yardımı kapsamında bir defaya mahsus yapılan yardımlar, sadece bu yardımı alanlara değil, almadığı halde geçimi için yeterli geliri olmayan kişilere de yapılmaktadır.¹²¹

---

¹¹⁸ <http://www.zbfs.bayern.de/schwbg/wegweiser/wegbehinderung.html#A3>

¹¹⁹ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Soziale Sicherung im Überblick", 2013, s. 142

¹²⁰ a.g.e.

¹²¹ Carsten Schmitzky, 2013, s. 46

Kural olarak, sosyal yardım kapsamında borçlar için yardım yapılmamaktadır. Bununla birlikte, evsiz kalma tehlikesi bulunması halinde kira borçları da karşılanabilmektedir.¹²²

Kurumlar nezdinde yatılı olarak kalan hak sahiplerine de, kurumca sağlanan aynı yardımların yanında giysi ve kişisel harcamalar için de yardım yapılmaktadır. Kişisel harcamalar kapsamında ödenen miktar yetişkinler için RBS 1'in % 27'si kadardır.¹²³

Yurtdışında yaşayan Almanların, kural olarak sosyal yardım alma hakları bulunmamaktadır. Bununla birlikte, olağanüstü bir acil durumda olmaları ve geri gelmelerinin de bazı nedenlerle mümkün olmadığı durumlarda bu kişilere geçim yardımı yapılmaktadır.¹²⁴

Tablo 4
Federal Almanya'da Geçim Yardımı Alanların Sayısı (2005-2012)

Yıllar	Yatılı Kuruluşlarda Kalmayanlar	Yatılı Kuruluşlarda Kalanlar	Toplam
31.12.2005	80.845	192.164	273.009
31.12.2006	81.818	224.161	305.979
31.12.2007	88.459	224.018	312.477
31.12.2008	92.320	232.641	324.961
31.12.2009	92.750	221.162	313.912
31.12.2010	98.354	221.008	319.362
31.12.2011	108.215	223.543	331.758
31.12.2012	112.585	230.055	342.640

Kaynak: Federal İstatistik Kurumu, <https://www-genesis.destatis.de/genesis/online/link/tabelleErgebnis/22121-0001>, (16.01.2013)

Tablodan da görüleceği üzere, **Federal** Almanya'da geçim yardımı alanların sayısı 2005-2008 yılları arasında sürekli bir artış göstermekteyken, bu artış 2009 yılında yerini düşüşe bırakmıştır. 2011 yılında ise tekrar artmaya başlayarak, 2005 yılı sonu itibarıyla 273.009 olarak kayıtlara geçen geçim yardımı alanların sayısı, 2012 yılı itibarıyla bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 3,3 oranında artarak 342.640 bine ulaşmıştır.

¹²² a.g.e.

¹²³ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Soziale Sicherung im Überblick", 2013, s. 142

¹²⁴ a.g.e.

2.2.1.2 Yaşlılıkta ve İşgücü Azalması Durumunda Temel Güvence

Yaşlılıkta ve işgücü azalması durumunda temel güvence kapsamında yapılan yardımlar, yaş haddine ulaşan (bkz. Tablo 4) veya 18 yaşından büyük kişilerin sürekli işgücü kaybına uğramaları nedeniyle yaşamlarını çalışarak devam ettiremeyeceği belli olan hak sahiplerine yapılmaktadır. Bu yardımları almak için geçim yardımından farklı olarak başvuru yapılması gerekmektedir.¹²⁵

SGB XII'nin 41. maddesine göre göz önüne alınacak yaş haddi sınırlaması aşağıdaki gibidir.

Tablo 5
Yaşlılıkta ve İşgücü Azalması Durumunda Temel Güvence Kapsamında
Doğum Tarihleri ve Yaş Haddi

Doğum Yılı	Doldurulması Gereken Yıl ve Ay
1947	65 yıl 1 ay
1948	65 yıl 2 ay
1949	65 yıl 3 ay
1950	65 yıl 4 ay
1951	65 yıl 5 ay
1952	65 yıl 6 ay
1953	65 yıl 7 ay
1954	65 yıl 8 ay
1955	65 yıl 9 ay
1956	65 yıl 10 ay
1957	65 yıl 11 ay
1958	66 yıl
1959	66 yıl 2 ay
1960	66 yıl 4 ay
1961	66 yıl 6 ay
1962	66 yıl 8 ay
1963	66 yıl 10 ay
1964 den itibaren	67 yıl

Tablodan da görüleceği gibi, 1945 yılında 65 yıl ve 1 ay olan yaş haddi, sonraki yıllarda yükseltilerek, 1964 yılında ve bu tarihten sonra doğan kişiler için yaş haddi 67 olarak belirlenmiştir.

Yaşlılıkta ve işgücü azalması durumunda temel güvence yapılan yardımlar, bir önceki başlıkta belirtilen, bir kurumda yatılı olarak kalmayanlara geçim yardımı

¹²⁵ a.g.e., s. 143

kapsamında yapılan yardımlarla aynı miktarda yapılmaktadır. Geçim yardımından farklı olarak bu yardım bir yıl süreyle verilmekte ve her yıl yenilenmesi gerekmektedir. Yardım miktarı hesaplanırken hak sahibinin ve varsa beraber yaşadığı eşinin, hayat arkadaşının ya da evlilik benzeri beraberlikteki eşinin emekli aylıkları ve servetleri gibi gelirleri dikkate alınmakta ve yardım miktarından düşülmektedir. Ancak, yıllık geliri 100.000 Avrodan az olan hak sahiplerinin, çocukları veya anne babasından aldıkları nafakaları, yapılacak yardım miktarı hesaplanırken dikkate alınmamaktadır. Ayrıca hak sahibine kalan miras ve şayet kişi akrabalarının yanında kalıyorsa akrabalarının gelirleri de yardım hesaplamasında göz önünde bulundurulmamaktadır.¹²⁶

2.2.1.3 Sağlık Yardımları

Sağlık yardımları kapsamında yapılan yardımlar yasal hastalık sigortası ödemeleri ile aynı özelliktedir. Bu sebeple, sosyal yardım alıp da hastalık sigortası olmayanlar yasal hastalık sigortası olanların faydalandıkları ödemelerden aynı şekilde yararlanmaktadırlar. Sosyal yardım alan hak sahibi Sosyal Yardım Kurumu çevresindeki yasal hastalık kasalarından birini seçmekte ve bu hastalık kasası¹²⁷ hastalık sigortası olmayan sosyal yardım alıcısının hastalık tedavisini daha sonra sosyal yardım kurumundan tazmin etmek üzere devralmaktadır.¹²⁸

Sosyal yardım alan ve hastalık sigortasına sahip olmayan hak sahipleri, doktorlar ve diğer sağlık hizmeti veren kurumlar nezdinde, yasal hastalık sigortası varmış gibi işlem görmektedirler. Bu nedenle bu yardımlar kapsamında sağlık hizmeti alan kişiler de yasal hastalık sigortalısı gibi mevzuatta öngörülen ek ödemeleri yapmak durumundadır.¹²⁹

---

¹²⁶ a.g.e.

¹²⁷ Federal Almanya'daki Hastalık Sigortası Kurumlarına "Hastalık kasası-Krankenkasse" denilmektedir.

¹²⁸ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Soziale Sicherung im Überblick", 2013, s. 143

¹²⁹ a.g.e., s. 144

2.2.1.4 Engelli Kişilerin Topluma Kazandırılması Yardımları

Bu yardımlar önleyici nitelikte, rehabilitasyonu ve topluma uyumu amaçlayan yardımlardır. Fiziksel, zihinsel ya da ruhsal açıdan önemli derecede engelli ya da engelli kalma tehlikesi altında olan herkes bu yardım kapsamında değerlendirilmektedir.¹³⁰ Bu yardımlarla, kişilerin sakatlanma tehlikesinin önlenmesi, varsa bir engellilik durumunun ya da sonuçlarının ortadan kaldırması ya da hafifletilmesi ve engelli kişilerin tekrar topluma uyumlarının sağlanması amaçlanmaktadır.¹³¹

Bu yardımlar kapsamında, hak sahiplerine okul öncesi eğitim, zorunlu eğitim, meslek eğitimi, yükseköğrenim ve iş hayatına katılım için gerekli yardımlar sağlanmaktadır.¹³² Bu yardımlar çerçevesinde, engelli insanların durumlarına göre çalışabilecekleri atölyeler oluşturularak, kişilerin çalışabilecekleri ortamlar yaratılmakta ve bu sayede kişilerin mümkün olduğunca normal yaşama katılması sağlanmaktadır. Ayrıca yatılı sosyal yardım kuruluşları ile bakıcı aile ile yaşayan engelli kişiler de bu yardımlardan yararlanabilmektedirler.¹³³

Engelli kişilere yönelik bu yardımlar, uzun süreli olabilmekte, bazen de ömür boyu devam etmektedirler. Bu nedenle bu yardımlar hesaplanırken, sosyal yardım kapsamında yapılan diğer yardımlara nazaran daha yüksek gelir sınırları belirlenmektedir. Ayrıca yukarıda da değindiğimiz gibi, bu yardımlar toplam sosyal yardım harcamaları içerisinde en büyük yere sahiptir.¹³⁴

Bu yardımlar sosyal yardım kurumları dışında kişisel bütçe¹³⁵ olarak da yapılabilmektedir. Bu sayede hak sahibi hangi hizmetlerin nereden ve hangi şekilde sağlanabileceğini kendisi belirleyebilmektedir.¹³⁶

---

¹³⁰ Frank Jäger, Harald Thomé, *Leitfaden Alg II / Sozialhilfe von A-Z*, Nobel Yayın Dağıtım, 25. Baskı, Tacheles e. V., 2008/2009, s. 69

¹³¹ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

¹³² Frank Jäger, Harald Thomé, 2008/2009, s. 69

¹³³ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

¹³⁴ Carsten Schmitzky, 2013, s. 62

¹³⁵ Kişisel Bütçe, hak sahiplerine aynı yardımlar veya hizmet şeklindeki yardımlar yerine para yardımları yapılması uygulamasıdır; bu sayede kişilerin gereksinimlerini kendi seçimlerine göre

2.2.1.5 Bakım Yardımları

Sosyal yardım kapsamında bakıma muhtaç kişilerin masrafları tamamen ya da kısmen karşılanabilmektedir. Kişi, bakımını kendi imkanlarıyla ya da bakım sigortası gibi diğer olanakları kullanarak sağlayamıyorsa, bu yardımlar devreye girmektedir.¹³⁷ Bu yardımlar, bakıcı masraflarının karşılanması gibi aynı yardım ya da bakım parası gibi para yardımı olarak yapılabilmektedir.¹³⁸

Bakım sigortası uygulamasının 1995 yılında devreye girmesiyle birlikte, sosyal yardım kapsamında yapılan bakım yardımları, sadece bu sigorta tarafından karşılanmayan hususları içermektedir. Bunlar önemli derecede bakıma muhtaç kıstasını ifade eden 1. kademe muhtaçlık ve çok ağır muhtaçlık nedeniyle bakım sigortasının karşılamadığı üst sınırın yeterli olmadığı durumlardır. Bu hallerde bakım sigortasınca karşılanmayan barınma, bakım, yatılı kuruluşlarda bakım ve bakım sigortası olmayan kişilerin bakım masrafları bu yardımlar kapsamında karşılanmaktadır. Ayrıca *Engelli Kişilerin Topluma Kazandırılması Yardımlarında* olduğu gibi yardımlar kişisel bütçe olarak da yapılabilmektedir.¹³⁹

Ağır bakıma muhtaçlık durumlarında hak sahiplerine bakım parası ödenmektedir. Bu paranın miktarı, bakıma muhtaçlığın ne derece ağır olduğuna göre belirlenen üç kademe muhtaçlık sınıflandırması ile belirlenmektedir. Bu kademeler ve 2014 yılında ödenecek bakım parası miktarları aşağıdaki gibidir.¹⁴⁰

---

karşılımları amaçlanmaktadır.

http://www.budget.bmas.de/MarktplatzPB/DE/StdS/Home/stds_node.html, (18.03.2014)

¹³⁶ a.g.e., s. 63

¹³⁷ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 144

¹³⁸ Federal Almanya Sağlık Bakanlığı, <http://www.bmg.bund.de/pflege/leistungen/ambulante-pflege/pflegegeld.html>, (24.02.2014)

¹³⁹ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

¹⁴⁰ Federal Almanya Sağlık Bakanlığı, Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

Tablo: 6
Bakım Parası Kademeleri ve Miktarları
(2014 Yılı İtibarıyla)

Kademe	Ödenecek Miktar-Avro
Kademe 0 (Bunaklık durumuyla birlikte)	120
Kademe 1 (Günde en az bir kez yardım ihtiyacı)	235
Kademe 1 (Bunaklık durumuyla birlikte)	305
Kademe 2 (Günde en az üç kez yardım ihtiyacı)	440
Kademe 2 (Bunaklık durumuyla birlikte)	525
Kademe 3 (Sürekli yardıma muhtaçlık)	700

Kaynak: Federa Almanya Sağlık Bakanlığı,
<http://www.bmg.bund.de/pflege/pflegebeduerftigkeit/pflegestufen.html>

Özellikle bunama nedeniyle sınırlı ehliyetli kişiler, 1 Ocak 2013 tarihinden bu yana “Kademe 0” kapsamında 120 Avro bakım parası almaktadırlar. Ayrıca aynı şekilde hak sahibinin sınırlı ehliyetli olması durumunda, “Kademe 1” kapsamında normalde 235 Avro olan bakım parası 305 Avro ve “Kademe 2” kapsamında 440 Avro olan bakım parası, 85 Avro arttırılarak 525 Avro olarak ödenmektedir.¹⁴¹

Bakım parası dışında başka şekilde karşılanmasının mümkün olmadığı durumlarda hak sahiplerinin bakıcı masrafları da bu yardımlar kapsamında karşılanmaktadır.¹⁴²

2.2.1.6 Özel Sosyal Güçlüklerin Aşılmasına Yönelik Yardımlar

Zorlayıcı yaşam koşulları nedeniyle özel sosyal zorluklar yaşayan kişilere verilen bu yardımlar, kişilerin güçlükleri aşması için gerekli tüm yardımları kapsamaktadır. Evsizlik, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı ve sabıkalı olma gibi zorlayıcı yaşam koşulları nedeniyle toplumsal hayata katılımın en alt seviyelere indiği sıkıntılı dönemlerde, yapılan bu yardımlarla kişileri tekrar topluma kazandırmak amaçlanmaktadır.¹⁴³

¹⁴¹ a.g.e.

¹⁴² Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

¹⁴³ a.g.e.

Bu yardımlar da diğer sosyal yardımlar gibi hak sahibinin zorlukları kendi başına aşamayacağıının anlaşılması durumunda devreye girmektedir.¹⁴⁴

2.2.1.7 Diğer Durumlarda Yapılan Yardımlar

SGB XII kapsamında yukarıda bahsedilen durumlar haricinde de sosyal yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlar; ev idaresinin devamının sağlanması, yaşlılık yardımı, görme engelliler yardımı, cenaze masraflarının karşılanması yardımı ve diğer durumlarda yapılan yardımlardır.¹⁴⁵

2.2.1.7.1 Ev İdaresinin Devamının Sağlanması Yardımı

Bu yardımlar, evin geçimini sağlayan kişilerin, hastalık, hamilelik, hastanede tedavi veya uzun süreli rehabilitasyon merkezinde tedavi gibi nedenlerle geçici olarak (en fazla 6 ay) evde bulunamayacak olmaları durumlarında belirli şartlarda yapılmaktadır. Bu yardımlar, idare edilmesi gereken mevcut bir evin bulunması, evin idaresini üstlenebilecek başka kimsenin bulunmaması ve bu ev idaresinin devam ettirilmesinin önemli ve mantıklı olması durumunda söz konusu olmaktadır. Bu yardımlar kapsamında Sosyal Yardım Kurumu, ev halkının bakımının sağlanması ve ev idaresi için gerekli diğer faaliyetlerin yerine getirilmesini kapsayan gerekli yardımları yapmaktadır.¹⁴⁶

2.2.1.7.2 Yaşlılık Yardımı

Yaşlı kişilerin ileri yaşlarda yaşadıkları sıkıntıları gidermeyi, azaltmayı veya bu sıkıntıların oluşmasını önlemeyi ve bu kişilerin toplumsal hayatta katılımlarını sağlamayı amaçlamaktadır. Yaşlılık yardımı, yaşlı insanların ihtiyaçlarına uygun bir ev bulmak, o evi idare etmesini sağlamak, yakınları ile iletişimde bulunmalarını sağlamak, yaşlılıkta sahip olduğu hakları hakkında bilgilendirmek ve yaşlılar

---

¹⁴⁴ a.g.e.

¹⁴⁵ a.g.e.

¹⁴⁶ a.g.e., Carsten Schmitzky, 2013, s. 65

yurduna yerleşme konusunda her türlü bilgilendirmede bulunmak ile yurda yerleştirmek gibi yardımları kapsamaktadır.¹⁴⁷

2.2.1.7.3 Görme Engelliler Yardımı

Bu yardımlar kapsamında kişilere gelir ve servetleri de göz önünde bulundurularak görme engellilik parası verilmektedir. Böylelikle bu kişilerin görme engelleri nedeniyle oluşan ek giderlerinin karşılanması amaçlanmaktadır. Bu yardımlar şayet, kişinin geliri ve diğer kanuni hakları çerçevesinde verilen yardımlar yeterli değilse yapılmaktadır.¹⁴⁸

2.2.1.7.4 Cenaze Masraflarının Karşlanması Yardımı

Cenaze sahiplerinin cenaze masraflarını karşılayacak yeterli gelire sahip olmadıkları durumlarda yapılmaktadır.¹⁴⁹

2.2.1.7.5 Diğer Durumlarda Yapılan Yardımlar

SGB XII kapsamında verilen ve daha önce sayılan belirli yardımlar kapsamına girmeyen özel durumlarda yapılmaktadır.¹⁵⁰

2.2.2 İkinci Sosyal Kanun Kitabı Kapsamında İş Arayanlar İçin Temel Güvence

İş Arayanlar İçin Temel Güvence Yardımları, çalışabilecek ancak muhtaç durumda olan kişilere yapılmaktadır. Bu yardımlarla, kişilerin kendi geçimlerini sağlayacak düzeye gelmeleri için hızlı ve kapsamlı bir yardım paketi öngörülmektedir. Bu yardımlar vergilerle finanse edilmektedir.¹⁵¹

---

¹⁴⁷ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

¹⁴⁸ a.g.e.”

¹⁴⁹ a.g.e.

¹⁵⁰ Carsten Schmitzky, güncelleyen Thomas Fischer, 2013, s. 66

¹⁵¹ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 37

SGB II kapsamında yapılan yardımların çoğu SGB XII kapsamında yapılan yardımlarla temelde aynı nitelikte ve miktarda yapılmaktadır.

1 Ocak 2005 tarihinden itibaren SGB II kapsamında hak sahiplerine hizmet yardımları, maddi yardımlar, *İşsizlik Parası 2* ve *Sosyal Para* yardımları yapılmaktadır. Bu yardımlarla her şeyden önce hak sahiplerinin geçimlerinin temel güvence kapsamında garanti altına alınması amaçlanmaktadır. Buradaki temel güvenceden kasıt, kişilerin onurlu bir şekilde yaşamlarını sürdürebilecekleri gerekli asgari miktarın bu yardımlarla sağlanmasıdır.¹⁵² Bu yardımlar kişiler için temel güvence oluştururken ayrıca onların mümkün olduğunca iş hayatına dahil edilmesini sağlamaya odaklanmaktadır.¹⁵³

Bu yardımları almak için daha önce çalışmış olmak da gerekmemektedir. Yani, daha önce sigorta primi ödememiş de olsa, kişi bu yardımlardan yararlanabilir.¹⁵⁴

Gösterdiği tüm çabalara rağmen iş bulamayan veya hali hazırda çalışıyor olmasına rağmen elde ettiği gelir geçimini sağlamaya yetmeyen hak sahipleri, *İşsizlik Parası 2* olarak adlandırılan bu yardımlarla desteklenmektedirler. Bununla birlikte, işsizlik parası 2 alan bir hak sahibiyle birlikte aynı *İhtiyaç Birliği* içerisinde, yani aynı hanede yaşayan ve çalışamayacak durumda olan kişiler de *Sosyal Para* adı verilen yardımı almaktadırlar.¹⁵⁵

---

¹⁵² Federal Almanya İş Ajansı, “SGB II Grundsicherung Für Arbeitsuchende Arbeitslosengeld II / Sozialgeld”, Variograph Druck- & Vertriebs GmH, Nisan 2012, s. 9
<http://www.arbeitsagentur.de/web/wcm/idc/groups/public/documents/webdatei/mdaw/mtaw/~edisp/16019022dstbai397319.pdf>, (08.11.2013)

¹⁵³ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 37

¹⁵⁴ Federal Almanya İş Ajansı, Nisan 2012, s. 9

¹⁵⁵ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 37

Tablo 7
SGB II Kapsamında Yardım Alanların Yıllara Göre Dağılımı
(2005-2014)

	İşsizlik Parası 2 Alanların Sayısı	Sosyal Para Alanların Sayısı
2005	4.981.748	1.774.349
2006	5.392.166	1.954.975
2007	5.276.609	1.963.463
2008	5.011.542	1.897.656
2009	4.909.122	1.817.771
2010	4.894.265	1.818.817
2011	4.615.520	1.738.180
2012	4.443.094	1.699.894
2013	4.423.977	1.702.628
2014*	4.402.718	1.702.423

Kaynak: Federal İş Ajansı, *Ocak-Şubat arası tarihleri kapsamaktadır, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/242062/umfrage/leistungsempfaenger-von-arbeitslosengeld-ii-und-sozialgeld/>

Tabloyu incelediğimizde, SGB II kapsamında yardım alanların sayısının 2006 yılından itibaren düşüşe geçtiği görülmektedir. Tablodan da görüleceği üzere 2005 yılında 4.981.748 olan işsizlik parası 2 alanların sayısı her ne kadar 2006 yılında yükselmişse de, daha sonraki yıllarda düşüş trendine girmiş ve 2014 yılında bu sayı 4.402.718'e inmiştir. Aynı durumun sosyal para yardımı alanlar içinde geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

İş arayanlar için temel güvence yardımları ile amaçlanan, istihdam edilebilir ve yardıma muhtaç olanlar ile kendileriyle birlikte aynı evde yaşayanların kendi sorumluluklarının bilincinde olmalarına destek sağlamak ve geçimlerini kendi imkanları ile sağlayabilmelerine katkıda bulunmaktır. Bu yardımlar, istihdam edilebilir olanların, bir işe başlamaları için gerekli yardımları sağlanmakta ve geçimlerini başka türlü sağlayamamaları durumunda ise, onlara bir güvence sunmaktadır. Çalışabilecek durumdaki hak sahiplerinin bir işe girmelerini sağlamak için sunulan yardımlar, mağdurların hızlı bir şekilde ve kendilerine en uygun işe başlayabilmeleri amacıyla yapılır.¹⁵⁶

Çalışabilecek kişilere iş arayanlar için temel güvence yardımları kapsamında; danışma, aracılık ve uyum hizmetleri tek elden sunulmaktadır. Bu kişilere kamu yolu ile teşvik edilen istihdama dair bir programa katılma imkanları da tanınmaktadır. Bu

¹⁵⁶ a.g.e.

yardımlar kapsamında, kişiye özel danışmanlık hizmetleri verilerek, bu kişilerin aktif iş hayatına dönüşüne yönelik olarak, kişiye özel hizmetlerin daha etkin ve kapsamlı olması sağlanmaktadır. İş arayanlarla birlikte, iş hayatına giriş için hangi ortak çabaların gösterileceği ile ilgili bağlayıcı adımları belirleyen ve kişi ile ailesinin özel durumlarını da göz önünde bulunduran bir anlaşma yapılmaktadır. Buradaki amaç, işsizlik parası 2 yardımlarının kamu kaynakları ile yani ödenen vergilerle finanse edilmesi nedeniyle, yardımları alan kişiler için bir taraftan uyum teşviklerinin en iyi şekilde yapılmasını, diğer taraftan iş arayanların kendilerinin inisiyatif kullanmaları ve iş aramaya etkin katkıda bulunmaları hususunda toplumda oluşan hassasiyetin de göz önünde bulundurulmasıdır. Bu yardımları alan çalışabilir durumdaki kişilerden, devlet yardımlarına bağımlılıklarına, dolayısıyla topluma neden oldukları maddi yüke, bir an önce son vermek için ellerinden geleni yapmaları beklenmektedir.¹⁵⁷

İş arayanlar için temel güvence yardımları için muhatap, ödemeleri ve yardımları yapan kurum, yerel “Jobcenter”dır. Jobcenter, iş ajansları ile belediyelerin SGB II kapsamında verilen yardım ve hizmetleri kendi sorumluluk çerçevesinde birlikte çalışarak yerine getirdikleri merkezleridir. İş Ajansları geçim güvencesi yardımları ile iş hayatına giriş yardımlarından sorumlu iken, belediyeler barınma ve ısınma için gerekli yardımlar ile evin ilk olarak donatılması gibi bir defaya mahsus yardımlardan sorumludurlar. Ayrıca belediyeler, eğitim ve katılım için ilaveten sunulan yardımlar ile iş hayatına giriş için borçlu olanlara, madde bağımlılarına sağlanan ve çocuklara bakım için sunulan diğer önemli yardımlardan da sorumludurlar. Bununla birlikte, Kaymakamlık (şehir dışındaki kırsal bölgelerden sorumludurlar) ve Bağımsız Şehirler (şehir merkezlerinden sorumludurlar) gibi bazı yerel yönetim birimleri bu yardımlardan tek başlarına sorumludurlar.¹⁵⁸

İş arayanlar için temel güvence yardımları için başvuru yapılması gerekmektedir, yani bu yardımlar için başvuru şarttır. Başvuru yazılı olarak, telefonla veya şahsen

---

¹⁵⁷ a.g.e

¹⁵⁸ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten”, 2014, s. 36, www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a430-grundsicherung-fuer-arbeitsuchende-sgb-ii.pdf, (09.01.2014)

yapılabilir. Başvurular ikamet edilen yerin yetkili Jobcenterına yapılmaktadır. Verilen dilekçe ihtiyaç birliğinde yaşayan diğer kişiler içinde verilmiş sayılır.¹⁵⁹

İhtiyaç Birliği: SGB II kapsamında yapılan yardımlarda *İhtiyaç Birliği* göz önünde bulundurulmaktadır. Genel anlamıyla aynı evde yaşayan ve evin geçimini birlikte sağlayan kişilerin oluşturduğu birliğe *İhtiyaç Birliği* denir. SGB II kapsamında yardımlar belirlenirken ihtiyaç birliğindeki kişilerin gelirleri bu birlikteki herkes için göz önünde bulundurularak bir dengeleme sağlanmaktadır.

Bir ihtiyaç birliği aşağıda sayılan kişilerden oluşur:¹⁶⁰

- Çalışabilecek durumdaki hak sahipleri,
- Çalışabilecek durumdaki hak sahibinin partneri: Devamlı olarak ayrı yaşamayan eş ve partner,
- Yardım alma hakkı olan bir kişi ile birbirlerine karşı sorumluluk aldığını kabul ederek yaşayan partner,
- Çalışabilecek durumdaki kişinin veya partnerinin 25 yaşını aşmamış olan bekar çocukları,
- Çalışabilecek durumda olan, 25 yaşını aşmamış olan çocuğun çalışamayacak durumda olan babası ve/veya annesi ve uygun durumlarda bu şahsın partneri. Anne ve baba çalışabilecek durumda değilse; en az bir tane çocuk çalışabilecek durumda ve 25 yaşını doldurmamış ve bekar olan çocukları ile birlikte yaşıyorlarsa; bir ihtiyaç birliği meydana getirmektedirler.

Bir ihtiyaç birliği sadece erkek ve kadından oluşmak zorunda değildir, aksine aynı cinsiyete sahip partnerler de bir birlik oluşturabilirler. Bununla birlikte, aynı evde kalmalarına rağmen ev ihtiyaçlarını tamamen ayrı karşılayan kişiler bir birlik olarak kabul edilmemektedir.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ Federal Almanya İş Ajansı, Nisan 2012, s. 12

¹⁶⁰ a.g.e., s. 10-11

¹⁶¹ a.g.e.

2.2.2.1 İşsizlik Parası 2

*İşsizlik Parası 2*¹⁶², Almanya’da ikamet eden 15 yaşından büyük, kanunen tabi oldukları şartlara göre, 65 veya 67 yaş arası istihdam edilebilir durumdaki kişilere ödenmektedir. Almanya’da çalışma müsaadesi olan yabancılar 3 aylık ikametlerinin ardından işsizlik parası 2 alabilirler.¹⁶³

İş piyasasının olağan şartlarında, üç saat ve üzerinde çalışabilecek durumdakiler istihdam edilebilir sayılmaktadırlar. Kendi ve aynı evde yaşayan yakınlarının giderlerini, ne gelir veya servet gibi kendi kaynakları ile ne de başka bir şekilde karşılayamayan kişiler bu yardımı alabilmektedir.¹⁶⁴

Çalışamayacak durumda olan ve işsizlik parası 2 alan hak sahibi ile aynı evde yaşayan kişiler sosyal para almaktadırlar. Her iki yardım da esas itibarıyla eşdeğerdir ve her 6 ayda bir kontrol edilerek onaylanmaktadır.¹⁶⁵

İşsizlik parası 2’nin tutarı belirlenirken, bu yardımın sadece ihtiyaca yönelik ve muhtaç olanlara yapılan bir ödeme olduğu göz önünde bulundurulmaktadır. Yani bu miktar hesaplanırken, diğer kurumların sağladığı sosyal yardımlar, muafiyet tutarları ve korunması gereken servet dışındaki bildirilen servet te göz önünde bulundurulur. Bu da işsizlik parası 2 üzerinden alınacak yardım miktarının azalması anlamına gelmektedir.¹⁶⁶

Sonuç itibarıyla işsizlik parası 2 miktarı, istihdam edilebilir hak sahibinin ve kendisiyle aynı hanede yaşayanların somut gereksinimlerine göre hesaplanmaktadır. Bu kapsamda hak sahiplerine ev ve ısınma masrafları için uygun bir miktar dahil olmak üzere, geçimlerini sağlayabilecekleri kadar ve muhtemel ek ihtiyaçları da dikkate alınarak olağan ihtiyaç kapsamında bir ödeme yapılmaktadır.

---

¹⁶² İşsizlik Parası 2 devlet tarafından ve vergilerle finanse edilen bir sosyal yardımdır ve İşsizlik Sigortası kapsamında ödenen İşsizlik Parası ile ilgisi bulunmamaktadır. İşsizlik Parası SGB III kapsamında İşsizlik Sigortası primleriyle finanse edilmektedir.

¹⁶³ a.g.e., s. 23

¹⁶⁴ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 38

¹⁶⁵ a.g.e.

¹⁶⁶ a.g.e., s. 40

Hak sahiplerine yapılan standart geçim yardımı, beslenme, vücut temizliği, ev eşyaları ve günlük ihtiyaçların yanı sıra çevre ile ilişkileri ve kültürel yaşama katılımı da kapsamaktadır. Standart ihtiyaç ödemesi, sürekli ihtiyaçlarla birlikte bir defaya mahsus gereksinimleri ile elektrik, otobüs ya da araba giderlerini de karşılamaktadır.¹⁶⁷

Tablo 8
01.01.2014 Tarihinden İtibaren Geçerli İşsizlik Parası 2/ Sosyal Para miktarı

Standart Geçim Yardımı Miktarı (Avro)	
Yalnız yaşayanlar veya çocuğunu yalnız büyütenler	391.00
Reşit olmayan hayat arkadaşı ile yaşayan Reşitler	391.00
Reşit hayat arkadaşları	353.00
Küçük çocuklar 6. yaşlarının sonuna kadar	229.00
Çocuklar 7. Yaşlarının başı ile 14. Yaşlarının sonuna kadar	261.00
Çocuklar 15 yaşlarının başından 18 yaşlarının sonuna kadar	296.00
Ailesinin yanında kalan gençler 19 yaşlarının başından 25 yaşlarının bitimine kadar	313.00
Ailesinin yanında kalmayan gençler 16 yaşlarının başından 25 yaşlarının sonuna kadar	313.00

Kaynak: Federal İş Ajansı, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/77153/umfrage/regelsaetze-hartz-4/>, (18.03.2014)

01.01.2014 itibariyle yalnız yaşayanlar, çocuklarını yalnız büyütenler ve partnerleri 18 yaşından küçük olan iş arayanlar için standart geçim yardımı tutarı ayda 391 Avro belirlenmiştir. Reşit iki hayat arkadaşı olması durumunda, kişi başına ayda 353 Avro standart geçim yardımı olarak dikkate alınmaktadır.

Ölçüt alınan standart geçim yardımı, çocuklar ve gençler için yaş gruplarına göre belirlenmiştir: 6 yaşlarının sonuna kadar küçükler için 229 Avro; 7 yaşlarının başı ile 14 yaşlarının sonuna kadar çocuklar için 261 Avro; 15 yaşlarının başından 18 yaşlarının sonuna kadar çocuklar için 296 Avro ve ailesinin yanında kalan gençler için 19 yaşlarının başından 25 yaşlarının bitimine kadar 313 Avro aylık ödeme miktarı olarak belirlenmiştir.

¹⁶⁷ a.g.e.

Çocuklar ve gençler için belirlenen ve ölçüt alınan standart geçim yardımına ilaveten ayrıca eğitim ve katılım yardımları yapılmaktadır. Bu yardımlar şunlardır:¹⁶⁸

- Günü birlik okul ve yuva gezilerinde fiilen oluşan masraflar,
- Bir günden uzun sınıf ve yuva gezileri yardımı,
- Kişisel okul gereksinimleri için her yıl 1 Ağustos'ta 70 Avro ve 1 Şubat'ta 30 Avro,
- Öğrencilerin okula ulaşımı (gerekli olması ve üçüncü taraflarca karşılanmadığı sürece),
- Belli şartlar altında, okula yakın ve öğrenimi destekleyen faaliyetler,
- Okul, öğleden sonra bakım ve çocuk gündüz bakım yerlerinde ortak öğle yemeğine katılım için gerekli katkı payı,
- Sosyal katılım için ayda toplam 10 Avro katılım bütçesi.

Bu yardımlar, çocuk zammı ya da konut yardımı alan çocuklara da yapılmaktadır.

Standart geçim yardımı ile karşılanamayan fazla masraflar da belli durumlarda ve özel şartlarda karşılanabilmektedir. Bunlar:¹⁶⁹

1. 13. hamilelik haftasını dolduran anne adayları için
2. Çocukların sayısına ve yaşına bağlı olarak, çocuklarını yalnız büyütenler için
3. Engelli insanların iş hayatına katılımları için
4. Beslenme için (tıbbi nedenlerden ötürü daha pahalı gıda maddelerinin gerekli olduğu kanıtlanırsa)
5. Münferit durumlarda reddedilemeyen, bir defaya mahsus olmayan özel ihtiyaçlar için (Acil durum kuralı)
6. Gerekli görülen ve merkezi olmayan sıcak su üretimi için (gaz ya da elektrik ile)

2., 3. ve 4. durumlarda anılan ek masrafların toplamı ölçüt alınan standart geçim yardımını miktarını aşmamalıdır.¹⁷⁰

---

¹⁶⁸ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten", 2014, s. 72-73

¹⁶⁹ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Soziale Sicherung im Überblick", 2013, s. 41

¹⁷⁰ a.g.e.

Aylık ödenen para yardımları kişinin bağımsız olarak kendi sorumluluğunda idare etmesi gereken bir bütçeyi oluşturmaktadır. Yapılan yardımların yeterli gelmediği ve belli koşulların yerine getirildiği durumlarda yardımlara ek takviye edici kredi verilmesi söz konusu olabilmektedir.¹⁷¹

Standart ödemeye ek olarak, ayrıca ev aletleri dahil evin ilk döşenmesi için, ilk temel giyim eşyalarının alınması, hamilelik ve doğum nedeniyle gerekli temel ihtiyaçlar için ve ortopedik ayakkabıların teminatı veya tamiri, tedavi amaçlı aletlerin tamiri, ya da kiralanması için de yardımlar yapılabilmektedir.¹⁷²

Yardıma muhtaç olmadığı için geçim güvencesi yardımı almayan, bununla birlikte mevcut geliri bir defaya mahsus ihtiyaçlarının bir kısmı veya tamamını karşılamayan kişilere de bir defaya mahsus ödeme yardımı yapılmaktadır.¹⁷³

İşsizlik parası 2 uygulamasıyla birlikte kira yardımı için ayrı bir başvuruda bulunmak gerekmemektedir.¹⁷⁴ Hak sahibi kişilerin barınma ve ısınma giderleri, soğuk su ve atık su giderleri de dahil olmak üzere belediyeler tarafından hane halkının tümü için işsizlik parası 2/sosyal para yardımları çerçevesinde üstlenilmektedir. Ayrıca ödenmemesi halinde evsiz kalınacak ve dolayısıyla somut olarak mevcut bir istihdam ihtimali kaybolacaksa, kira borçları da taksitle geri ödenmek üzere belediye tarafından üstlenilebilmektedir. Burada takdir hakkı belediyelerdedir.¹⁷⁵

Makul olarak kabul edilen ölçülerden büyük ya da pahalı bir evde yaşayan kişiler için barınma masrafları en fazla 6 ay için, bu süreden önce taşınması mümkün değil ise ve eve başka bir kiracı olarak giderler düşürülemiyorsa, karşılanmaktadır. Altı ay sonunda somut duruma göre masrafların sadece uygun bir kısmının ödeneceğine karar verilmektedir.¹⁷⁶

---

¹⁷¹ a.g.e.

¹⁷² a.g.e.

¹⁷³ a.g.e.

¹⁷⁴ a.g.e.

¹⁷⁵ Federal Almanya İş Ajansı, Nisan 2012, s. 28-29

¹⁷⁶ a.g.e.

Barınma masraflarının makul düzeyde olmaması nedeniyle konut değişiminin gerekli olduğu durumlarda, taşınma masrafları ve kira depozitosunu belediye üstlenmektedir. Taşınmanın başka nedenlerden ötürü gerekli olması ve uygun bir zaman içerisinde başka bir yerin bulunmasının mümkün olmadığı durumlarda da masraflar aynı şekilde belediye tarafından karşılanmaktadır.¹⁷⁷

2.2.2.2 Sosyal Güvenlik Primleri

Aile sigortası veya özel sigorta kapsamında sigortalı olmayan işsizlik parası 2 hak sahipleri, hastalık ve sosyal bakım sigortası kapsamında sigortalanmaktadırlar. Özel sigortalı hak sahipleri ise, sigorta primleri için ek ödeme almaktadırlar. Sosyal Para alan hak sahipleri ise kural olarak, aile sigortası kapsamında hastalık ve bakım sigortasına sahip olmaktadır.¹⁷⁸

2.2.2.3 İş Hayatına Giriş Yardımları

Çalışmamızın daha önceki sayfalarında belirttiğimiz gibi, İş Arayanlar İçin Temel Güvence Yardımlarının en öncelikli amacı kişilerin bu yardımlardan bağımsız olarak kendi ayakları üzerinde durması sağlamaktır. Bu amaca hizmet etmek için çeşitli yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlar şunları kapsamaktadır:¹⁷⁹

- Bir iş bulma için temaslarda bulunma ya da işe başlamayı teşvik için öngörölmüş olan aracılık fonundan sağlanan yardımlar,
- Kişileri iş bulma konusunda harekete geçirici ve meslek hayatına teşvik edici yardımlar,
- Meslek içi eğitim ve ortaöğretim diplomasının sonradan alınması teşvikleri,
- İş hayatına girişin teşvik edilmesine yönelik yardımlar,

---

¹⁷⁷ a.g.e.

¹⁷⁸ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten", 2014, s. 33

¹⁷⁹ a.g.e., s. 13-14

- İşveren odaklı yardımlar (İstihdam edilen kişiye verilen ücrete katkı-Eingliederungszuschuss),¹⁸⁰
- Çalışmakta olan mevcut işçilerin meslek içi eğitimlerini teşvik yardımları,
- Mesleki tercih ve meslek eğitimi teşvikleri,
- Çocuk bakımı, madde bağımlılarına ve borçlulara yönelik verilen danışmanlık hizmetleri gibi yerel yönetimlerce sağlanan yardımlar,
- Başlangıç parası yardımları (Einstiegsgeld),¹⁸¹
- Serbest meslek sahiplerinin iş hayatına atılması için yapılan yardımlar,
- İş fırsatları yardımları (Arbeitsgelegenheiten)¹⁸²

2.2.2.4 Ödeneğin Kesilmesi

SGB II kapsamında yapılan yardımların en temel amacının kişinin kendi kendine yetmesini sağlamak olduğu, bu bağlamda hak sahiplerinin yeniden iş hayatına atılmak için ellerinden geleni yapmakla yükümlü oldukları daha önceki sayfalarda belirtilmişti. Bu nedenle, SGB II mevzuatı kapsamında verilen yardım ve hizmetler çerçevesinde bulunan her makul işin, yardım alan kişilerce kabul edilmesi gerekmektedir. Burada “iş yardımdan iyidir” temel prensibinden hareket edilmektedir. Hak sahipleri, kendi geçimleri için gerekli parayı ya da en azından bu paranın bir kısmını kendileri kazanmak için her türlü fırsatı kullanmak durumundadırlar.¹⁸³

¹⁸⁰ Bu yardımlar kapsamında yardım alan hak sahiplerini işe alan işverenlere şartlara bağlı olarak işçi ücretinin % 50'sine kadarını ya da işverence ödenmesi gereken sigorta primlerini en fazla 12 ay süreyle olmak üzere devlet karşılamaktadır. Federal Çalışma Ajansı, “Eingliederungszuschuss”, <http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/Unternehmen/Arbeitskraeftebedarf/Eingliederungszuschuss/index.htm>, (03.02.2014)

¹⁸¹ 450 Avrodan fazla maaşlı sigortalı bir işe başlayacak olan veya yeni bir iş kuracak olan hak sahiplerine en fazla 24 ay süreyle yapılan yardım., <http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/BuergerinnenUndBuerger/Arbeitslosigkeit/Grundsicherung/IhreChance/Einstiegsgeld/index.htm>, (03.02.2014)

¹⁸² Bunlar, uygun bir kurumda sigorta mecburiyeti olmayan, rekabetçi bir iş özelliği taşımayan ve kamusal hizmetleri içeren iş fırsatlarıdır. <http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/Institutionen/Traeger/EinEuroJobs/index.htm>, (12.02.2014)

¹⁸³ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten”, 2014, s. 35

Bununla birlikte fiziki, ruhsal, beyinsel nedenlerle ya da önerilen işin ücretinin normalin % 30 altında olması durumunda, yardım alan kişi bulunan işi reddedebilir. Ayrıca bulunan iş daha önce kendi yaptığı mesleğine geri dönmesinde zorluklar çıkaracak ise de kabul edilmeyebilir. Üç yaşından küçük çocuk ile bakıma muhtaç birine bakması gereken hak sahipleri de çalışmak zorunda değildir.¹⁸⁴

SGB II'nin 31. maddesine göre yardım alan kişi İş Ajanslarının;

- Çağrılara uymaz ise,
  - Önerilen aracılık edilen işi mazeretsiz kabul etmez ise,
  - Mesleki eğitim, meslekte ilerleme veya yeni meslek öğrenme eğitimlerine katılmayı reddederse ya da katıldığı eğitimleri önemli bir neden olmadan yarıda keserse,
  - Çalışma hayatına yeniden katılım için gerekli cabayı göstermez ise,
  - Altı ayda bir yapılan gelir testine gerekli bildirim yapmaz ise ve
  - Asgari geçim miktarını aşan gelire sahip olur ise,
- kişinin aldığı işsizlik parası 2 yardımı tamamen ya da kısmen kesilmektedir.

Şayet yardım alan bir hak sahibi, bulunan bir işi ilk kez reddederse, aldığı işsizlik parası 2 yardımı % 30 oranında; bir yıl içerisinde ikinci kez reddetmesi durumunda ise alınan yardım % 60 oranında, aynı yıl içerisinde üçüncü kez reddetmesi durumunda ise tamamen kesilmektedir.¹⁸⁵

25 yaşın altındaki hak sahipleri için şartlar daha da ağırdır. Bu kişiler bir yıl içerisinde bulunan makul işi ikinci kez reddederlerse işsizlik parası 2 yardımları tamamen kesilmektedir.¹⁸⁶

Bununla birlikte, yardımı kesilen kişi, yükümlülüklerini yerine getireceğini beyan ederse yaptırımlar yumuşatılabilmektedir. 25 yaş altı gençler için bu mevcut

---

¹⁸⁴ a.g.e.

¹⁸⁵ a.g.e., s 66

¹⁸⁶ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Soziale Sicherung im Überblick", 2013, s. 39

durumun tüm ayrıntıları dikkate alınarak barınma ve ısınma giderlerinin karşılanması şeklinde olabilmektedir.¹⁸⁷

Ayrıca alınan yardımın % 30'undan fazlasının kesilmesi durumunda, İş Ajansına başvurulması halinde aynı ya da para yerine geçen yardımlar (Çek gibi) yapılabilmektedir. Aynı hanede reşit olmayan çocukların yaşadığı durumlarda ise, aynı yardımların yapılması zorunludur.¹⁸⁸

2.2.2.5 Çocuk Zammı

Belirli şartlar karşılandığı zaman kişilerin işsizlik parası 2 / sosyal para yardımlarına ihtiyaç duymadan yaşamaları için, bu kişilere *Çocuk Zammı* yardımı yapılabilmektedir. En düşük kazanç sınırında geliri sahip kişiler, aynı hanede 25 yaş altı evlenmemiş çocukları yaşamakta, bunlar için çocuk parası almakta ve dikkate alınacak servetleri belirlenmiş sınırı aşmamakta ise çocuk zammına hak kazanmaktadırlar.

En düşük kazanç sınırı, ebeveynler için 900 Avro, yalnız başına çocuk büyütenler için ise 600 Avrodur.¹⁸⁹

Çocuk zammı genel olarak altı ay için kararlaştırılmaktadır ve gelire bağlı olarak en fazla çocuk başına 140 Avro olarak ödenmektedir.¹⁹⁰

Çocuk zammı alan ebeveynlere ayrıca, çocuğun eğitimi ve sosyal hayata katılımının sağlanması amacıyla, gününbirlik düzenlenen okul ve yuva gezileri, bir günden fazla süren uzun sınıf ve yuva gezileri, okula ulaşım, öğrenimi destekleyici faaliyetler için yapılan harcamalar karşılanmakta, okul veya yuvada birlikte yenen öğle yemeklerine katılım katkıda bulunmaktadır. Bunlar dışında yılda en fazla 100 Avro olmak üzere

---

¹⁸⁷ a.g.e.

¹⁸⁸ a.g.e.

¹⁸⁹ a.g.e.

¹⁹⁰ a.g.e

kişisel okul gereksinimleri ve en fazla 10 Avro olmak üzere toplu olarak yürütülen sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım için de maddi destek sağlanmaktadır.¹⁹¹

2.2.2.6 İşsizlik Parası 2 ve Sosyal Para Hesaplamalarında Gelir ve Servet Etkisi

Daha önce de belirttiğimiz gibi, işsizlik parası 2 ve sosyal para yardımları, şayet bir kişi geçimini yardım alamadan sağlayamayacaksa, yani muhtaç durumda ise, söz konusu olmaktadır. Bu nedenle, kişiye yardım yapılırken kişinin gelir ve serveti de göz önünde bulundurulmaktadır.

Kişinin para olarak veya para değeri olarak elde ettiği her gelir, genel olarak gelir olarak kabul edilmektedir. Gelirin şekli, kaynağı, geçimin sağlanması için ayrılmış olup olmaması, vergiye tabi olması veya tek seferlik olması önem arz etmemektedir.¹⁹²

2.2.2.6.1 Gelir

Gelir olarak para değeri olan varlıklar, bunların yurt içinde veya dışında olmasına bakılmaksızın servet olarak değerlendirilmekte ve yardımlar hesaplanırken göz önünde bulundurulmaktadır.¹⁹³

Bununla kapsamda, bu hesaplama yapılırken gelirden düşülen ve muaf tutulan miktarlar şöyle belirlenmiştir:¹⁹⁴

- Gelirden kesilen vergiler (gelir vergisi, dayanışma kesintisi, kilise vergisi, işletme vergisi, anapara geliri vergisi gibi),
- Sosyal sigortalara ödenen primler,
- Yasal mecburiyeti olan ve makul düzeydeki sigorta ödemeleri (Araç sorumluluk sigortası, özel sigortalar gibi),
- Gelir Vergisi Kanunu çerçevesinde yaşlılık bakımı için teşvik edilen aidatlar,

---

¹⁹¹ a.g.e

¹⁹² Federal Almanya İş Ajansı, Nisan 2012, s. 37

¹⁹³ a.g.e.

¹⁹⁴ a.g.e., s. 39-42

- Çalışabilme ve gelirleri garanti altına alma için gerekli olan giderler (meslek kuruluşları ve sendika aidatları, çalışma araç gereçleri ile iş elbiseleri gibi),
- Nafaka ödemeleri,
- Bir çocuk için daha önceden öngörölmüş meslek eğitimi ya da mesleğe hazırlık için ayrılmış miktarlar,
- Çalışma sonucu elde edilen gelirden muaf olan miktarlar (Brüt kazancın 100,1'inden 1000 Avro'ya % 20'lik; 1000,1'inden 1200 Avro'ya kadar artı %10'luk kısmı muaf tutulmaktadır. Reşit olmayan bir çocuğunuz veya aynı ihtiyaç birliğinde beraber yaşadığınız çocuk var ise artı % 10'luk hesaplama 1500 Avro'ya kadar çıkabilmektedir.

Ayrıca, Federal Bakım Kanunu'nda öngörölen temel emeklilik maaşı ve bu amaca yönelik çıkarılan yasalarca elde edilen gelirler, görme engelliler parası, bakıma muhtaç çocuklar için alınan bakım paraları, özel durumlarda alınan yardımlar (örneğin felaket durumlarında yapılan ilk yardım, kamu bütçesinden yapılan fahri ödemeler (yaşlılık veya hayat kurtarmalarda verilenler gibi) ve Federal Gönüllü Hizmet Kuruluşundan alınan harçlığın 60 Avro'su gelir olarak dikkate alınmamaktadır.¹⁹⁵

Bir ihtiyaç birliği içerisinde yaşayan tüm şahısların gelir ve servetleri, o ihtiyaç birliğinde yaşayan hak sahiplerinin yardımları hesaplanırken dikkate alınmaktadır. 25 yaşın altındaki bekar kişilerin gelir ve servetleri sadece kendileri için dikkate alınmakta iken, ebeveynlerinin servet ve gelirleri bu kişiler için de göz önünde bulundurulmaktadır.¹⁹⁶ Bununla birlikte aynı ihtiyaç birliğinde çalışmadan dolayı gelir elde edenlerin muafiyet tutarı hiç çalışmadan elde edilen gelir için dikkate alınacak muafiyet tutarından yüksektir. Bununla çalışan kişilerin, çalışmayanlara oranla daha fazla gelire sahip olmaları amaçlanmaktadır.¹⁹⁷

---

¹⁹⁵ a.g.e., s. 43-44

¹⁹⁶ a.g.e.

¹⁹⁷ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten", 2014, s. 40

2.2.2.6.2 Servet¹⁹⁸

Geçimin sağlanması kullanılabilir her türlü varlık servet olarak kabul edilmektedir. Kişi, bu varlığı satarak, ödünç vererek veya kiralarak geçimi için kullanmalıdır.

Bu yardımları alan her kişi başına doldurulmuş her yaş için 150 Avro, yardım hesaplanırken muaf tutulmaktadır. Bununla birlikte, 01.01.1948 tarihinden önce doğanlarda her yaş için 520 Avro muaf tutulmaktadır. Reşit olmayan çocuklar için muafiyet miktarı 3100 Avrodur. Ayrıca ihtiyaç birliğindeki her bir kişi için 750 Avro da muafiyet kapsamına girmektedir.

Yaşlılıkta bakım için kullanılmak üzere, yasal düzenlemeler çerçevesinde teşvik edilen ek tasarruflar, kişinin bu tasarrufları zamanından önce kullanmaması şartıyla yardım miktarı belirlenirken hesaba katılmamaktadır. Yaşlılık bakımı için yapılmış olan diğer tasarruflar, şayet bu tasarrufların emeklilikten önce kullanılmayacağı sözleşmede hüküm altına alınmış ise, her doldurulmuş yaş için 750 Avro olarak yardım hesaplamasından muaf tutulmaktadır.

Bir ev için gerekli tüm eşyalar, her çalışabilecek kişi için makul bir motorlu taşıt, kişi veya eşi yasal emeklilik sigortası mecburiyetinden muaf ise yaşlılık güvencesi için belirlenmiş servet miktarı, kişiye ait ikamet edilen makul düzeyde bir ev veya daire, engelli ve bakıma muhtaç bir kişi için makul ölçülerde belirlenmiş bir ev edinme veya bu evin muhafazası için ayrılmış servet miktarı ile değerlendirilmesi durumunda zarar edilecek tasarruflar, yardımlar hesaplanırken dikkate alınmamaktadır.

---

¹⁹⁸ Federal Almanya İş Ajansı, Nisan 2012, s. 45-47

2.2.2.7 Sosyal Para¹⁹⁹

SGB XII kapsamında yardım alamaya hakkı bulunmayan ve *İşsizlik Parası 2* alan hak sahipleri ile aynı ihtiyaç birliği içerisinde yaşayan çalışamayacak durumdaki kişilere *Sosyal Para* verilmektedir.

Ayrıca kısmi işgücü kaybı dolayısıyla geçici olarak emeklilik maaşı alanlar da sosyal para alabilmektedirler.

Sosyal para hak sahiplerine de işsizlik parası 2 ile aynı miktarlarda standart geçim yardımı yapılmaktadır. Ayrıca bu kişilere işsizlik parası 2 alan hak sahiplerine ödenen fazla ihtiyaç, eğitim ve katılım ve özel ihtiyaç yardımları da yapılmaktadır. Bunun dışında engelli olmalarından dolayı kendilerine şimdiye kadar herhangi bir ödeme yapılmayan ağır yürüme engellilere verilen “G” kodlu Engelli Kimliği²⁰⁰ sahiplerine standart ihtiyaç ödemesinin % 17’si kadar fazla ihtiyaç ödemesi yapılabilmektedir.

Sosyal para hesaplanırken dikkate alınacak gelir ve servet miktarları ile muafiyet miktarları işsizlik parası 2 bölümündeki anlatılan miktarlar ile aynıdır.

2.2.3 Diğer Kanunlar Çerçevesinde Yapılan Sosyal Yardımlar

Almanya’da karşılıksız olarak yapılan ve çalışmamızın daha önceki kısımlarında anlattığımız *Sosyal Yardım* ile *İş Arayanlar İçin Temel Güvence* yardımları kapsamında olmayan, başka kanunlarca düzenlenmiş sosyal nitelikli yardımlar da bulunmaktadır. Çalışmamızda bu yardımlara da değinilecektir.

---

¹⁹⁹ a.g.e., s. 36

²⁰⁰ Yürüme organları ya da iç organlarındaki rahatsızlıklardan dolayı sadece kısa mesafeleri yürüyebilecek kişilere verilmektedir. “Merkzeichen im Schwerbehindertenausweis”, http://www.stadt-koeln.de/buergerservice/themen/soziales/merkzeichen-im-schwerbehindertenausweis/#ziel_0_1, (12.02.2014)

2.2.3.1 Çocuk Parası²⁰¹

Her çocuk bir aile için mutluluk kaynağıdır. Bununla birlikte, çocuk demek masraf anlamına gelmektedir. Burada devlet ailelere çocuklarını yetiştirirken yardımda bulunmaktadır. Peşin vergi iadesi olarak ödenen *Çocuk Parası*, anayasada yer alan “çocukların geçiminin sağlanması için gerekli olan asgari gelir, vergiden muafır” hükmünün bir neticesidir. Ayrıca asgari miktarı aşan kısım ise ailenin desteklenmesini hedeflemektedir. *Çocuk Parası Gelir Vergisi Kanunu* (Einkommenssteuergesetz) ile *Federal Çocuk Parası Kanunu*'nda (Bundeskindergesetz) düzenlenmiştir.

Almanya'da çocuğu olan her anne babanın çocuk parası almaya hakkı bulunmaktadır. Ayrıca geçerli bir oturma izni olan yabancılar da çocuk parası alabilmektedirler. Temel olarak sadece Almanya'da, AB ülkelerinde, İsviçre'de ve Türkiye'nin de dahil olduğu bazı ülkelerde yaşayan çocuklar için çocuk parası ödenmektedir. Bunun dışında dar bir çerçevede belirlenmiş şartların karşılanması durumunda, mesleki görevleri nedeniyle Almanya dışında yaşaması gereken ebeveynler de çocuk parası alabilmektedir.

Çocuk parası alınabilmesi için başvuruda bulunulması gerekmektedir. Bunun için İş Ajansları bünyesindeki aile kasalarına²⁰² ya da şayet kamuda çalışılıyor ise oradaki ilgili aile kasalarına dilekçe ile başvurulması gerekmektedir.

Çocuk parası ailenin gelirlerine bakılmaksızın her aileye ödenmektedir. Ailenin desteklenmesi amacıyla ödenen çocuk parası her ay, ilk iki çocuğa her biri için 184, üçüncü çocuk için 190 ve dördüncü ve daha fazla çocuk için ise çocuk başına 215 Avrodur.

---

²⁰¹ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2013, s. 7-8, Federal İş Ajansı, <http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/BuergerinnenUndBuerger/FamilieundKinder/KindergeldKinderzuschlag/Detail/index.htm?dfContentId=L6019022DSTBAI486107>, (24.01.2014)

²⁰² Aile Kasaları Federal İş Ajansı bünyesinde çocuk paraları işlemleri için oluşturulmuş bir birimdir.

Kişiler kendi çocukları dışında, aynı evde yaşayan eşin çocukları, uzun süredir aileye dahil olan aynı evde yaşayan ve öz anne babalarının himayesinde bulunmayan evlatlıklar ve aynı evde yaşayan torunlar için 18 yaşına kadar çocuk parası alabilmektedirler. Bazı durumlarda bu para 25 yaşına kadar da alınabilmektedir. Bu durumlar şöyle belirlenmiştir:

- Okula devam eden veya meslek eğitimi alan çocuklar,
- Gönüllü hizmetleri öngören yasal programlara katılan çocuklar
- Yer bulamaması nedeniyle meslek eğitimine başlayamayan ya da devam edemeyen çocuklar,
- 21 yaşını doldurmamış ise, İş Ajansında iş arayan olarak kayıtlı ve işi olmayan çocuklar.

Ayrıca eğitimine devam eden ve askerlik ya da sivil hizmet görevini ifa etmiş olan çocuklar için bu hizmette geçirdiği süreler 25 yaş sınırına eklenmektedir. Örneğin, askerliğini 9 ay olarak yapmış bir genç için ailesi 25 yaşını doldurduktan sonra 9 ay daha çocuk parası alabilmektedir. Bunun dışında şayet bir çocuk 25 yaşından önce kendi geçimini karşılayamayacak şekilde engelli duruma düşerse bu çocuklar için 25 yaş tamamlandıktan sonra da çocuk parası ödenmektedir.

Anne ve babasız çocuklar ile ikameti ebeveynlerinin evi olmayan çocuklar, şayet başka bir kişi bu çocuklar için çocuk parası almaya yetkili değil ise, kendileri çocuk parasını almaktadırlar. Bu çocuklar 184 Avro almaktadırlar.

Çocuk parası aileden sadece bir kişiye ödenmektedir. Anne ve baba paranın kime ödeneceğini kendileri belirlemektedirler. Ebeveynlerin ayrı yaşamaları durumunda çocuğa bakan kim ise para ona ödenmektedir. Anne veya baba yanında kalmayan çocuk için ise, çocuk parası yanında kaldığı aileye ya da çocuğun masraflarını karşılayan kişiye ödenmektedir.

2.2.3.2 Nafaka Avansı²⁰³

Diğer ebeveynden ya hiç ya da düzenli olarak nafaka alamayan çocuğunu yalnız yetiştiren anneye veya babaya devlet tarafından, çocuklarının asgari geçimini sağlamak için *Nafaka Avansı Kanunu* (Unterhaltvorschussgesetz) çerçevesinde *Nafaka Avansı* yardımı yapılmaktadır. Nafaka avansı miktarı ilk çocuğa ödenen çocuk parası miktarının, *Medeni Kanun Kitabı*'nın 1612a maddesinin 1. fıkrasında belirlenen asgari nafaka miktarından düşülmesiyle yaşa göre belirlenmektedir. Buna göre;

- 6 yaşına kadar 133 Avro,
- 6 yaşından 12 yaşına kadar 180 Avro olarak en fazla 72 ay süreyle Nafaka avansı ödenmektedir.

2.2.3.3 Ebeveyn Parası²⁰⁴

Ebeveyn Parası, doğum sonrasında anne ve babanın çocuklarının bakımını bizzat yapmak istediklerinde söz konusu olmaktadır. Çocuklarına zaman ayırmak için çalışma saatlerini azaltan ya da tamamen işten ayrılan ebeveynler bu para sayesinde yaşadıkları kazanç kayıplarını ortadan kaldırabilmektedirler.

Doğumdan sonra çocuklarına bakan, haftada 30 saatten fazla çalışmayan, çocukları ile aynı evde yaşayan ve Federal Almanya'da ikamet adresi olan her annenin veya babanın ebeveyn parası alma hakkı bulunmaktadır. Bu para anneye veya babaya en fazla 14 ay süreyle ödenmektedir. Her iki ebeveyn bu süreyi paylaşabilmektedir. Bununla birlikte anneden veya babadan sadece bir tanesi en fazla 12 ay süreyle bu haktan yararlanabilir. Bu durumda 2 aylık süreyi diğer anne veya baba kullanabilir. Anne ya da baba çocuğunu yalnız büyütüyorsa, ebeveyn parasını 14 ay alabilmektedir.

---

²⁰³ a.g.e., s 10

²⁰⁴ Federal Almanya Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı,
<http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/Service/rechner,did=76746.html>, (24.01.2014)

Ebeveyn parası en az 300 Avrodur. Çocuk doğduktan sonra vaz geçilmesi gereken gelir 1000-1200 Avro arasındaysa bu miktarın yüzde 67'si ebeveyn parası olarak bağlanmaktadır. 1200 Avronun üzerinde ise kazanılan gelirin yüzde 65'i olarak bağlanmaktadır. Bakılan başka küçük çocukların olması durumunda ayrıca yüzde onluk bir zam uygulanmaktadır. İkiz üçüz gibi çoklu çocuk doğumlarında her bir çocuk için ek 300 avro ebeveyn parası olarak ödenmektedir.²⁰⁵

Evlatlık alınan ya da evlatlık edinmek üzere eve alınan çocuklar için de ebeveyn parası alınabilmektedir. Bu hak çocuğun 8. yaşını doldurana kadar geçerlidir.²⁰⁶

Çocuklarının doğumundan önceki takvim yılında ebeveynlerin toplam kazancı 500.000 Avro ve üzerinde olan ailelerin ebeveyn parası alma hakları bulunmamaktadır. Bu sınır çocuklarını tek başına büyüten anne veya baba için 250.000 Avrodur.

AB ülkeleri ve İsviçre vatandaşları da, Federal Almanya'da çalışıyor ya da ikamet ediyorlar ise, ebeveyn parası alabilmektedirler.²⁰⁷

2.2.3.4 Konut Parası²⁰⁸

Konut Parası, düşük gelirli ailelere kiralarını ödemelerinde ya da ev kendilerinin ise, ev nedeniyle oluşan giderlerini karşılamakta zorlanan ve başka kanunlar çerçevesinde barınma ile ilgili herhangi bir yardım almayan kişilere yardımcı olan ve *Konut Parası Kanunu* çerçevesinde yapılan bir devlet yardımıdır. Konut parası başvuru üzerine, kirada oturanlara kira yardımı, kendi evinde oturanlara ise ev giderleri yardımı olarak verilmektedir. Bu yardım yapılırken konutun eski veya yeni olduğuna bakılmamaktadır.

---

²⁰⁵ a.g.e.

²⁰⁶ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, "Soziale Sicherung im Überblick", 2013, s. 12

²⁰⁷ a.g.e.

²⁰⁸ Federal Almanya Ulaşım ve Dijital Altyapı Bakanlığı, "Wohngeld 2014 Ratschläge und Hinweise", 2014, s. 3-37,

<http://www.bmvi.de/SharedDocs/DE/Anlage/BauenUndWohnen/Wohnen/wohngeld-2014-ratschlaege-und-hinweise.pdf>, (22.02.2014)

Konut parası hakkının var olup olmadığı varsa ne kadar olduğu, hane halkı içerisindeki hesaba katılacak kişi sayısı, toplam gelir ve kira veya giderin miktarına bağlıdır.

Bu yardımların miktarı ikamet edilen yerlere göre belirlenmiş kira kademesi, hesaba katılacak kişi sayısı ve bu kişi veya kişilerin toplam geliri göz önünde bulundurularak hesaplanmaktadır. Konut parası yardımı sadece kiranın veya ev giderlerinin bir kısmını hesaplamalar neticesinde ortaya çıkan miktar kadar karşılamaktadır. Yani bu yardımlar çerçevesinde kiranın veya ev giderlerinin tamamı karşılanmamaktadır. Örneğin yalnız yaşayan aylık geliri 712 Avro olan ve 375 Avro kira ödeyen birisi için ödenen kira yardımı 76 Avro olmaktadır. Burada hane halkı sayısı, aylık gelir ve kira miktarı ile ilgili önceden ilgili kurumca belirlenen tablolara bakılarak kişiye ödenecek konut parası miktarı belirlenmiştir.

2012 yılı sonu itibarıyla Federal Almanya’da 783.000 hane konut parası yardımından yararlanmaktadır. Bu rakam 2011 yılında 903.000 olarak kayıtlara geçmiştir.²⁰⁹

Tablo 9

Federal Almanya’da Yıllar İtibarıyla Konut Parası Yardımları (Milyar Avro)

Yardım Türü	2008	2009	2010	2011	2012
Konut Parası	0,8	1,7	1,9	1,6	1,3

Kaynak: Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozial Bericht”, 2013, s. 219, <http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/sozialbericht-2013.pdf>

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde Federal Almanya’da 2008 yılında Konut Parası yardımları için yaklaşık 800 milyon avro harcandığı görülmektedir. Bununla birlikte 2009 yılında yapılan *Konut Parası Reformu*’yla bu miktar 2009 yılında 1,7 2010 yılında ise 1,9 milyar Avroya çıkmıştır. Ancak 2011 yılında konut parası içerisinde ısınma için ödenen yardımların çıkartılması ve SGB II kapsamında yapılan bazı değişiklikler neticesinde aynı yıl 1,6 milyar Avro olan harcamalar, 2012 yılında 1,3 milyar Avroya düşmüştür.²¹⁰

²⁰⁹ Federal İstatistik kurumu,

https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2013/12/PD13_420_223.html, (03.03.2014)

²¹⁰ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozial Bericht”, 2013, s. 219,

<http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/sozialbericht-2013.pdf>

2.2.3.5 Sosyal Tazminat²¹¹

Federal Almanya sosyal güvenlik sisteminin mantığına göre, toplumun sorumluluk kapsamında sayılabilecek bir olay nedeniyle sağlık açısından bir zarar gören kişilerin zararı en azından maddi olarak karşılanmalıdır. Bu nedenle zarar gören kişilere veya zarar görmeleri nedeniyle vefat eden kişilerin geride kalan ailelerine sosyal sorumluluk çerçevesinde *Sosyal Tazminat* adı altında yardımlar yapılmaktadır.

Sosyal tazminatı, savaş mağdurları, ki bunlar Federal Bakım Kanunu uyarınca yardım alanların en büyük grubunu oluşturmaktadırlar, şiddet eylemleri mağdurları, askerlik veya sivil hizmet sırasında zarar görenler, bir aşından zarar görenler, eski Doğu Almanya'da devlet tarafından zarara uğratılanlar ve onların geride kalan aileleri alabilmektedir.

Bu yardımlar vergilerle finans edilmektedir. Yardımın miktarı ve nasıl yapılacağı, uğranılan zararın büyüklüğüne, niteliğine ve zarar sonucunda oluşan ihtiyaçlara göre belirlenmektedir. Yardımlar; aylık bağlanması, bir defaya mahsus tazminatlar, sağlık ve bakım hizmetleri gibi değişik şekillerde yapılmaktadır.

Bu yardımların merkezinde iyileştirme yardımları bulunmaktadır. Burada temel amaç, zarar gören kişinin bir an önce iyileşmesini sağlamaktır.

Ocak 2013 itibarıyla, yaklaşık 234.000 kişi sosyal tazminat yardımlarından yararlanmaktadır. Bunlardan 192.000 kişisini savaş kurbanları ve onların geride kalan ailesi oluşturmaktadır.

---

²¹¹ a.g.e., s. 119-120

2.2.3.5 Mültecilere Yapılan Yardımlar²¹²

Federal Almanya’da mültecilere “Mülteciler Yardım Kanunu” kapsamında sosyal yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlar kapsamında, bu kişilerin günlük hayatları için gerekli tüm ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Mültecilere yapılan yardımlar şunlardır;

- Temel yardımlar: yiyecek, barınma, ısınma, giysi, sağlık ve vücut bakımı, ev için gerekli ihtiyaçlar,
- Kişisel ihtiyaçlar için harçlık,
- Hastalıkta, hamilelikte ve doğum nedeniyle yapılan yardımlar,
- Özel durumlarda yapılan yardımlar.

Temel yardımlar aynı yardımlar niteliğindedir. İltica başvurusunda bulunan kişinin ilticacılar yurdunda kalmaması durumunda, bu kişiye yapılan yardımlar durumuna uygun olarak yapılabilir. Bu yardımların ayrıntıları eyaletler tarafından belirlenmektedir.

Mültecilere yapılan yardımlar kapsamında 31.12.2012 tarihi itibarıyla 165.244 kişi için 0,8 milyar Avro harcama yapılmıştır.²¹³

Kısaca değerlendirdiğimizde, Federal Almanya’daki sosyal yardım sisteminin tüm muhtaç kesimleri kapsadığını görmekteyiz. Yapılan sosyal yardımların nitelikleri, kapsamı ve miktarı incelendiğinde ise, Federal Almanya’nın sosyal devlet anlayışına ne kadar önem verdiği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, ülkenin gelişmiş bir sosyal yardım sistemine sahip olduğunu söylenebilmektedir.

---

²¹² Federal Göçmenler ve Mülteciler Dairesi,
<http://www.bamf.de/DE/Migration/AsylFluechtlinge/Asylverfahren/Asylbewerberleistungen/asylbewerberleistungen-node.html>

²¹³ Bakınız “Tablo 2”

3. BÖLÜM: TÜRKİYE SOSYAL YARDIM SİSTEMİ

Çalışmamızın bu bölümünde ana konularımızdan bir diğeri olan Türkiye sosyal yardım sistemi incelenecektir.

3.1 TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET

Türkiye'de sosyal devletin, dolayısıyla sosyal yardım sisteminin dayanağını oluşturan en temel hukuksal belge 1982 Anayasası'dır. Özellikle Anayasanın 2, 60 ve 61. maddeleri sosyal yardımların en önemli hukuki dayanaklarını oluşturmaktadırlar.

“Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, ve sosyal bir hukuk Devletidir” ifadelerinin yer aldığı 1982 Anayasası'nın 2. maddesi, sosyal yardımlar bağlamında devlete önemli sorumluluklar yüklemektedir. Sosyal yardımların bir insan hakkı olduğu düşünülürse, insan haklarına saygılı bir devlet, en başta muhtaç kişilerin insan onuruna yakışır bir şekilde yaşamalarını sağlamak için gerekli düzenlemeleri yapmak ve bu sayede toplum huzurunu, milli dayanışmayı, sosyal adaleti ve sonuç olarak sosyal devlet olmanın gereğini yerine getirmek durumundadır. Sosyal devlet olma iddiasındaki bir devletin en temel aracı ise sosyal yardımlardır.

Hatırlayacak olursak, çalışmamızın ilk bölümünde de değindiğimiz gibi, sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sistemlerinde en son başvuru ve bu sistemler içerisinde en önemli yere sahip bir araçtır. Bu çerçevede, Anayasa'nın 60. maddesinde yer alan *“Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar”* hükmü, bu maddenin Türkiye'deki sosyal yardımların en temel dayanaklarından biri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Ayrıca sosyal yardımlar bağlamında temel dayanak oluşturan bir diğere madde ise, Anayasanın 61. maddesidir. Bu madde; *“Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar. Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını*

sağlayıcı tedbirleri alır. Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.” hükümleriyle sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenlere karşı Devletin sorumluluklarını açıkça belirtmektedir.

Ayrıca Anayasanın;²¹⁴

- *“Devletin temel amaç ve görevleri, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”* hükmünün yer aldığı 5. maddesi,
- *“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”* hükmünün yer aldığı 17. maddesi,
- *“Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.”* hükmünün yer aldığı 41. maddesi,
- *“Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılabacak tedbirleri alır.”* hükmünün yer aldığı 42. maddesi,
- *“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.”* hükmünün yer aldığı 56. maddesi,
- *“Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler.”* hükmünün yer aldığı 57. maddesi, ve
- *“Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli*

---

²¹⁴ Hande Hacımamutoğlu, 2009, s.87

tedbirleri alır.” hükmünün yer aldığı 58. maddesi sosyal yardımların temel dayanağını oluşturan diğer maddelerdir.

Sosyal yardımlar, temel dayanağını her ne kadar Anayasa’dan alsada da, kişilere tam olarak bir hak tanınmamaktadır. Yani kişi, Anayasa’da belirtilen ve sosyal yardımlara dayanak oluşturan maddeleri öne sürerek bir hak iddia edememektedir. Bunun nedeni, Anayasa’nın 65. maddesinde yer almaktadır: “*Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı*” başlıklı bu maddede, devletin sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa’da belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği düzenlenmiştir.²¹⁵

3.2 TÜRKİYE’DE SOSYAL YARDIMLAR

Türkiye’de sosyal yardımları düzenleyen tek bir çerçeve kanun bulunmamaktadır. Sosyal yardımlar, birçok kanun ve düzenlemeler ışığında, farklı kurumlar tarafından yapılmaktadır.²¹⁶ Her ne kadar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulmasıyla sosyal yardım yapan birçok kurum tek çatı altında toplanmışsa da, hali hazırda bu yardımlar birçok kurum tarafından yapılmaktadır.²¹⁷

Türkiye’de sosyal yardımlar, kendi ellerinde olmadan muhtaç ve yoksul duruma düşen ve dar gelire sahip kişilere insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlamak için devlet tarafından finanse edilen, genel olarak tazminat ve koruma nitelikli olan çoğu zaman aynı ve para yardımlarından oluşmaktadır. Tazminat niteliğindeki yardımlar, “*muhtaç asker ailelerine, vatan hizmetinde bulunmuş İstiklal Madalyası sahiplerine, görevleri nedeniyle yaralanan yahut ölen bazı kamu görevlilerine ve yabancı ülkelerde Türk kültürüne hizmet eden öğretmenlere*” verilen yardımlardır.

---

²¹⁵ a.g.e., s. 88

²¹⁶ a.g.e

²¹⁷ Atilla Ethem Zeybek, “G-20 Platformunda Sosyal Koruma ve Türkiye’de Sosyal Koruma Tabanının Genişletilmesine Yönelik Öneriler”, Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2012, s. 171

Koruma niteliğindeki yardımlar, ise *65 yaşını doldurmuş muhtaç, kimsesizlere, engellilere, çocuklara, fakirlere ve muhtaç vatandaşlara*” yapılan yardımlardır.²¹⁸

Türkiye’deki sosyal yardım sisteminin bu çok başlılığı nedeniyle çalışmamızda sosyal yardımlar anlatılırken kurumsal bir sınıflandırmaya gidilecektir.

3.2.1 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar

Misyonunu *“Birey, aile ve toplum refahını artırmak amacıyla dezavantajlı kesimler öncelikli olmak üzere tüm toplumu hedefleyen katılımcı anlayışla, adil ve arz odaklı bütüncül sosyal politikalar üretmek, uygulamak ve izlemek.”*²¹⁹ olarak belirleyen Bakanlık 08.06.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur.

Bütün sosyal hizmet ve sosyal yardım veren kurumların tek çatı altında toplanması amacıyla 08.06.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı²²⁰ vizyonunu, *“Türkiye'nin 2023'e doğru tarihsel yürüyüşünde, mutlu birey ve güçlü ailelerden oluşan müreffeh bir toplum için, zamanın ruhunu yakalayan, değişimi yönetebilen ve buna yönelik dönüşümü gerçekleştiren, sosyal riskleri önleyici sosyal politikalar geliştiren ve uygulayan bir bakanlık olmak.”*²²¹ olarak belirlemiştir.

Bakanlık, bünyesindeki Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı ve Darülaceze Müessesese Müdürlüğü birimleriyle sosyal yardım ve hizmetlerini yürütmektedir.

---

²¹⁸ A. Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, 2012, s. 606-615

²¹⁹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, <http://www.aile.gov.tr/tr/2252/Misyonumuz>, (23.02.2014)

²²⁰ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eylül 2013 İstatistik Bülteni, s. 5

²²¹ Aile ve Sosyal politikalar Bakanlığı, <http://www.aile.gov.tr/tr/html/2253/Vizyonumuz>, (23.02.2014)

3.2.1.1 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar

Amacını, “Adil bir gelir dağılımının sağlanmasına katkıda bulunmak, yoksullukla mücadele kapsamında kaynakların etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamak, temel ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun nüfusun en yoksul diliminde yer alan vatandaşlarımızı sosyal yardımlarla desteklemek; üretim ve istihdama yönelik projeleri sürekli kılarak vatandaşların toplumsal hayata entegre olmalarını sağlamak, kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, vatandaşlar ve diğer paydaşlar ile eşgüdüm içerisinde çalışarak sosyal yardımların etkin bir biçimde dağıtılmasını sağlamak ve bu doğrultuda sosyal yardım politikaları geliştirmek.” şeklinde ifade eden Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Devletimizin en önemli sosyal yardım kuruluşudur.²²²

Genel Müdürlük, 3294 sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu”, 2022 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” ve dolaylı olarak 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler Kanunu” ve ayrıca çerçevesinde öngörülen sosyal yardımları yapmakta ve sosyal hizmetleri yerine getirmektedir.²²³

Ayrıca 01.01.2012 tarihi itibarıyla 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında Genel Sağlık Sigortalısı sayılanlar için gelir tespiti yapılması işlemleri de bu Genel Müdürlükçe yürütülmektedir.²²⁴

3294 sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” ile sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının

²²² Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/16932/Sosyal-Yardimlar-Genel-Mudurlugu>, (24.02.2014)

²²³ Atilla Ethem Zeybek, 2012, s. 182

²²⁴ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Mart 2013 İstatistik Bülteni, s. 34-36

adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek” amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) kurulmuştur.²²⁵

Fon kaynaklarının dağıtım ve kullanım kararları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı, İçişleri, Maliye ve Sağlık Bakanlıklarının Müsteşarları ile Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu tarafından alınmakta ve Başbakan tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe konulmaktadır. Fonun yardım faaliyetlerini il ve ilçelerde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) yerine getirmektedir.²²⁶

Tablo 10
Rakamlarla Türkiye’de Sosyal Yardım (2012)

Toplam Sosyal Yardım ve Hizmet Harcaması Tutarı	19.824.984.460*
Sosyal Harcamaların GSYİH’ye Oranı	% 1,40*
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı (SYDV)	2.101.611
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Kişi Sayısı (SYDV)	6.370.100
Düzenli Yardımlardan (ŞNT,EVEK) Faydalanan Hak Sahibi Sayısı (SYDV)	1.657.144
Geçici (Sürelili) Yardımlardan Faydalanan Hak Sahibi Sayısı (SYDV)	1.994.470
SYDTF Kaynaklarıyla Yapılan Yardımlara Aktarılan Tutar	3.099.582.115 TL
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Kadınların Oranı (SYDV)	% 70
Aktif Çalışma Çağında Bulunan (18-55 yaş) Erkeklerin Tüm Hak Sahiplerine Oranı (SYDV)	% 28
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Hak Sahibi Sayısı	1.228.355
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Toplam Aktarılan Kaynak	2.911.191.180 TL
Gelir Testi Yapılan Kişi Sayısı	14.493.157
GSS Primi Devlet Tarafından Ödenen Kişi Sayısı	9.099.059
Ödenen Toplam GSS Prim Tutarı	4.072.863.815 TL
Sosyal Yardım- İstihdam Bağlantısı ile İşe Yerleştirilen Kişi Sayısı (İŞKUR)	33.195
Sosyal Yardım- İstihdam Bağlantısı ile Mesleki Eğitime Yönlendirilen Kişi Sayısı (İŞKUR)	74.885
Satınalma Gücü Paritesine Göre Günlük 2.15\$’ın Altında Gelirle Yaşayan Toplum Kesimi Oranı (2011)	% 0,14
Satınalma Gücü Paritesine Göre Günlük 4.30 \$’ın Altında Gelirle	% 2,79

²²⁵ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11859/Sosyal-Yardimlasma-ve-Dayanimayi-Tesvik-Fonu>, (24.02.2014)

²²⁶ a.g.e

Yaşayan Toplum Kesimi Oranı (2011)	
Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sisteminde Kayıtlı Hane Sayısı	6.768.126
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Sayısı (SYDV)	973
SYDV Personel Sayısı	8.607
SYDV Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi Sayısı	3.701

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 6

(*) Toplam Sosyal Yardım ve Hizmet Harcaması Tutarı ve Sosyal Harcamaların GSYİH'ye Oranı hesabında, Belediyelerce yapılan sosyal harcamalar 2011 yılına aittir.

Tablodan da görüleceği gibi, 2012 yılında toplam sosyal yardım ve hizmet harcaması tutarı 19.824.984.460 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutarın Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranı ise yüzde 1,4 olarak hesaplanmıştır. Harcamalar içerisinde 4.072.863.815 TL harcama ile “Ödenen Toplam GSS Prim Tutarı” en büyük harcama kalemini oluştururken, onu 3.099.582.115 TL tutarındaki “SYDTF Kaynaklarıyla Yapılan Yardımlara Aktarılan Tutar” kalemi izlemiştir.

3.2.1.1.1 Genel Müdürlük Tarafından 3294 sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Sosyal Yardımlar

Bu Kanun çerçevesinde aşağıda belirtilen tazminat ve koruma nitelikli sosyal yardımlar yapılmaktadır.

Aile Yardımları:²²⁷ Bu yardımlar kapsamında gıda, barınma ve yakacak yardımları gibi sosyal yardımların yanında sosyal konut projesi çerçevesinde sosyal hizmetler de yapılmaktadır.

Gıda yardımları,²²⁸ ihtiyaç sahibi ailelerin gıda ve giyim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yılda iki kez Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına fon aktarılması yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu yardımlar, 18 yaşını tamamlamış aile bireylerinin başvurması üzerine hane içerisindeki kişi başına düşen gelirin 234 TL'den (net asgari ücretin 1/3) az olduğu belirlenen hanelere yapılmaktadır.

²²⁷ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eylül 2013 İstatistik Bülteni, s. 18

²²⁸ a.g.e, s. 19

Tablo 11
Yıllara Göre Gıda Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2003-2011	1.265,95	-
2011	106,35	-
2012	140,48	569.478
Eylül 2013	148,89	634.965

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 19

Tablodaki rakamların sergilediği gibi, 2011 yılında gıda yardımları için aktarılan kaynak miktarı 106,35 milyon TL iken bu rakam 2012 yılında yaklaşık olarak yüzde 32 oranında artarak 140,48 milyon TL olmuş; Eylül 2013 tarihi itibarıyla ise 148,89 milyon TL rakamına ulaşmıştır. Bu tablodan hareketle gıda yardımları için aktarılan kaynağın sürekli bir artış içerisinde olduğunu söylenebilmektedir. Tablonun kişi sayısı sütununu incelediğimizde 2012 yılında bu yardımları alanların sayısı 569.478 iken Eylül 2013 tarihi itibarıyla bu rakam artarak 634.965'e ulaşmıştır.

Barınma yardımları,²²⁹ oturulamayacak derecede eski, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaç vatandaşlara, evlerinin bakım ve onarımı amacıyla aynı veya nakdi olarak yapılan yardımları içermektedir. Bu yardımlar, gıda yardımlarında olduğu gibi, 18 yaşından büyük bir aile bireyinin başvurması ve hane içerisinde kişi başına gelirin 234 TL'den az olduğunun belirlenmesi durumunda, en fazla 25.000 TL tutarında yapılmaktadır.

Tablo 12
Yıllara Göre Barınma Yardımları İçin Aktarılan Miktarlar ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2006-2011	137.65	-
2011	29,29	3.469
2012	50,24	5.372
Eylül 2013	35,97	2.262

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 20

²²⁹ a.g.e., s. 20

Tablodan görüleceği üzere barınma yardımları için aktarılan kaynak 2011 yılında 29.29 milyon TL olurken bu miktar 2012 yılında yaklaşık olarak yüzde 71.5 oranında artarak 50,24 milyon TL'ye yükselmiş; Eylül 2013 tarihi itibarıyla ise, bu rakam 35,97 milyon TL olmuştur. Bu yardımlardan yararlananların sayısı da 2011 yılında 3.469 iken 2012 yılında 5.372'ye çıkmış, Eylül 2013 tarihi itibarıyla ise 2.262 olmuştur.

Yakacak yardımları, ihtiyaç sahibi ailelerin kışlık yakacak ihtiyacını karşılanmak için SYDV aracılığı ile hane başına en az 500 kg. olmak üzere yapılmaktadır. Bu yardımlar için kullanılan kömürler *Türkiye Kömür İşletmelerinden* temin edilmektedir.²³⁰ Bu yardımlar da 18 yaşından büyük bir aile bireyinin başvurması ve hane içerisindeki kişi başına düşen gelirin 234 TL'den az olduğunun belirlenmesi durumunda yapılmaktadır.²³¹

Tablo 13
Yıllara Göre Yapılan Dağıtılan Kömür Miktarı ve Yararlanan Aile Sayısı

Yıl	Kömür Miktarı (Ton)	Kişi Sayısı
2003-2011	13.510.078	-
2011	1.960.203	2.095.636
2012	1.974.455	2.082.620
Eylül 2013	2.089.345	2.130.027

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 22

Tabloyu incelediğimizde, dağıtılan kömür miktarının 2011 yılında 1.960.203 ton olduğu bu rakımın artarak 2012 yılında 1.974.455 Eylül 2013 tarihi itibarıyla ise 2.089.345 rakamına ulaştığı görülmektedir. Buna göre, kömür yardımından yararlanan aile sayısında 2012 yılında, az da olsa, bir düşüş gözlenmesine karşılık, kömür tutarında düzenli bir artış gerçekleşmiştir.

Eşi vefat etmiş kadınlara yapılan nakdi sosyal yardımlar,²³² sosyal güvenceye sahip olmayan dul kadınlara, fakir ve muhtaç durumda olmaları durumunda yapılan nakdi

²³⁰ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/html/11830/Aile+Yardimlari>, (24.02.2014)

²³¹ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eylül 2013, s. 22

²³² a.g.e., s. 23

yardımlardır. Bu yardımlar aylık 250 TL tutarında olmak üzere, iki ayda bir PTT aracılığıyla yapılmaktadır.

Tablo 14
Yıllara Göre Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Nakdi Sosyal Yardımlar İçin Aktarılan Kaynak Miktarı ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2012	371,5	239.376
Eylül 2013	491,84	268.723

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 23

Tablodan görüleceği üzere eşi vefat etmiş kadınlara yapılan nakdi sosyal yardımlar için 2012 yılında 239.376 kişi için 371,5 milyon TL kaynak aktarılırken, bu rakamlar Eylül 2013 tarihi itibarıyla 268.723 kişi için 491,84 milyon TL olmuştur. Buna göre, hem yardım miktarı, hem de yararlanan kişi sayısı artmıştır.

Muhtaç asker ailelerine yapılan yardımlar,²³³ askere giden kişi evli olması, eşinin sosyal güvencesinin olmaması ve eş için muhtaçlık kararının verilmesi durumlarında askerin eşine, bekar ve anne-babasının sosyal güvencesi olmaması ve bu kişiler için muhtaçlık kararının verilmesi durumlarında ise askerin annesi yaşıyorsa annesine vefat etmişse babasına yapılan ve tazminat nitelikli yardımlardır.

2022 sayılı Kanuna göre Yaşlılık- Engelli Maaşı alan ve eşi/oğlu askerde olan kişiler ile Şartlı Nakit Transferi yardımlarından yararlanan kişiler bu yardımlardan da faydalanabilmektedirler.

Bu yardımlar, askerdeki eşin veya oğulun askerliği süresince en fazla 15 ay süreyle, aylık 250 TL olmak üzere 2 ayda bir 500 TL olarak hak sahiplerinin PTT hesaplarına yatırılmaktadır.

Bu yardımlar kapsamında Eylül 2013 itibarıyla 14.313 kişiye 16,56 milyon TL tutarında yardım yapılmıştır.²³⁴

²³³ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/26589/Muhtac-Asker-Ailelerine-Yonelik-Yardim-Programi>, (03.03.2014), A. Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, 2012, s. 606

²³⁴ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eylül 2013, s. 24

Sosyal Konut Projesi,²³⁵ sosyal güvenceye sahip olmayan, fakir ve muhtaç durumda bulunan kişilere *T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi* aracılığı ile ev yaptırılmasını kapsayan sosyal hizmettir. Bu hizmetten, hane içerisindeki kişi başına düşen net gelir 234 TL'den az olan aileler, 18 yaşını tamamlamış bir aile bireyinin başvurması sonucunda yararlanabilmektedir. Bu hizmet kapsamında, ihtiyaç sahiplerine 1+1 ve 2+1 odalı daireler yapılmaktadır. Konutlar için geri ödemeler 270 ay vadeli olarak, 1+1 konutlar için 100 TL, 2+1 konutlar için 130 TL aylık ödemeler şeklinde yapılmaktadır.

Tablo 15
Yıllara Göre Sosyal Konut Projesi İçin Aktarılan Kaynak Miktarları

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)
2009-2011	551
2011	200
2012	210
Eylül 2013	140

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İstatistik Bülteni, Eylül 2013, s. 21

Tablonun incelenmesi durumunda görüleceği gibi, sosyal konut projesi kapsamında 2011 yılında 200 milyon TL kaynak aktarılırken bu rakam 2012 yılında 210 milyon TL, Eylül 2013 tarihi itibarıyla ise 140 milyon TL olmuştur.

Proje kapsamında Eylül 2013 tarihi itibarıyla 14.952 konut hak sahiplerine teslim edilmiştir.

Eğitim Yardımları:²³⁶ Bu yardımlar kapsamında, eğitim materyali yardımları, şartlı eğitim yardımları, öğle yemeği yardımı, ücretsiz ders kitabı yardımı, öğrenci taşıma barınma ve iâşe yardımı, engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması yardımı ve yükseköğrenim bursları yardımları yapılmaktadır.

Eğitim materyali yardımları,²³⁷ sosyal güvencesi olmayan ve ilk ve orta öğrenim çağında çocuğu bulunan, fakir ve muhtaç durumda bulunan ailelere yapılan eğitim materyali yardımlarıdır. Bu yardımlar, 18 yaş ve üstü aile bireyinin başvurusu

²³⁵ a.g.e., s. 21

²³⁶ a.g.e., s. 18

²³⁷ a.g.e., s. 25

üzerine Mütevelli Heyeti tarafından belirlenen miktar kadar, yılda iki kez eğitim-öğretim dönemleri öncesinde yapılmaktadır.

Tablo 16
Yıllara Göre Eğitim Materyali Yardımları İçin Aktarılan Miktarlar ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2003-2011	683,76	-
2011	103,44	-
2012	117,12	370.708
Eylül 2013	65,52	303.330

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İstatistik Bülteni, Eylül 2013, s. 25

Tablo incelendiğinde görüleceği üzere eğitim materyali yardımları için 2011 yılında 103,44 milyon TL kaynak aktarılırken, 2012 yılında bu rakam 117,12 milyon TL'ye çıkmıştır. Eylül 2013 tarihi itibarıyla aktarılan kaynak miktarı 65,62 milyon TL'de kalmıştır.

Şartlı eğitim yardımları,²³⁸ sosyal güvenceden yoksun, ilk ve orta öğretim çağında çocuğu bulunan fakir ve muhtaç ailelere yapılmaktadır.

Bu yardımlar,

- ilköğretimdeki erkek öğrencilere aylık 30 TL,
- ilköğretimdeki kız öğrencilere aylık 35 TL,
- ortaöğretimdeki erkek öğrencilere aylık 45 TL ve
- ortaöğretimdeki kız öğrencilere aylık 55 TL,

olmak üzere 9 aylık eğitim süresi boyunca 2 aylık periyodlar halinde ödenmektedir.

Tablo 17
Yıllara Göre Şartlı Eğitim Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Öğrenci Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Öğrenci Sayısı
2003-2011	2.013,48	-
2011	397,48	1.863.099
2012	501,49	2.017.810
Eylül 2013	463,43	1.860.432

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İstatistik Bülteni, Eylül 2013, s. 26

²³⁸ a.g.e., s. 26

Tablo incelendiğinde görüleceği üzere şartlı eğitim yardımları kapsamında 2011 yılında 1.863.099 kişi için 397,48 milyon TL kaynak aktarılırken, 2012 yılında bu rakamlar 2.017.810 kişi için 501,49 milyon TL olmuştur. Eylül 2013 tarihi itibarıyla aktarılan kaynak miktarı 1.860.432 kişi için 65,62 milyon TL’de kalmıştır.

Öğrenci taşıma, barınma ve iaae yardımı,²³⁹ kapsamında taşımali sistem²⁴⁰ dışında kalan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ulaşım barınma vb. ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bu yardımlara Devlet okullarında okuyan tüm ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri başvurabilmektedir. Bu yardımlara da 18 yaş üstü bir aile bireyi başvuru yapmak durumundadır.

Tablo 18
Yıllara Göre Öğrenci Taşıma, Barınma ve İaae Yardımı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Öğrenci Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Öğrenci Sayısı
2003-2011	71,44	-
2011	9,74	15.415
2012	4,35	13.796
Eylül 2013	1,5	2.307

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 29

Genel Müdürlük tarafından öğrenci taşıma, barınma ve iaae yardımı için sırasıyla, 15.415 öğrenci için 9,74 milyon TL, 13.796 öğrenci için 4,35 milyon TL ve Eylül 2013 tarihi itibarıyla 2.307 öğrenci için 1,5 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır. Buna göre, 2011 yılından 2013 yılında doğru hem yardım tutarında hem de yararlananların sayısında önemli ölçüde düşüş gerçekleşmiştir.

Öğle yemeği yardımı²⁴¹ kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içerisinde, taşımali eğitim çerçevesinde okulların bulunduğu merkezlere taşınan faydalanan yoksul öğrencilerin eğitim öğrenim süresince öğlen yemekleri karşılanmaktadır.

²³⁹ a.g.e., s. 29

²⁴⁰ Taşımali Sistem, “Milli Eğitim Bakanlığı Taşımali İlköğretim Yönetmeliği” 1. Maddesine göre, “ilköğretim kurumu bulunmayan, çeşitli nedenlerle eğitim ve öğretime kapalı, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilkokul, ortaokul veya imam-hatip ortaokulu öğrencilerinin, taşıma merkezi seçilen okullara günü birlik taşınarak kaliteli bir eğitim ve öğretim görmelerini sağlamak” amacını taşıyan bir sistemdir.

²⁴¹ a.g.e., s. 27

Tablo 19
Yıllara Göre Öğle Yemeği Yardımı İçin Aktarılan Kaynak Miktarı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)
2003-2011	1.331,04
2011	200
2012	235
Eylül 2013	192

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İstatistik Bülteni, Eylül 2013, s. 27

Tablonun incelenmesinden görüleceği üzere öğle yemeği yardımı için Genel Müdürlük tarafından 2011 yılında 200, 2012 yılında 235 ve Eylül 2013 tarihi itibarıyla 192 milyon TL kaynak aktarılmıştır.

*Ücretsiz ders kitabı yardımı,*²⁴² kapsamında devlet okullarında okuyan tüm ilköğretim ve orta öğretim öğrencilerinin ders kitapları devlet tarafından verilmektedir.

Tablo 20
Yıllara Göre Ücretsiz Ders Kitabı Yardımı İçin Aktarılan Kaynak Miktarı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)
2004-2011	1.702,65
2011	265
2012	265
Eylül 2013	275

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İstatistik Bülteni, Eylül 2013, s. 28

Tablonun incelenmesinden anlaşılacağı üzere, 2011 ve 2012 yıllarında ücretsiz ders kitabı yardımı için 265 milyon TL kaynak aktarımı gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte bu rakam artış göstererek 2013 yılı Eylül ayı itibarıyla 275 milyon TL olmuştur.

*Engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması yardımı,*²⁴³ özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin okullara ulaşımının sağlanması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilen yardımdır.

²⁴² a.g.e., s. 28

²⁴³ a.g.e., s. 30

Tablo 21
Yıllara Göre Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması Yardımı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Öğrenci Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Öğrenci Sayısı
2005-2011	215.6	-
2011	60,56	40.223
2012	77,3	40.915
Eylül 2013	65	42.000

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 30

Engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması yardımları kapsamında 2011 yılında 40.223, 2012 yılında 40.915 engelli öğrenci taşınırken, Eylül 2013 tarihi itibarıyla bu sayının artarak 42.000 olduğu anlaşılmaktadır. Bu yardım kapsamında 2011 yılında 60,56, 2012 yılında 77,3 ve Eylül 2013 tarihi itibarıyla 65 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır.

Yüksek öğrenim bursları,²⁴⁴ çerçevesinde muhtaç durumdaki yüksek öğrenim öğrencilerine 9 ay süreyle yapılan yardımlar, 2004 yılında Kredi ve Yurtlar Kurumu'na devredilmekle birlikte, önceki hak sahiplerine halen bursları ödenmektedir.

Sağlık Yardımları:²⁴⁵ Bu yardımlar, sağlık tedavi yardımları, şartlı sağlık yardımları, tüp bebek yardımı ve genel sağlık sigortası gelir testi işlemleri olarak sıralanmaktadır.

Sağlık tedavi yardımları, kapsamında, yeşil karta sahip olan ve kartının vizesi devam eden kişiler ile yeşil karta sahip olmayan kişilerin karşılamaya gücü yetmediği ilaç ve tedavi giderleri karşılanmaktayken, 01.01.2012 tarihi itibarıyla 5510 Sayılı Kanunun Genel Sağlık Sigortası (GSS) hükümlerinin yürürlüğe girmesi ile birlikte tüm vatandaşlarımızın tedavi ve sağlık hizmeti bedelleri GSS kapsamına alınmıştır.²⁴⁶

²⁴⁴ a.g.e., s. 31

²⁴⁵ a.g.e., s. 18

²⁴⁶ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11831/Saglik-Yardimlari>, (08.03.2014)

18.6.1992 tarih ve 3816 sayılı “*Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun*” kapsamında ödeme gücü olmayan vatandaşların sağlık giderlerinin GSS uygulamasına geçilinceye kadar Devlet tarafından ödenmesi öngörülmüştür. 5510 sayılı Kanun ile 01.10.2008 tarihi itibarıyla GSS uygulaması hayata geçirilmiştir. Bununla birlikte her ne kadar yeşil kartlılar için bu uygulamanın 01.01.2010 tarihinden itibaren geçerlilik kazanacağı hükme bağlanmışsa da 19.06.2010 tarihinde yürürlüğe giren 5997 sayılı Kanunun 7. maddesi gereğince yeşil kart sahiplerinin GSS kapsamına dahil edilmesi 01.01.2012 tarihine ertelenmiş ve bu tarihte tüm yeşil kart sahipleri GSS kapsamına alınmıştır.²⁴⁷

Tablo 22
Yıllara Göre Sağlık Tedavi Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2003-2011	924,85	-
2011	11,23	215
2012	0,58	13

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İstatistik Bülteni, Eylül 2013, s. 32

Tablonun incelenmesinden görüleceği üzere, 2011 yılında sağlık tedavi yardımları kapsamında 215 kişi için 11,23 milyon TL kaynak aktarılırken, GSS uygulamasına geçilmesiyle 2012 yılında 13 kişi için 0.58 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır.

Şartlı Sağlık Yardımları,²⁴⁸ nüfusun en yoksul kesiminde bulunan ailelere 0-6 yaşlar arasındaki çocuklarını düzenli olarak sağlık kontrollerine götürmeleri şartı ile yapılan yardımlar ve hamile kadınlara doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri ve düzenli olarak doktor kontrolüne gitmesi şartıyla yapılan yardımlardır.

Bu yardımlar kapsamında 0-6 yaş arası çocuklar için anneye iki ayda bir ödenmek üzere aylık 30 TL yardım yapılmaktadır.

²⁴⁷ A. Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, 2012, s. 635-636

²⁴⁸ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11831/Saglik-Yardimlari>, (08.03.2014)

Hamile kadınlar için ise, hamilelik döneminde aylık 30 TL, doğumun hastanede yapılması halinde tek seferlik 70 TL ve çocuğun doğumunda sonra 2 ay süresince aylık 30 TL ödeme yapılmaktadır.

Tablo 23
Yıllara Göre Şartlı Sağlık Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Çocuk/Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)		Sayısı	
	Çocuklar İçin	Hamile Kadınlar İçin	Çocuk	Kadın
2003-2011	750,10	4,98	-	-
2011	142,29	1,01	747.507	9.764
2012	188,13	2,7	887.926	25.665
Eylül 2013	210,16	7,96	811.725	50.365

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 35

Tabloda yer alan rakamlara göre, 2011-2013 yılları arasında şartlı sağlık yardımları için aktarılan kaynak düzenli bir biçimde artmıştır. Yardımlardan yararlanan kadın sayısında da yükselme gerçekleşirken, çocuklar için bu sayı 2013 Eylül'ünde 811.725'te kalmıştır.

Tüp bebek yardımı,²⁴⁹ maddi imkansızlık nedeniyle tüp bebek tedavisine gücü yetmeyen 2500 aileye, özel bir hastane ile işbirliği içerisinde yapılması planlanan yardımlardır.

Bu yardımlardan yararlanmak için, tıbbi muhtaçlık belgesine sahip olmak, 23-39 yaş aralığında olmak, hane içindeki kişi başı gelirin asgari ücretin 1/3'den az olması ve hiç çocuk sahibi olmamak ya da sağlık nedeniyle tedavi amaçlı doğum yapması gerektiğini doktor raporu ile belgelemek şartlarını karşılamak gerekmektedir. Bu kapsamda, Eylül 2013 tarihi itibarıyla başvuran 2400 aile gerekli şartları taşıdıklarından bu yardıma hak kazanmışlardır. Bu kişilerin tedavileri sürmektedir.

Genel sağlık sigortası gelir tespit işlemleri,²⁵⁰ kapsamında sosyal güvencesi olmayan ve hane içerisindeki kişi başına gelir seviyesi asgari ücretin 1/3'nden az olan aile bireylerinin tespit işlemleri yapılmakta ve anılan orandan az gelire sahip aile

²⁴⁹ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eylül 2013, s. 35

²⁵⁰ a.g.e. s., 37

bireylerinin GSS primleri Fon kaynaklarından Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödenmektedir.

Tablo 24

GSS Sayılanlar İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2012	4.072.863.817,00	12.247.462,00
Eylül 2013	3.755.631.264,57	9.403.251

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İstatistik Bülteni, Eylül 2013, s. 37

Tablodan da görüldüğü gibi, GSS uygulamasının yürürlüğe girdiği 2012 yılından Eylül 2013 tarihine kadar geçen sürede toplamda 21.650.713 kişi için 7.828.495.081,57 milyar TL kaynak aktarımı yapılmıştır.

Özel Amaçlı Yardımlar:²⁵¹ Bu yardımlar kapsamında aşevleri ve afet (acil durum) yardımları yapılmaktadır.

Aşevleri kurulması vasıtasıyla özellikle işsizliğin ve yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı yerlerde, yaşlı, engelli, kimsesiz ve muhtaç kişilere günlük sıcak yemek verilmektedir.

Tablo 25

Aşevleri İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2003-2011	63,63	-
2011	10,82	30.131
2012	11,38	44.139
Eylül 2013	11,03	15.100

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, İstatistik Bülteni, Eylül 2013, s. 38

Yukarıdaki Tabloda yer alan rakamlara göre, aşevleri için 2011 yılında 10,82 milyon TL kaynak aktarılmış, bu yardımlardan aynı yıl içerisinde 30.131 kişi yararlanmıştır. 2012 yılında aktarılan kaynak miktarı ve yararlanıcı sayısı artarak sırasıyla 11,38 milyon TL kaynak aktarımı yapılmış, 44.139 kişi aşevi yardımlarından yararlanmıştır. Eylül 2013 tarihi itibarıyla ise aktarılan kaynak miktarı 11,03 milyon TL olurken yararlanan kişi sayısı 15.100'te kalmıştır.

²⁵¹ a.g.e. s., 38-39

Afet (acil durum) yardımları, deprem, sel, yangın ve heyelan gibi afetler nedeniyle zarar gören kişilere, afetin meydana gelmesinden itibaren ilk bir ay temel gereksinimlerin karşılanması için yapılan yardımlardır.

Tablo 26
Afet (Acil Durum) Yardımları İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2007-2011	29,83	-
2011	17,24	-
2012	32,08	619
Eylül 2013	1,44	95

Kaynak: : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 39

Tablodan da görüleceği üzere, afet (acil durum) yardımları kapsamında, 2011 yılında 17,24 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır. 2012 yılında bu miktar 2011 yılına oranla neredeyse iki katına çıkarak 32,08 milyon TL olurken, Eylül 2013 tarihi itibarıyla aktarılan kaynak miktarı düşerek 1,44 milyon TL olmuştur. Bu yardımlardan 2012 yılında 619 kişi yararlanırken, Eylül 2013 tarihi itibarıyla yararlanan kişi sayısı 95 olmuştur.

3.2.1.1.2 Genel Müdürlük Tarafından 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Sosyal Yardımlar

Bu Kanun kapsamında aşağıda değinilecek olan ve koruma nitelikli sosyal yardımlar yapılmaktadır.

633 Sayılı “*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*” doğrultusunda Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte *Sosyal Güvenlik Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü* kapatılmış ve bu Genel Müdürlüğün 2022 sayılı Kanun kapsamındaki görevleri *Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü* tarafından yapılmaya başlanmıştır.²⁵²

2022 sayılı “*65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun*” ile 65 yaşını doldurmuş yaşlılara, 18 yaşından

²⁵² Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Mart 2013 İstatistik Bülteni, s. 34

büyük engellilere ve Kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış engelli yakınına fiilen bakmakta olan kişilere, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan bir geliri olmaması veya aylık hakkından faydalanmaması ve 1620 gösterge rakamının devlet memurlarının aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımıyla bulunacak tutardan daha az aylık ortalama gelire sahip olması durumunda aylık bağlanmaktadır.

Ayrıca, 25.01.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 6111 sayılı Kanununla 2022 sayılı Kanuna eklenen Geçici 2. madde, Kanunun yayımını izleyen 3 ay içerisinde başvuran, sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalışmayan, Türk veya yabancı sosyal güvenlik kurumlarından her ne isimle olursa olsun herhangi bir gelire sahip olmayan veya aylık almayan ve silikozis hastalığı nedeniyle meslekte kazanma gücünü en az % 15 kaybettiğine Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca meslek hastalıkları tespiti hükümleri çerçevesinde karar verilen kişilere aylık bağlanmasını öngörmektedir.

Yaşlılık Aylığı:²⁵³ 2022 Sayılı Kanun gereğince muhtaç olduğu tespit edilen 65 yaş üstü kişilere aylık 125,60 TL tutarında 3 ayda bir toplu olarak yapılan ödemelerdir.

Tablo 27

Yaşlılık Aylığı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2012	1.046,02	668.351
Eylül 2013	760,88	615.264

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 40

Tablonun incelenmesinden de görüleceği üzere, 2012- Eylül 2013 tarihleri arasında toplam 1.283.615 kişiye yaşlılık aylığı ödenmiştir. Aynı tarihler arasında ödenen yaşlılık aylıkları için 1806,90 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır.

Engelli Aylığı:²⁵⁴ Bu aylık, 2022 Sayılı Kanun kapsamında muhtaç olduğu tespit edilen, % 40-69 oranında engelli raporu sahibi kişilere 251,19 TL, %70 oranında

²⁵³ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eylül 2013 İstatistik Bülteni, s. 40

²⁵⁴ a.g.e., s. 41

engelli raporu sahibi kişilere 376,79 TL aylık tutar üzerinden 3 ayda bir toplu olarak ödenen aylıktır.

Tablo 28
Engelli Aylığı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2012	1.696,03	500.287
Eylül 2013	1.542,17	517.074

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 41

Yukarıdaki Tabloya göre, 2012- Eylül 2013 tarihleri arasında toplam da 1.017.361 kişiye engelli aylığı ödenmiş olup, aynı tarihler arasında ödenen engelli aylıkları için 3238,20 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır.

Engelli Yakını Aylığı:²⁵⁵ 2022 sayılı Kanun kapsamında muhtaç olduğu tespit edilen engelliler için onlara fiilen bakan engelli yakınına yapılan ödemelerdir. Bu ödemeler aylık 251,19 TL tutarında olmak üzere 3 ayda bir toplu olarak yapılmaktadır.

Tablo 29
Engelli Yakını Aylığı İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2012	167,88	59.517
Eylül 2013	180,96	67.042

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 42

Tablodaki rakamlara göre, 2012- Eylül 2013 tarihleri arasında engelli yakını aylığı yardımı için toplamda 348,84 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır. Aynı tarihler arasında engelli yakını aylığı yardımından 126.559 kişi yararlanmıştır. Böylelikle, hem aktarılan kaynak hem yararlanan kişi sayısı açısından bir artış gerçekleşmiştir.

Silikozis Hastalarına Yapılan Yardımlar:²⁵⁶ 25.01.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 6111 sayılı Kanunla 2022 sayılı Kanuna eklenen Geçici 2. madde çerçevesinde muhtaçlığı belirlenen silikozis hastalarına yapılan ödemelerdir. Bu yardım kapsamında, % 15-34 iş kaybı olan hastalara aylık 542,70 TL, % 35-54 iş

²⁵⁵ a.g.e., s. 42

²⁵⁶ a.g.e., s. 43

kaybı olan hastalara aylık 620,23 TL ve % 55 ve üzeri iş kaybı olanlara aylık 697,76 TL tutar üzerinden 3 ayda bir toplu olarak yardım yapılmaktadır.

Tablo 30
Silikozis Hastalarına Yapılan Yardımlar İçin Aktarılan Kaynak Miktarları ve Yararlanan Kişi Sayısı

Yıl	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Kişi Sayısı
2012	1,25	200
Eylül 2013	1,12	201

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, s. 43

Tablodan da görüleceği üzere 2012- Eylül 2013 tarihleri arasında toplam da 401 silikozis hastası için 2,37 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır.

Ayrıca sosyal güvenceye sahip olmayan muhtaç kişilere başvurulması halinde ortopedik ve diğer yardımcı araç gereç yardımı, tekerlekli sandalye yardımı, SGK tarafından işitme cihazının karşılanmayan kısmı için yardımlar da SYDV tarafından yapılabilmektedir.²⁵⁷

3.2.1.1.3 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarafından Yürütülen Proje Destekleri

Sosyal yardımlar yoksullukla mücadelede en etkin yöntemlerden biri olmasına karşılık, bu yardımlar, karşılıksız olmaları ve hiçbir çabaya gerek duymadan sağlanabilmeleri nedeniyle yardım alanları tembelliğe itebilmektedir. Bu duruma meydan vermemek amacıyla sosyal yardım kuruluşları sosyal yardım programları yanında, çalışma hayatına katılabilecek durumdaki sosyal yardım alıcılarını, gerekli teşvikler ve projeler yoluyla kendi kendine yetecek düzeye ya da en azından giderlerinin bir kısmını karşılayacak düzeye getirmeyi amaçlamaktadırlar.

Bu amaçlar doğrultusunda Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü de proje destek programlarıyla,²⁵⁸

²⁵⁷ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.eyh.gov.tr/tr/27129/Yardimci-Arac-Gerec-ve-Cihazlar>, (11.03.2014)

²⁵⁸ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11822/Proje-Destek-Programlarimiz>, (04.04.2014)

- çalışabilecek durumdaki yoksul kesimin kendi işlerini kurarak kendi geçimlerini sağlanması,
- ve böylece bu kişilerin sosyal yardımlar kapsamında çıkarılması,
- yoksul ve sosyal dışlanmayla karşı karşıya kalan veya bu risk altında olan kişilerin veya grupların sosyal ve ekonomik hayata aktif olarak katılımlarının sağlanması ve böylece yaşam kalitelerinin artırılması ve nihayetinde toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanması hedeflemektedir.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından sunulan proje destek programları şunlardır;²⁵⁹

- Gelir Getirici Proje Destekleri
- Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP) Destekleri
- Sosyal Hizmet Proje Destekleri
- İstihdam Eğitimi Proje Destekleri
- Geçici İstihdam Proje Destekleri
- Toplum Kalkınması Proje Destekleri

Tablo 31
Yıllara Göre Proje Destekleri İle İlgili Sayılar

Programlar	Desteklenen Proje Sayısı	Desteklenen Kişi/Aile Sayısı	Aktarılan Kaynak (TL)
2003-2011	23.533	163.499	1.467.319.539
2012	3.526	426.497	254.404.436
Mart 2013	268	9.625	18.412.553

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Mart 2013, s. 43-45

Yukarıdaki rakamlara göre, 2003- Mart 2013 tarihleri arasında toplamda 599.621 kişi/ailenin yararlandığı 27.327 proje desteklenmiş olup, bu projeler için 1.740.136.528 TL kaynak aktarılmıştır.

Gelir Getirici Proje Destekleri:²⁶⁰ Bu proje destekleri ile yoksul kişilerin toplumsal ihtiyaçlarının karşılanması yoluyla toplumsal hayata katılımlarının sağlanması ve ekonomik alanda aktif üretken duruma geçerek, sürdürülebilir gelire ulaşmaları

²⁵⁹ a.g.e

²⁶⁰ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Mart 2013 İstatistik Bülteni, s. 40-41

hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda kentlerde iş kurmaya yönelik, kırsal bölgelerde ise, yöre şartlarının imkan verdiği ve sürdürülebilir faaliyetlere yönelik gelir getirici proje destekleri verilmektedir.

Gelir getirici projelerin ana fikrini, yoksul kişilerin kendi geçimlerini sağlayacak düzeye gelmelerinin ve bu durumun sürekliliğinin sağlanması oluşturmaktadır. Bu nedenle proje konularının, üretime yönelik, emek ağırlıklı ve yetenek gerektiren konularda olması, bunun yanında üretilen ürünün veya hizmetin yöresel satış ve pazarlama imkanlarının da uygun olması gerekmektedir. Ayrıca destek verilecek projelerin teknik ve ekonomik açıdan yerel şartlara uygunluğu göz önünde bulundurulmaktadır.

Yukarıda anlatılanlar ışığında gelir getirici proje destekleri kapsamında, bitkisel - hayvansal üretim, tarımsal ürün işleme, kuaförlük, terzilik, lokantacılık, tornacılık, doğalgaz – sıhhi tesisatçılık gibi konulardaki projelere destek verilmektedir.

Gelir getirici projeler için, ilk iki yıl ödemesiz, sonraki altı yıl altı eşit taksit şeklinde sekiz yıl faizsiz olarak, kırsal ve kentsel konularda kişi başına en fazla 15.000 TL destekte bulunmaktadır.

Bununla birlikte, destek verilen meyvecilik projelerinde, konu itibarıyla uzun vadede gelir sağlanabileceği için geri ödeme süresi, ilk beş yılı ödemesiz, sonraki altı yılda altı eşit taksit şeklinde ve faizsiz olarak toplam 11 yıl olarak belirlenmiştir.

Bu proje destekleri çerçevesinde süt sığırcılığı, koyunculuk, Saanen²⁶¹ keçi yetiştiriciliği gibi hayvancılık projelerine de destek sağlanmaktadır. Bu kapsamda projelerin grup temelli olması şartıyla, koyunculuk için en fazla 50.000 TL, süt yetiştiriciliği için en fazla 150.000 TL ve Saanen keçi yetiştiriciliği için 50.000 TL destek sağlanmaktadır.

---

²⁶¹ İsviçre'nin Saanen vadisinde geliştirilmiş ve dünyada en çok tanınan sütçü keçilerden birisidir. Dağlık bir bölgede ve sert iklim koşulları altında geliştirilmiş olduğundan, sağlam konstitüsyonlu bir hayvandır., "Aydın'da Saanen Keçileri Sahiplerini Buldu", <http://www.tarimkredi.org.tr/index.php/haberler/4211-ayd-n-da-saanen-kecileri-sahiplerini-buldu.html>, (17.03.2014)

Bu proje destekleri kapsamında 2012 yılında ve Mart 2013 döneminde toplam 3075 projeye 91.611.166 TL kaynak aktarılmış ve bu projelerden 19.811 kişi yararlanmıştır.²⁶²

Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP) Destekleri:²⁶³ 2003 yılında başlatılan Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP) destekleri ile sosyal ve ekonomik yoksunluk içerisindeki kişi ve ailelerin kendilerine uygun yapıdaki bir organizasyon vasıtasıyla (kooperatifler gibi) tarımsal ve hayvansal üretim alanlarında desteklenmesi, bu kişi ve ailelerin, gelir seviyelerinin yükseltilmesi ve istihdamın artırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu proje destekleri kapsamında desteklenen kişilere, üretilen ürünleri mahallinde değerlendirme ve pazarlama alanlarında gerekli maddi ve teknik desteğin zamanında ulaştırılarak, bu kişilerin üretimde sürekliliklerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu projelerle, tarımsal ve hayvansal üretim alanında faaliyetlerde bulunmak için yeterli maddi kaynağa sahip olmayan ve seracılık, süt sığırcılığı ile koyunculuk yapmak isteyen kişilerin bir kooperatif bünyesinde birleşmeleri sağlanmaktadır. SYDV tarafından proje kapsamında yararlanıcılar belirlenmekte, İl Tarım Teşkilatı aracılığıyla da kooperatif kurulması koordine edilmektedir.

Süt sığırcılığı konusundaki kooperatifler, en az 30 en fazla 120 ortak için kişi başına 4'er baş inek verilerek; koyunculuk konusundaki kooperatifler ise, 50 ortak için kişi başına 25'er baş koyun ve 1 koç verilerek; seracılık konusundaki kooperatifler de en az 50, en fazla 120 ortak için 500 metrekare sera yapımı şeklinde desteklenmektedirler.

Proje kapsamında yapılan ödemeleri yararlanıcılar, ilk iki yılı ödemesiz ve sonraki altı yıl altı eşit taksit şeklinde olmak üzere toplam 8 yılda faizsiz olarak geri ödemek durumundadırlar.

---

²⁶² Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Mart 2013 İstatistik Bülteni, s. 43-45

²⁶³ a.g.e., 39-40

Sosyal Hizmet Proje Destekleri:²⁶⁴ Dezavantajlı grupların toplumdan dışlanması riskinin azaltılmasını, sosyal adalete katkı sağlanmasını, sokakta çalışan/yaşayan çocuklara, engellilere, yaşlılara, korunmasız kadın ve erkeklere, işsiz gençlere ve yoksullara yönelik düşük maliyetli sosyal hizmet verilmesinin yaygınlaştırılmasını hedefleyen bu proje destekleri geri ödemesiz olarak uygulanmaktadır.

Bu proje çerçevesinde engellileri, sokak çocuklarının rehabilitasyonunu, yaşlı ve hastaların evde bakımını ve sosyal market uygulamalarını konu alan projeler desteklenmektedir.

İstihdam Eğitimi Proje Destekleri:²⁶⁵ Yoksul kadınlara ve işsiz gençlere verilecek kısa süreli kurslarla, bu kişilere teknik ve sosyal beceriler kazandırmayı ve bu kişilerin daha nitelikli iş bulmalarını hedefleyen bu proje destekleri, İŞKUR'un görev alanına girmesi nedeniyle 2010 yılından itibaren artık verilmemektedir.

Geçici İstihdam Proje Destekleri:²⁶⁶ Bu proje destekleri ile toplum yararına gerçekleştirilecek çeşitli projelerde muhtaç kişilerin çalıştırılarak bu kişilerin aile bütçesine geçici de olsa katkı sağlanmasını amaçlamaktadır.

Toplum Kalkınması Proje Destekleri:²⁶⁷ Bu proje desteklerinin ile, entegre bir yaklaşımla birbirini tamamlayıcı birden fazla projenin birlikte uygulanması veya çeşitli çalışmalar ile gelir getirici, eğitim içerikli veya sosyal hizmet projelerinin birlikte uygulanabilmesine olanak tanıyan toplum kalkınması projelerine destek verilmektedir.

---

²⁶⁴ a.g.e., 42

²⁶⁵ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eylül 2013 İstatistik Bülteni, s. 46

²⁶⁶ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eylül 2013 İstatistik Bülteni, s. 48

²⁶⁷ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Mart 2013 İstatistik Bülteni, s. 42

3.2.1.1.4 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarafından Yürütülen Projeler

Genel Müdürlük bizzat kendi kaynaklarıyla sosyal yardım ve hizmetlere yönelik birçok proje yürütmektedir. Çalışmamızda bu projelerden önemli görülenlere kısaca değinilecektir.

Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi: Bu proje kapsamında bir Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi (BSYHBS) kurulmuş ve 18 Ekim 2011 tarihi itibarıyla kullanılmaya başlanmıştır. Bu sistem, *“yoksul ve muhtaç kişilerin başvurularının alınması, hane dosyalarının oluşturulması, kişisel verilerinin ve sosyo-ekonomik bilgileri ile servet unsurlarının merkezi veri tabanlarından sorgulanması, hanenin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin mahallinde yapılan sosyal incelemeye ilişkin raporların tutulması, muhtaçlık kararının verilmesi, yardım ödemelerine ilişkin banka talimatlarının verilmesi ve gerçekleştirilen tüm yardımlara yönelik otomatik muhasebeleştirme eylemlerinin tamamının elektronik ortamda yürütüldüğü bir bilgi (bilşim) sistemi”* olarak tanımlanmaktadır.²⁶⁸

Proje ile sosyal yardımlarda hane yaklaşımına geçilerek hane bazlı yoksulluk envanteri oluşturmak, bu kapsamda sosyal yardımlar için başvuran kişilerin başvurudan yardım yapılmasına kadar tüm işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasını gerçekleştirmek, yoksul hanelerin tüm gelir ve sosyo-ekonomik verilerine yönelik sağlıklı bir veri tabanı oluşturmak, muhasebe ve banka ödeme işlemlerini elektronik ortamda yapılması yoluyla şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlamak, kurumlar arası veri paylaşımını sağlayarak vatandaş odaklı etkin kamu hizmeti sunmak ve kötüye kullanımı engellemek hedeflenmektedir.²⁶⁹

Tübitak ile işbirliği içerisinde yürütülen projede, Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardımları Modülü, Kaynak Yönetimi (Muhasebe) Modülü, Genel Sağlık Sigortası Gelir Testi Modülü, Eşi Vefat Eden Kadınlara Yönelik Yardım Modülü, Vakıf İnsan

---

²⁶⁸ a.g.e., s. 46-47

²⁶⁹ a.g.e., s. 47

Kaynakları Modülü ve 2022 Yaşlı-Engelli Maaşı İşlemleri Modülleri hayata geçirilmiştir.²⁷⁰

Proje hayata geçirilmesi sonucunda;²⁷¹

- *“Hane yaklaşımına geçilerek yoksulluk envanteri oluşturulmuştur.*
- *Hane bazlı olarak kişilerin tüm sosyo-ekonomik verileri, sosyal inceleme raporları, aldıkları yardımlar elektronik ortamda tutulmaya başlanmıştır.*
- *Sosyal yardımlarda başvurudan ödemelerin yapılmasına ve muhasebeleştirilmesine kadar geçen tüm süreçler elektronik ortamda yapılmaya başlanmıştır.*
- *Bankalar ile entegrasyon yapılarak online ödeme uygulamasına geçilmiştir.*
- *Ülke genelindeki yaklaşık 8.000 aktif kullanıcı tarafından yapılan 8,3 milyon yardım başvurusu sistem üzerinden alınmıştır. Yapılan hesaplamalara göre, 132 milyon TL kağıt ve ulaşım masrafı ortadan kaldırılmıştır.*
- *Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi üzerinden sosyal yardım yararlanıcıları İŞKUR veri tabanına kaydedilmeye başlanmış böylelikle istihdam-sosyal yardım ilişkisi kurularak “aktivasyon” politikaları uygulanmaya başlamıştır.*
- *Kamu kurumları tarafından mükerrer yardım verilmesi engellenmiş; ilgili kamu kurumlarında oluşan iş yükü azaltılmış ve sosyal yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşması sağlanmıştır.*
- *Kamu kurumları arasında mükerrer yardımların engellenmesine yönelik yapılan yazışmalar ortadan kaldırılarak bürokrasi en aza indirilmiş ve kamu kaynaklarının etkin kullanılmasına katkıda bulunulmuştur.*
- *Etkin sosyal politikaların geliştirilmesine yönelik gereken sağlıklı istatistiki bilgileri içeren veri tabanı oluşturulmuştur.*
- *Ocak 2012 itibarıyla Genel Sağlık Sigortası Gelir Testi işlemleri söz konusu sistem üzerinden yürütülmeye başlanmış, halihazırda 16,1 Milyon gelir testi sonucu sistem üzerinden online olarak SGK'ya iletilmiş ve vatandaşlarımızın sağlık hizmeti alması sağlanmıştır.*

---

²⁷⁰ a.g.e., s. 47

²⁷¹ a.g.e., s. 47-48

- *Yoksul vatandaşların üzerindeki bürokratik yükler ortadan kaldırılarak “sosyal içerme” anlamında önemli bir adım atılmıştır.”*

Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS): Bir e-Devlet uygulaması olan bu sistem, kurumlar arası (online) veri paylaşımını sağlayarak, sosyal yardım başvurusunda bulunan kişilerin muhtaçlıklarını ve kişisel bilgilerini merkezi veri tabanlarından temin etmek ve böylece mükerrer yardımların önlenmesini sağlamak amacıyla hayata geçirilmiştir.²⁷²

Bu sistem çerçevesinde vatandaşların T.C. Kimlik Numaraları ile,²⁷³

- İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü MERNİS veri tabanından kişinin nüfus bilgilerine,
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) veri tabanından kişinin İŞKUR’a kaydının olup olmadığına,
- Vakıflar Genel Müdürlüğü veri tabanından kişinin Muhtaç Aylığı alıp almadığına,
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü veri tabanlarından kişinin yararlandığı yardımlarının olup olmadığına,
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) veri tabanından kişinin sosyal güvencesinin olup olmadığı ve sağlık hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadığına,
- Gelir İdaresi Başkanlığı veri tabanından kişinin vergi mükellefiyeti ve üzerine kayıtlı aracı olup olmadığına ilişkin bilgilere,
- Sağlık Bakanlığı veri tabanından kişinin Yeşil Kartı olup olmadığına ilişkin bilgilere,
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü’nden kişinin üzerine kayıtlı gayrimenkulü olup olmadığına ilişkin bilgilere,
- Kredi ve Yurtlar Kurumundan burs ve kredi alıp almadığına ilişkin bilgilere,
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesindeki Çiftçi Kayıt Sistemi’nden kişinin üstüne kayıtlı ekili/ekilmemiş, sulu/susuz arazi miktarı ile söz konusu arazide yetiştirmiş olduğu ürün bilgilerine,

---

²⁷² a.g.e., s. 50

²⁷³ a.g.e., s. 50-51

- İçişleri Bakanlığından geçici korucu maaş bilgisine ve
- İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel M¼d¼rl¼đ¼nden ter¼r ve ter¼rden doğan zararların tazminine ilişkin yasa doğrultusunda yapılan ¼demeler bilgisine ulaşılmakta olup, 13 başlık altında 28 ayrı sorgulama yapılmaktadır.

Sosyal Yardım Yararlanıcılarının Belirlenmesine Y¼nelik Puanlama Form¼l¼n¼n Geliştirilmesi Projesi:²⁷⁴ Bu proje ile, objektif kıstaslara dayanan, b¼lgesel farklılıkları g¼zetten, kıır ve kent ayrımını içeren, hane ziyaretleri sırasında doğrulanabilen, somut olarak ¼l¼lebilir g¼stergelere dayalı, g¼venilirliđi y¼ksek, uygulaması kolay puanlama form¼lleri ile sosyal yardım başvurusunda bulunan vatandaşların muhtaçlık durumlarına karar verilmesi amaçlanmaktadır.

Proje T¼bitak işbirliği ile geniş bir akademik kadroyla birlikte y¼r¼t¼lm¼ř ve t¼m safhaları ile tamamlanmış bulunmaktadır.

Puanlama Form¼l¼n¼n oluşturulması sırasında, yaş, eğitim, sağlık, gelir durumu, mal varlığı, gelir-t¼ketim ilişkisi, borç durumu, t¼ketim durumu, istihdam durumu, konut kolaylıkları, t¼ketim alışkanlıkları ve hizmetler ulaşım gibi bir çok parametre dikkate alınmış ve Form¼llere ilişkin ¼n test çalışmaları tamamlanarak, bu form¼llerin B¼t¼nleřik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi'ne entegre edilmesi için yazılım çalışmaları başlanmıştır..

Alo Sosyal Yardım Hattı Projesi:²⁷⁵ Bu proje çerçevesinde, yoksullukla m¼cadele kapsamında muhtaç kişiler, sunulan yardım ve hizmetler hakkında ilk ağızdan profesyonel bir şekilde bilgilendirilerek y¼nlendirilmekte ve bu kişilerin sosyal yardım ve proje uygulamaları hususunda doğru bilgiye erişimi sağlanmaktadır.

Proje kapsamında Sosyal Yardımlar Genel M¼d¼rl¼đ¼ tarafından, aylık ortalama 50.000'in ¼zerinde ağrı alan bir ağrı merkezi oluşturulmuştur. Oluşturulan ağrı

---

²⁷⁴ a.g.e., s. 53-54

²⁷⁵ a.g.e., s. 62

merkezi Alo Sosyal Yardım Hattına 144 nolu telefondan sabit hatlar ve cep telefonlarıyla ücretsiz olarak ulaşılabilmektedir.

3.2.1.2 Engelli ve Yaşlılar Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar

Misyonunu, “Engellilerin ve yaşlıların ayrımcılığa uğramadan insan haklarından yararlanarak toplumsal hayata katılmaları için ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak” olarak tanımlayan Genel Müdürlük tarafından muhtaç engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal yardımlar ve hizmetler yürütülmektedir.²⁷⁶

2828 sayılı *Sosyal Hizmetler Kanunu*'nun 1. maddesinde “*Bu Kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir*” denilmektedir. Aynı kanunun 4. maddesinin “c” bendinde “*Sosyal hizmet programlarının uygulanmasında korunmaya ihtiyacı olan çocuk, ihtiyacı olan engelli ve ihtiyacı olan yaşlıya öncelik tanınır*” , “1” bendinde ise “*İhtiyacı olan, engelli ve yaşlıların hayatlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmesi, ihtiyacı olan engellilerin toplum içinde kendi kendilerini idare edebilecek ve üretken hale gelebilecek şekilde bakım ve rehabilitasyonlarının yapılması, bunlardan tedavisi mümkün olmayanların sürekli bakım altına alınması amacıyla gerekli her türlü tertip ve tedbir alınır*” hükümleri yer almaktadır.

Bu hükümler çerçevesinde, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü,²⁷⁷

---

²⁷⁶ Engelli ve Yaşlılar Genel Müdürlüğü , <http://www.eyh.gov.tr/tr/8150/Kurum-Hakkında>, (17.02.2014)

²⁷⁷ Engelli ve Yaşlılar Genel Müdürlüğü , <http://www.eyh.gov.tr/tr/8155/Yasli-Bakim-Hizmetleri>, (28.02.2014)

- Yaşlılara yönelik sosyal hizmetlere ilişkin olarak ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek.
- Yaşlılara sunulan sosyal hizmet modellerini geliştirmek.
- Yaşlıların ve bakıma muhtaç özürülülerin, yaşamlarını evlerinden ve sosyal çevrelerinden ayrılmadan sürdürebilecekleri sosyal desteklerin verilmesi için gerekli mekanizmaları kurmak, var olanları standardize etmek, uygulamaları takip etmek ve denetlemek.
- Yaşlıların toplumla bütünleşmesine, statü ve rollerinin yeniden kazanımına, işlevlerinin artırılmasına, boş zamanlarının etkili bir biçimde değerlendirilmesine ilişkin mekanizmalar oluşturmak.
- Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce özürülülere ve yaşlılara yönelik yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin ilke, usûl ve standartları belirlemek ve bunlara uyulmasını sağlamakla görevlendirilmiştir.

3.2.1.2.1 Engellilere Yönelik Sosyal Yardımlar ve Hizmetler

Genel Müdürlük tarafından sunulan en önemli sosyal yardım, ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan ve bakıma muhtaç engellilere yapılan bakım yardımlarıdır. Bu yardımlar evde veya kurumda bakım şeklinde gerçekleşebilmektedir. Bakım yardımı, öncelikle aile içerisinde sağlanmaya çalışılmakta bunun mümkün olmadığı durumlarda, Genel Müdürlüğe bağlı kuruluşlar, resmi kurum ve kuruluşlar ile özel bakım merkezleri aracılığıyla yapılmaktadır.²⁷⁸

Bakım yardımından yararlanmak için başvuru sahibinin, yüzde 50 oranında engelli derecesine sahip olması ve raporunda ağır engelli ibaresi bulunması, günlük yaşamın gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle başkasının bakımı ve yardımına muhtaç olması ve her ne adla olursa olsun her türlü gelirlerin toplamı esas alınmak suretiyle, kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler de hesaba katılarak

²⁷⁸ Engelli ve Yaşlılar Genel Müdürlüğü, Bilgilendirme Rehberi, s. 28, <http://www.eyh.gov.tr/tr/html/8317/Ozurluler+icin+Bilgilendirme+Rehberi>, (12.03.2014)

belirlenen ortalama aylık gelirinin asgari ücretin üçte ikisinden az olması gerekmektedir.²⁷⁹

Bakım yardımının miktarı, yatılı bakım merkezlerinde günde 24 saat süreyle bakım hizmeti alan muhtaç engelliler için iki aylık net asgari ücret, gündüz bakım merkezlerinde, günde 8 saat süreyle tam gün hizmet alan muhtaç engelliler için bir aylık net asgari ücret ve akrabaları tarafından günde 24 saat süreyle bakılan muhtaç engelli için ise bir aylık net asgari ücret kadardır.²⁸⁰

Tablo 32
Yıllara Göre Evde Bakım Hizmetinden Yararlanan Engelli Sayısı ve Ödeme Miktarı

Yıllar	Engelli Sayısı	Evde Bakım Ödeme Miktarı (TL)
2007	30.638	35.386.656
2008	120.000	417.603.212
2009	210.320	869.362.353
2010	284.595	1.483.480.030
2011	347.756	2.214.804.515
2012	398.335	2.944.114.529
2013	427.434	3.449.908.836

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Engelli Bireylere İlişkin İstatistikî Bilgiler*, Mart 2014, s. 8, http://www.eyh.gov.tr/upload/Node/8110/files/istatistik_03-2014.pdf, (20.03.2014)

Tablodan da görülebileceği üzere evde bakım hizmetinden yararlanan engelli sayısı 2007 yılında 30.638 kişi iken bu sayı 2008 yılından itibaren sürekli artarak 2013 yılı itibarıyla 427.434 kişiye çıkmıştır. Aynı şekilde evde bakım için 2007 yılında bu kişilere toplam olarak 35.386.656 TL ödeme yapılırken 2008 yılından itibaren bu miktar, yardımlardan yararlanan kişilerin sayılarıyla doğru orantıda artarak 2013 yılında 3.449.908.836 TL'ye ulaşmıştır.

²⁷⁹ a.g.e., s. 29

²⁸⁰ a.g.e., s. 31

Tablo 33
Yıllara Göre Kurumda (Resmi ve Özel) Bakım Hizmetinden Yararlanan Engelli Sayısı ve Ödeme Miktarı

Yıllar	Engelli Sayısı	Kurumda Bakım Ödeme Miktarı (TL)
2007	4.443	97.274.686
2008	5.040	128.439.872
2009	7.049	167.210.410
2010	9.236	213.752.946
2011	11.869	285.981.672
2012	14.914	355.741.733
2013	16.061	247.627.253

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Engelli Bireylere İlişkin İstatistikî Bilgiler*, Mart 2014, s. 10-11, http://www.eyh.gov.tr/upload/Node/8110/files/istatistik_03-2014.pdf, (20.03.2014)

Tablo incelediğinde, kurumda bakım hizmetlerinden yararlananlar ve onlar için yapılan ödemelerin de, evde bakım hizmetinden yararlananlar ve onlar için yapılan ödemeler gibi, 2007 yılından itibaren sürekli olarak artış gösterdiği görülmektedir. Kurumda bakım hizmetlerinden yararlananlar 2007 yılında 4.443 kişi iken bu rakam her yıl bir önceki yıla göre artarak 2013 yılında 16.061 olmuştur. Aynı şekilde ödeme miktarları da artış göstermiş, 2007 yılında 97.274.686 TL ödeme yapılırken bu miktar 2013 yılında 247.627.253 olmuştur.

Ayrıca yatılı bakım merkezlerinde bakılmakta olan uygun durumdaki engelliler için bu merkezlerin ek bir ünitesi niteliğindeki “Umut Evi” olarak adlandırılan evler oluşturulmuştur. Bu uygulama ile engelli kişilerin gruplar halinde apartman dairesinde veya müstakil bir evde diğer komşuları ile birlikte yaşamaları ve böylece topluma adapte olmaları amaçlanmaktadır.²⁸¹

3.2.1.2.2 Yaşlılara Yönelik Sosyal Yardımlar ve Hizmetler

Genel Müdürlük 2828 sayılı Kanun çerçevesinde, Özel ve Kamu Huzurevleri ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri aracılığı ile yatılı bakım hizmetleri ve Yaşlı Hizmet Merkezleri aracılığı ile gündüzlü hizmetler verilmektedir.²⁸²

²⁸¹ Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.eyh.gov.tr/tr/8695/Umut-Evleri-Hakkinda-Duyuru>, (16.03.2014)

²⁸² Atilla Ethem Zeybek, 2012, s. 206

2828 sayılı kanununun 15. maddesi dayanak alınarak hazırlanan “Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği”ne göre, **Huzurevi**; “60 yaş ve üzerindeki yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimleri karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşu”, **Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi** ise; “Yaşlı kişilerin yaşamlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla, kendi kendilerini idare edebilecek şekilde rehabilitasyonlarının sağlandığı, tedavisi mümkün olmayanların ise sürekli olarak özel bakım altına alındığı yatılı sosyal hizmet kuruluşu” olarak tanımlanmaktadır.

Yatılı Bakım Hizmetleri kapsamında Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri genel olarak, 60 yaş üstü sosyal ve ekonomik yoksunluk içerisinde korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç kişilere sosyal yardım çerçevesinde ücretsiz hizmet sunmaktadır. Bu hizmet ile yaşlıları huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimleri karşılamak amaçlanmaktadır. Huzurevleri ve bu merkezlerde yaşlılara, barınma, beslenme, temizlik, sağlık, psikolojik ve sosyal destekler, boş zamanlarının değerlendirilmesi, aktivitelerinin devamının sağlanması, sosyal faaliyet ve diğer sosyal hizmetler sunulmaktadır.²⁸³

Tablo 34
Türkiye’deki Huzurevi Sayıları Huzurevleri
(Eylül 2013 tarihi itibarıyla)

Huzurevi	Huzurevi Sayısı	Kapasitesi
Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ait Huzurevleri	110	11829
Diğer Bakanlıklara Bağlı Huzurevleri	2	566
Belediyelere ait Huzurevleri	20	2013
Dernek ve Vakıflara ait Huzurevleri	30	2482
Azınlıklara ait Huzurevleri	7	920
Özel Huzurevleri	140	6901

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Engelli Bireylere İlişkin İstatistik Bilgiler*, Mart 2014, s. 11-12, http://www.eyh.gov.tr/upload/Node/8110/files/istatistik_03-2014.pdf, (20.03.2014)

²⁸³ a.g.e.

Tablodan da görüleceği üzere Türkiye’de özel ve kamu huzurevleri olmak üzere toplamda 24.711 kapasiteye sahip 309 adet huzurevi bulunmaktadır. Bu huzurevlerinin, 110 tanesi Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne ait huzurevleri olmak üzere toplam 132 adet kamu kurum ve kuruluşlarına ait huzurevleri oluşturmaktadır.

Bakanlık bünyesindeki Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezlerinde 1005 sayılı Kanun gereği İstiklal Madalyası verilen yaşlılara ücretsiz yatılı bakım hizmeti sunulmaktadır.²⁸⁴

06.02.2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanun ile, 2828 sayılı Kanuna eklenen Ek 11. madde uyarınca, yoksunlukları nedeniyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından ücretsiz bakım hizmeti alan yaşlılar ile engelli bireylere, *“her yıl merkezi yönetim bütçe kanunu ile belirlenecek miktar üzerinden hiçbir kesinti yapılmaksızın aylık net harçlık verilmesi”* hükme bağlanmıştır. Aynı kanun ile 2828 sayılı kanuna eklenen geçici 13. madde ile, *“2014 yılı içinde ödenecek aylık net harçlık tutarları (1620) gösterge rakamının ilgili ay itibarıyla geçerli olan memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı geçmemek üzere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı tarafından müştereken”* belirlenmesi hükme bağlanmıştır.

Ayrıca 2828 sayılı Kanununun 9. maddesinin “d” fıkrası ve 26. Maddesine dayanılarak çıkarılan *“Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği”* kapsamında 60 yaşını doldurmuş ve 65 yaşını doldurmamış yaşlılara, sosyal ve/veya ekonomik yönden yoksunluk içerisinde olmaları, korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyaç duymaları ve sosyal çevrelerinden uzaklaşmadan evlerinde yaşamlarını sürdürmek istemeleri durumlarında başvuru yapılması halinde aylık²⁸⁵ bağlanabilmektedir.

---

²⁸⁴ a.g.e

²⁸⁵ Bu yardım 2014 Ocak-Haziran ayları arasında 292,59 TL olarak belirlenmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/html/10561>, (16.03.2014)

Yaşlı Hizmet Merkezleri, huzurevinde yatılı olarak kalmak istemeyen yaşlılar için, gündüzlü ve evde bakım hizmetlerini gerçekleştiren merkezlerdir.²⁸⁶

Bu merkezlerde *Gündüzlü Bakım Hizmeti* çerçevesinde, yaşamını evde ailesi, akrabalarıyla veya yalnız sürdüren sağlıklı yaşlılar ile demans, alzheimer vb hastalığı olan yaşlıların yaşam ortamlarını iyileştirmeye, boş zamanlarını değerlendirmeye, sosyal, psikolojik ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı olmaya, rehberlik ve mesleki danışmanlık yapmaya, kendi imkanlarıyla karşılamakta güçlük çektikleri konular ile günlük yaşam faaliyetlerinde destek hizmetleri vermeye, ilgilerine göre faaliyet grupları kurarak sosyal faaliyetler düzenlemek suretiyle sosyal ilişkilerini zenginleştirmeye, aktivitelerini artırmaya ve gerekli olduğu zamanlarda aileleri ile dayanışma ve paylaşma sağlanarak yaşlının yaşam kalitesini arttırmaya yönelik hizmetler sunulmaktadır.²⁸⁷

Evde Bakım Hizmeti çerçevesinde yaşlılara yaşamlarını sürdürebilmeleri için, yaşam ortamlarının iyileştirilmesi ve günlük yaşam faaliyetlerine yardımcı olunmaktadır. Bu hizmet, akıl ve ruh sağlığının yerinde olan, tıbbi bakıma gerek duymayan ve engelli olmayan ilgili yaşlının bakımının hane halkı veya komşu ve akraba gibi diğer yakınlarının desteğine rağmen yetersiz kalması durumlarında verilmektedir.²⁸⁸

Tablo 35
Yaşlı Hizmet Merkezleri ve Hizmet Alanların Sayısı
(13.08.2013 tarihi itibarıyla)

Yaşlı Hizmet Merkezleri	Erkek	Kadın	Üye Sayısı
Ankara Emek YHM	37	172	209
Çanakkale YHM	190	23	213
İzmir Nebahat Dolman YHM	75	362	437
Eskişehir YHM	14	5	19
Kırıkkale Gün Işığı	181	7	188
Toplam	497	569	1066

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.eyh.gov.tr/tr/8155/Yasli-Bakim-Hizmetleri>, (28.02.2014)

²⁸⁶ Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.eyh.gov.tr/tr/8155/Yasli-Bakim-Hizmetleri>, (28.02.2014)

²⁸⁷ a.g.e.

²⁸⁸ a.g.e

Tablonun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere Türkiye'deki 5 yaşlı hizmet merkezinde 497'si kadın ve 569'u erkek olmak üzere toplam 1066 kişiye hizmet verilmektedir.

3.2.1.3 Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Sosyal Yardım ve Hizmetler

Bu Genel Müdürlük tarafından yapılan yardımlar ve verilen hizmetlerinin en önemli amacı, çocukların korunmaya ve bakıma muhtaç hale gelmesi engellemek ve onların öncelikle ailelerinin yanında bakımlarını sağlamaktır. Ailesi olmayan çocuklar için ise evlat edindirme, koruyucu aile ve çocuk evleri hizmetleriyle aile sıcaklığına en yakın ortamlarda bakımlarının sağlanması hedeflenmektedir.²⁸⁹

Bu hedefler doğrultusunda *Sosyal ve Ekonomik Destek* adı altında sosyal yardımlar yapılmaktadır.

Bu yardımlar ile ekonomik nedenlerle bakıma muhtaç duruma düşen çocukların bir kurumda bakımı yerine sağlanacak ekonomik ve sosyal yardımlarla ailesi yanında bakılması sağlanmaktadır.²⁹⁰

Sosyal ve ekonomik desteklerden koruma kararlı kuruluşta bakılan çocuklarda ailesi yanında bakılabilecek olanlar, hakkında korunma kararı alınma talebiyle başvuruda bulunulmakla birlikte ekonomik destek ile ailesi yanında bakılabilecek durumda olan çocuklar, korunma kararı olup da yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle yetiştirme yurtlarından ayrılan çocuklar, korunma kararı olmamakla birlikte eğitime devam edemeyecek durumda olan ilk ve orta öğretim öğrencileri yararlanabilmektedir. Sosyal ve ekonomik destek yardımları için Aile ve Sosyal Politikalar İl ve İlçe Müdürlüklerine bir dilekçe ile başvurulması gerekmektedir.²⁹¹

---

²⁸⁹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü , <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10545/Hedeflerimiz>, (16.03.2014)

²⁹⁰ Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/html/10561>, (16.03.2014)

²⁹¹ a.g.e.

Tablo 36
Eğitim Gruplarına Göre ocuklara Yapılan Sosyal Ekonomik Destek Yardım
Tutarları
(Ocak-Haziran 2014 için geçerli tutar)

Eğitim Grupları	Sosyal Yardım Tutarı
Okul ncesi ocuk	365,74
İlköğretime devam eden ocuk	548,61
Orta ğretime devam eden ocuk	585,18
Orta ğretim seviyesinde olup okula devam etmeyen ocuk için	365,74
Yüksek ğretime devam eden ocuk	658,33

Kaynak: ocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/html/10561>, (16.03.2014)

Tablo incelenmesinden de görüleceği üzere sosyal ekonomik destek yardımları, orta ğretim düzeyide okula devam etmeyen çocuklar dışında, çocuğun yaşı ve eğitim düzeyine göre artmaktadır. Bu yardımlar kapsamında okul öncesi çocuklar için 365,74 TL tutarında ödenme yapılırken 19 yaş ve üzeri yüksek öğretime devam eden ocuk için bu ödeme miktarı 658,76 TL'ye çıkmaktadır.

Çocukların, ruhsal ve sosyal açılardan daha sağlıklı bir şekilde yetiştirilmeleri için en uygun ortamın aile ortamı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu erevede Genel Müdürlük tarafından çocuklar için yapılan bir diğer önemli koruma nitelikli sosyal yardım, *Koruyucu Aile* uygulamasıdır. Bu uygulama korunmaya muhtaç ve çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımları bir süreliğine sağlanamayacak çocukların eğitiminin, bakımlarının ve yetiştirilmelerinin bir aile ortamında, kısa veya uzun süreli olarak ücretli veya gönüllü statüdeki koruyucu aileler vasıtasıyla sağlanması amaçlanmaktadır.²⁹²

Bu uygulamanın yasal dayanaklarını Türkiye'nin de imzalamış olduğu 02 Eylül 1990 tarihli *ocuk Hakları Sözleşmesi* ile "*Türk Medeni Kanunu*"nun 347. maddesi ve 2828 sayılı "*Sosyal Hizmetler Kanunu*"nun 23. maddesi ve bu maddeler ışığında hazırlanan 14.12.2012 tarihli ve 28497 sayılı "*Koruyucu Aile Yönetmeliği*" oluşturmaktadır.²⁹³

²⁹² ocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10539/Koruyucu-Aile>, (19.03.2014)

²⁹³ a.g.e

Koruyucu Aile Yönetmeliğine göre 4 çeşit koruyucu aile modeli bulunmaktadır.
Bunlar;²⁹⁴

1. **“Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli:** Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana, baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.
2. **“Geçici Koruyucu Aile Modeli:** Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılmamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakımdır.”
3. **“Sürelî Koruyucu Aile Modeli:** Öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır”
4. **“Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli:** Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır.”

Koruyucu aile hizmetinden, haklarında koruma kararı alınmış, öz ailesi bulunan, öz ailesince bir süre için bakılamayacak olan, çeşitli nedenlerle evlat edindirilemeyen, sağlıklı, engelli, tek ya da kardeşi olan ve aile yanına yerleştirilmesinin uygunluğu meslek elemanı tarafından belirlenen çocuklar yararlanmaktadır.²⁹⁵

25-65 yaş arası, Türkiye’de ikamet eden, en az ilkokul mezunu, düzenli gelire sahip ve çocuğun öz anne ya da babası olmayan her Türk vatandaşı koruyucu aile

---

²⁹⁴ a.g.e

²⁹⁵ a.g.e

olabilmektedir. Koruyucu aile belirlenirken özellikle çocuğun yakın çevresindeki kişiler yani akraba, komşular ya da aile dostları tercih edilmektedir.²⁹⁶

Koruyucu ailelere bakmakta oldukları her çocuk için, onların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerinde kullanılmak üzere çocukların yaşlarına bağlı olarak artan bir oranda, ek gösterge dahil en yüksek devlet memuru aylık göstergesinin (9500) memur maaş katsayısıyla çarpımıyla elde edilen rakamın sırasıyla %50'si, %75'i, %80'i, %85'i ve %90'ı alınarak belirlenmekte olan aylık bakım ücreti verilmektedir. Özel zorlukları veya ihtiyaçları bulunan ya da engelli çocuklar için bu aylık bakım ücreti özür ve yaş durumu dikkate alınmak suretiyle %50 artırılmaktadır. Ayrıca ikinci bir çocuk için bu ücret yüzde 80, daha fazla çocuk için ise çocuk başına yüzde 60'ını geçmeyecek şekilde ödenmektedir. Bu ödemelerin dışında korumaya muhtaç çocuklar için her öğretim yılı başında eğitim masrafları için aylık bakım ücretinin üç katı, Şubat ve Ağustos aylarında çocukların yıllık giyim masrafları için aylık bakım ücretinin iki katı artırılarak ödenmektedir. Bu çocukların okula ulaşım masrafları ve sağlık sigortası primleri de Bakanlıkça karşılanmaktadır. Ayrıca Koruyucu Aile yanında kalan çocuklara da kurumda bakılan çocuklara verilen miktarda harçlık da verilmektedir. Bu harçlık tam gün öğrenim göre ve yemeklerini evde yiyemeyecek olan çocuklara iki katı olarak ödenmektedir. Bir meslek edinmek amacıyla kamu veya özel kuruluşlar tarafından açılan kurslar için gerekli masraflar, şayet ücretsiz yararlanılması mümkün değil ise, Genel Müdürlük tarafından karşılanmaktadır.²⁹⁷

Tablo 37
2014 Yılı'nın İlk Yarısı İçin Koruyucu Aileye Ödenen Aylık Bakım Ücreti ve Koruma Altındaki Çocuklara Ödenen Harçlık Miktarları

Yaş Okul Durumu	%	Aylık Bakım Ücreti	Gösterge	Aylık Harçlık	Aylık Toplam
0-3 Yaş	50	365,74	-	-	365,74
4-5 Yaş	75	548,61	-	-	548,61
6-14 Yaş (İlköğretim 1-4 ve 5-8 Sınıflar)	80	585,18	600	46,20	631,38
			900	69,30	654,48
15-18 Yaş (Lise ve Dengi)	85	621,76	1200	92,40	714,16
19+ Yaş (Yüksek Öğrenim)	90	658,33	2000	154,00	812,33

Kaynak: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10539/Koruyucu-Aile>, (19.03.2014)

²⁹⁶ a.g.e

²⁹⁷ a.g.e

Tablo incelendiğinde, aylık bakım ücretinin ve koruma altındaki çocuklara ödenen harçlık miktarlarının, çocuğun yaşı ve okuduğu okula göre arttığı görülmektedir. Bu yardımlar kapsamında 0-3 yaş arası çocuklar için 365,74 TL aylık bakım ücreti ödenirken 19 yaş ve üzeri yüksek öğrenim yapan çocuk için bu ücret 658,76 TL'ye çıkmaktadır. Aynı şekilde koruma altındaki çocuklara ödenen harçlık miktarları da yaş ve okula göre değişmekte; 6-14 yaş arası, ilköğretim 1-4 sınıflarda okuyan çocuklar için 46.20 TL harçlık ödenirken bu miktar 19 yaş ve üzeri yüksek öğrenim yapan çocuk için 154 TL olarak ödenmektedir.

3.2.1.4 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Sosyal Yardım ve Hizmetler

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü misyonunu “*Ülkemizde kadın erkek eşitliğinin sağlanması, toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınların konumlarının güçlendirilmesi ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar üretmek, strateji geliştirmek, tüm paydaşlarla işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak*” olarak ifade etmektedir.²⁹⁸

03.06.2011 tarihli ve 633 Sayılı “*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*”nin 9. maddesinin “a” bendinde “*Bakanlığın kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek*” ve “c” bendinde “*Kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak, kadının aile ve sosyal yaşamdan kaynaklanan sorunlarının çalışmalarda bulunmak*” görevleri verilen anılan Genel Müdürlük bu çerçevede kadınlara yönelik koruma amaçlı sosyal hizmetlerde bulunmaktadır. Bu hizmetlerden en önemlisi ise Kadın Konukevi / Sığınma evi uygulamasıdır.

Bu uygulama çerçevesinde üç birim öne çıkmaktadır. Bunlar, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM), İlk Kabul Birimi ve Kadın Konukevidir.

---

²⁹⁸ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, <http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/19068/Misyon-ve-Vizyon>, (16.03.2014)

05.01.2013 tarihli ve 28519 sayılı “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik”te

- 3. maddenin “f” bendinde, “İlk kabul birimi: ŞÖNİM’e başvuran kadınlar ve beraberindeki çocukların geçici kabulleri yapılarak ilk gözlemlerinin yapıldığı, tıbbi kontrol ve tedavilerinin sağlandığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, iki haftaya kadar kalabilecekleri birimi”
- “i” bendinde “Konukevi: Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve kadın konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadınevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılmış ya da açılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşu,”
- “o” bendinde ise “Şiddet önleme ve izleme merkezi (ŞÖNİM): Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü merkezleri,” olarak tanımlanmıştır.

Yönetmeliğin 13. maddesinde konukevi hizmetinden, hiçbir ayırım gözetmeksizin şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan bütün kadınlar ve beraberindeki çocukların yararlanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte; şiddet mağdurunun 18 yaşından küçük çocuklar olması durumunda, sosyal çalışmacı ile çocuk gelişimci tarafından uygun görüldüğü takdirde bu çocuklar, il müdürlüğü tarafından uygun bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmekte ve bu yerleştirme işlemi Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bildirilmektedir. 18 yaşından küçük kız çocukları anneleri ile birlikte konukevlerinde kalabilmektedirler.

13. maddenin “c” bendine göre 12 yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlar ile engelli çocuğu bulunan kadınların çocuklarının, kira ve iaşesi karşılanmak üzere bağımsız bir ev kiralanmak suretiyle barınmalarının sağlanabilmektedir. Bunun için öncelikli olarak can güvenliği riskinin olmaması, talep edilmesi ve gerekli olduğuna dair sosyal inceleme raporuna dayanarak, ŞÖNİM tarafından uygun görülmesi gibi şartların karşılanması gerekmektedir.

Anılan yönetmeliğin 12. maddesine göre, konukevi hizmetinden yararlanmak isteyen, şiddete uğramış veya risk altındaki kadınlar Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne, ŞÖNİM’e veya benzeri görevleri ifa eden kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili yönlendirici birimlerine ya da kolluk görevlerine başvurabilmektedirler. Ayrıca şiddetten haberdar olan kişilerin yapmış olduğu ihbarlar da kabul edilmektedir. Kadın konukevlerine doğrudan başvuru yapılamamakta, başvuran kişiler ŞÖNİM’lere yönlendirilmektedir. ŞÖNİM’lere yapılan başvuruların yazılı olması gerekmektedir. Yapılan başvuru neticesinde barınma ihtiyacı olduğu tespit edilen kadınlar ve varsa çocukları, yukarıda tanımlanmış olan ilk kabul birimlerine yerleştirilirler. Bununla birlikte ŞÖNİM tarafından konukevine yerleştirilmesi uygun görülen kadınlar ve varsa çocukları, gerekli belgeler sonradan sağlanmak üzere doğrudan Konukevlerine yerleştirilebilmektedir.

Ayrıca yine anılan yönetmeliğin 12. maddesine göre, Mülki amirin, aile mahkemesi hakiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirinin kararı doğrultusunda ŞÖNİM tarafından ilk kabul birimine veya konukevine mağdur kadınlar kabul edilmektedir.

Yapılan değerlendirme sonrasında konukevine yerleştirilmesi uygun görülen kadınlar ve varsa çocukları ŞÖNİM’ler tarafından, Bakanlığa, belediyelere, il özel idarelerine veya sivil toplum kuruluşlarına ait konukevlerine yerleştirilmektedirler.

Kadın konukevlerinde can güvenliği açısından ve gizlilik esası çerçevesinde, bu evlerin adreslerinin ve hizmet alan kadınların bilgilerinin gizliliği en önemli hizmet ilkesidir. Ayrıca hizmet alanlar arasında hiçbir şekilde ayırım gözetilmemektedir.²⁹⁹

Yönetmeliğin 19. maddesi konukevlerinde kalanlara sunulacak hizmetleri saymaktadır. Buna göre kadın konukevlerinde, güvenlik, danışmanlık, yönlendirme, psikolojik, hukuki ve tıbbi destek, geçici maddi yardım, iş bulma konusunda destek, çocuklar için kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için burs ile sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler alanlarında hizmet sunulmaktadır. Ayrıca anılan yönetmeliğin 23, 24, ve 25. maddelerinde, ilk kabul birimi ve konukevlerinde kalan geliri bulunmayan kadın ve çocuklara harçlık verilmesi, giyim ve tedavi yardımı yapılması ve eğitim giderlerinin karşılanması öngörülmektedir.

Anılan Yönetmeliğin 14. maddesine göre konukevlerinde kalış süresi ilk kabul birimine kabul tarihinden itibaren altı aydır. Bununla birlikte, bu süre gerekli olduğu durumlarda sosyal çalışmacı ve çocuğunda anne ile kalması durumunda da çocuk gelişimcinin görüşleri alınarak, değerlendirme komisyonunca uzatılabilmektedir. Bunun dışında mülki amir ya da aile mahkemesi tarafından hakkında korunma kararı verilenler için kalış süresi kararda belirtilen süredir.

Türkiye’de, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı 90, belediyelere bağlı 32, Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) bağlı 1 olmak üzere toplam 123 kadın konukevi bulunmaktadır. Bu konukevleri toplamda 2190 kişilik bir kapasiteye sahiptir.³⁰⁰

3.2.1.5 Darülaceze Başkanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardım ve Hizmetler³⁰¹

Sultan Abdülhamit tarafından 1895 yılında kurulan ve 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlanan Başkanlık, din, dil, ırk, sınıf ve cinsiyet farkı

---

²⁹⁹ Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, <http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/19175/Kadin+Konukevleri>, (16.03.2014)

³⁰⁰ a.g.e.

³⁰¹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, <http://www.darulaceze.gov.tr/kurulus-amaci>, (28.02.2014)

gözetmeksizin bakıma muhtaçlara, yaşlılara, engelli insanlara, sokağa terk edilmiş kimsesiz çocuklara İstanbul'da doğmuş veya en az 5 seneden beri İstanbul'da devamlı oturmakta olmak şartı ile giyinme, barınma, gıda, sağlık ve bakım yardımları yapmaktadır. Kurumun hizmetleri 24 saat aralıksız devam etmektedir. Ayrıca sakinlerin muayene ve tedavi hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetleriyle acil veya kronik rahatsızlıklar tedavi edilmeye çalışılmakta, ileri tetkik ve tedavi gerektiren durumlarda hastanelerle bağlantı kurularak her türlü tıbbi tedavileri yapılmaktadır.

Darülaceze Başkanlığı, özel bütçeye ve tüzel kişiliğe sahip bir kamu kurumu olup. hayırsever vatandaşların bağışları, Darülaceze'ye ait gayrimenkullerin kira gelirleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve diğer ilçe belediyelerin tahsil ettikleri Eğlence Vergisi Geliri'nin %10'u ve diğer gelirlerden oluşan bütçesiyle harcamalarını finanse etmektedir.

3.2.2 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar

Bu bakanlık tarafından yapılan sosyal yardımlar, Bakanlığa bağlı Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) yapılmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından çeşitli Kanunlar çerçevesinde yapılan ve tazminat niteliğindeki sosyal yardımlar aşağıda sıralanmıştır.³⁰²

3.2.2.1 Kurum Tarafından 1005 Sayılı Kanun Kapsamında Bağlanan Şeref Aylığı

Bu aylık, 24.02.1968 tarih ve 1005 sayılı “1005 Sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” çerçevesinde Kurtuluş savaşına katılması nedeniyle İstiklal Madalyası verilen Türk

---

³⁰² A. Can Tuncay, Ömer Ekmekçi, 2012, s. 606, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Aralık 2013 İstatistik Bülteni, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri/, (20.02.2014)

vatandaşlarına, Kore Savaşları ve Kıbrıs Barış Harekatına katılmış olan Türk vatandaşlarına bağlanmaktadır. Aylık miktarı 6016 gösterge rakamı üzerinden her yıl bütçe kanunu ile belirlenen memur maaş katsayısı ile çarpımı sonucu bulunmaktadır. Bu kapsamda Aralık 2013 itibarıyla herhangi bir sosyal güvencesi olmayan hak sahibine bağlanan aylık 730,28 TL, dul eşine bağlanan aylık ise 547,71 TL tutarındadır.³⁰³

Bu aylıklara hiçbir şekilde haciz koyulamamaktadır. Bu aylığı alan kişinin vefat etmesi halinde dul eşe alınan aylığın yüzde 75'i oranında aylık bağlanmaktadır. Bu aylığı alanların, eşlerinin ve aylık alan dul eşlerin sağlık giderleri de Kurum tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca bu kişilere ve kendilerine eşlik eden eşlerine ve dul eşlere, trenlerde, gemilerde ve belediye araçlarında ücretsiz yolculuk yapma imkanları da sunulmaktadır.³⁰⁴

Tablo 38
1005 Sayılı Kanun Kapsamında Aylık Alanlar ve Aylık Miktarları
(Aralık 2013 itibarıyla)

1005 Sayılı Kanun Kapsamında Aylık Alanlar	Kişi Sayısı	Sosyal Güvencesi Olanlar İçin		Sosyal Güvencesi Olmayanlar İçin	
		Aylık Miktarı (TL)	Aylık Miktarı (TL)	Aylık Miktarı (TL)	Aylık Miktarı (TL)
İstiklal Harbi Gazisi	0	461,97		730,28*	
İstiklal Harbi Gazisi Dul Eşi	482	346,48		547,71	
Kıbrıs Harbi Gazisi	29.850	461,97		730,28*	
Kıbrıs Harbi Gazisi Dul Eşi	4.907	346,48		547,71	
Kore Harbi Gazisi	4.258	461,97		730,28*	
Kore Harbi Gazisi Dul Eşi	7.985	346,48		547,71	
Toplam	47.482				

(*) 730,28 tl asgari ücretin net tutarı olup zorunlu sigortalılığı bulunmayan ya da aylık veya geliri bulunmayanlara ödenen tutardır.

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, *İstatistik Bülteni*, Aralık 2013, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri/, (20.02.2014)

Tablodan görüleceği üzere, 2013 Aralık ayında, 1005 sayılı Kanun kapsamında Kıbrıs ve Kore gazisi kişilerden sosyal güvencesi olanlara 461,97 TL, olmayanlara 730,28 TL aylık ödenirken; bu kişilerden vefat edenlerin dul eşlerine ilk grup için

³⁰³ a.g.e.

³⁰⁴ A. Can Tuncay, Ömer Ekmekçi, 2012, s. 607

346,48 TL, ikinci gruptaki dul eşlere 547,71 TL olmak üzere toplam 47.482 kişiye aylık ödenmiştir.

3.2.2.2 Kurum Tarafından 3292 Sayılı Kanun Uyarınca Bağlanan Vatani Hizmet Tertibi Aylığı

Bu kanun kapsamında hiçbir karşılık beklemeden üstün başarı ve gayret göstererek Türk vatanına hizmet eden ve bu hizmetleri belgelenen Türk vatandaşlarına ve onların hak sahiplerine yaşamları süresince vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmaktadır.³⁰⁵

Tablo 39
3292 Sayılı Kanun Kapsamında Aylık Alanlar ve Aylık Miktarları
(Aralık 2013 itibarıyla)

1005 Sayılı Kanun Kapsamında Aylık Alanlar	Kişi Sayısı	Sosyal Güvencesi Olanlar İçin	Sosyal Güvencesi Olmayanlar İçin
		Aylık Miktarı (TL)	Aylık Miktarı (TL)
Aylık Sahibi	43	461,97	730,28*
Aylık Sahibi Dul Eşi (%75)	43	346,48	547,71
Aylık Sahibinin Yetimi (%50)		230,99	635,14
Toplam	86		

(*) 730,28 tl asgari ücretin net tutarı olup zorunlu sigortalılığı bulunmayan ya da aylık veya geliri bulunmayanlara ödenen tutardır.

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, *İstatistik Bülteni*, Aralık 2013, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri/, (20.02.2014)

Aylık miktarı aylık sahibi için 6016, dul eşi için 4813 ve yetimleri için 3348 gösterge rakamı üzerinden her yıl bütçe kanunu ile belirlenen memur maaş katsayısı (Aralık 2013 itibarıyla 0,076791) ile çarpımı sonucu bulunmaktadır. Tablodan da görüleceği gibi, 3292 sayılı Kanun kapsamında, sosyal güvencesi olmayan aylık sahibi için 461,97 TL, vefat eden kişilerin dul eşi için 346,48 TL ve yetim çocukları için 230,99 TL olarak ödenmekte, Sosyal güvencesi olmayanlar için aylık sahibine 730,28, dul eşine 547,71 ve yetimlerine 635,14 TL olarak ödenmektedir.

³⁰⁵ a.g.e

3.2.2.3 Kurum Tarafından 2330 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Tazminat ve Aylık Ödemeleri

Bu Kanun kapsamında;

- barışta güven ve asayışı korumak, kaçakçılığı men, takip ve tahkikle , trafik ve yol güvenliğini veya tutuklu ve hükümlülerin sevk ve nakillerini sağlamakla görevli olanlara ; Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Teşkilatında bulunan patlayıcı maddelerin incelenmesi, muhafazası, nakli, imha edilmesi ve zararsız hale getirilmesi işlemlerinde görevlendirilenlere, bu görevlerinden dolayı ya da görevleri sona ermiş olsa bile yaptıkları hizmet nedeniyle,
- güven ve asayişin korunmasında hizmetlerinden yararlanılması zorunlu olan ve yetkililerce kendilerine bu amaca yönelik görev verilen kamu görevlilere ve sivillere,
- iç güvenlik ve asayişin korunmasında veya kaçakçılığın men, takip ve tahkiki ile ilgili olarak güvenlik kuvvetlerine kendiliklerinden yardımcı olmuş ve faydalı oldukları yetkililerce tevsik edilmiş şahıslara,

derhal veya bu yüzden maruz kaldıkları yaralanma veya hastalık sonucu ölmeleri veya engelli hâle gelmeleri halinde, nakdi tazminat ödenmekte ve aylık bağlanmaktadır. Ayrıca yukarıda belirtilen kişilerden yukarıda yazılı nedenlerle yaralananlara da nakdi tazminat öngörülmektedir.³⁰⁶

2330 sayılı Kanununun 3. maddesine göre, bu Kanun kapsamındaki kişilerin ölmesi halinde geride kalan mirasçılarında en yüksek Devlet Memuru brüt aylığının 100 katı tutarında nakdi tazminat ödenmesi öngörülmektedir. Bu tazminat miktarı, yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz ve hayatını başkasının yardım ve desteği ile sürdürebilecek şekilde malul olanlar için en yüksek Devlet memuru brüt aylığının 200 katı olarak hesaplanmaktadır. Bunlar dışındaki, diğer engelli hale gelenlere en yüksek Devlet memuru brüt aylığının 100 katının % 25'inden % 75'ine kadar tutarında, yaralananlara ise % 20'sini geçmemek üzere engellilik ve yaralanma derecesine göre nakdi tazminat ödenmesi hükme bağlanmıştır.

---

³⁰⁶ Resmi Gazete 06.11.1980 tarih ve 17152 sayılı 2330 sayılı “Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” 1. ve 2. maddeleri

Anılan Kanunun 4. maddesine göre, bu kanun kapsamında engelli hale gelmeleri nedeniyle sosyal güvenlik mevzuatına göre emekliye sevk edilenlere görev malullüğü aylığı bağlanmakta, emekli aylığı almakta iken engelli hale gelenlerin almakta oldukları aylıkları görev malullüğü aylığına dönüştürülmektedir. Bu kanun kapsamında bağlanan görev malullüğü aylığı, dul ve yetimlerine de intikal ettirilmektedir. Ayrıca bu madde uyarınca, ilgili sosyal güvenlik kurumları tarafından kendi mevzuatlarına göre bağlanan aylıklar, % 25 artırılarak ödenmektedir. Bu durumlar dışında herhangi bir sosyal güvenlik güvencesi bulunmayan hak sahiplerinin engelli hale gelmeleri durumunda, öğrenim durumlarına göre 657 sayılı “Devlet Memurları Kanunu”nun değişik 36. maddesi hükümlerine göre belirlenecek giriş derece ve kademeleri üzerinden (öğrenimi bulunmayanların ilkökul mezunu gibi) kendilerine, ölümlerinde dul ve yetimlerine 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre T.C. Emekli Sandığına görev malullüğü aylığı % 25 oranında artırılarak bağlanmaktadır.

Bu Kanunda belirtilen durumlarda vefat edenlerin ya da çalışamayacak hale gelenlerin çocukları, devlete ait yatılı okul ve eğitim kurumlarında yönetmelikte belirlenecek esaslara göre ücretsiz olarak okutulmakta, yüksek öğrenim yapmakta olanları ise Devlete ait yurtlar ile yüksek öğrenim kredilerinden (yürürlükteki mevzuata göre) öncelikle yararlandırılmaktadırlar.

Ayrıca bu Kanun kapsamındaki kişilerin tedavileri, kamu kurum ve kuruluşlarınca sağlanamadığı durumlarda, kamuya ait hastanelerde (Devlet, Üniversite, Sosyal Sigortalar Kurumu hastaneleri ile askeri hastanelerde) ücretsiz olarak yapılmaktadır.

Tablo 40
2330 Sayılı Kanun Kapsamında Bağlanan Aylık Miktarları
(Aralık 2013 itibarıyla)

Öğrenim Durumu	Memuriyet Derecesi	Maluliyet Dereceleri					
		1	2	3	4	5	6
İlkokul	15/1	1806,62	1688,71	1570,81	1449,83	1335,00	1274,51
Ortaokul	14/2	1808,58	1690,56	1572,53	1451,43	1336,47	1275,92
Lise	13/3	1810,55	1692,40	1574,25	1453,03	1337,95	1277,34
Meslek Lisesi	12/2	1811,93	1693,69	1575,45	1454,14	1338,98	1278,33
Yüksek Okul (4 yıllık)	9/1	1820,38	1701,61	1582,85	1461,01	1345,32	1284,40

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, *İstatistik Bülteni*, Aralık 2013, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri/, (20.02.2014)

Tabloda yer alan rakamlara göre, 2330 sayılı Kanun çerçevesinde bağlanan aylıklar kişinin maluliyet derecesine göre artış göstermektedir. Bu bağlamda yüksek okul mezunu bir hak sahibi 6. Derece malul olması durumunda 1284,40 TL aylık almaktayken, 1. Derece malul olması durumunda 1820,38 TL aylık almaktadır.

Bu Kanun kapsamında Aralık 2013 tarihi itibarıyla vazife malulü olarak 54 kişi, hak sahibi olarak 600 kişi aylık almaktadır.³⁰⁷

3.2.2.4 Kurum Tarafından 3713 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Tazminat ve Aylık Ödemeleri

3713 sayılı Kanununun 21. maddesinde, yurtiçinde veya yurtdışında terörle mücadele kapsamında görev alan kişilere, görevleri sona ermiş olsa dahi yapmış oldukları görev nedeniyle terör eylemlerine muhatap olmaları sonucu yaralanmaları, engeli hale gelmeleri, ölmeleri veya öldürülmeleri halinde dul ve yetimlerine 2330 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde aylık bağlanması öngörülmüştür. Ayrıca aynı maddede bu kişilerin ve hak sahiplerinin sağlık giderlerinin de bu madde kapsamında ilgili kurumlarca karşılanması öngörülmektedir.

³⁰⁷ Sosyal Güvenlik Kurumu, *İstatistik Bülteni*, Aralık 2013

Kanununun 21. maddesinin “h” bendine göre bu Kanun kapsamındaki er ve erbaşlara aylık bağlanırken 2330 sayılı Kanunda belirlenen memur dereceleri 1 artırılarak uygulanır.

Tablo 41
3713 Sayılı Kanun Kapsamında Er ve Erbaşlara Bağlanan Aylık Miktarları
(Aralık 2013 itibarıyla)

Öğrenim Durumu	Memuriyet Derecesi	Maluliyet Dereceleri					
		1	2	3	4	5	6
İlkokul	14/1	1823,81	1703,58	1583,35	1459,29	1342,90	1280,87
Ortaokul	13/2	1825,77	1705,42	1585,07	1460,88	1344,37	1282,28
Lise	12/3	1827,74	1707,27	1586,79	1462,48	1345,85	1283,69
Meslek Lisesi	11/2	1829,21	1708,65	1588,08	1463,68	1346,95	1284,75
Yüksek Okul (4 yıllık)	8/1	1838,06	1716,94	1595,82	1470,87	1353,59	1291,11

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, *İstatistik Bülteni*, Aralık 2013, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri/, (20.02.2014)

Tabloyu incelediğimizde 3173 sayılı Kanun kapsamında er ve erbaşlara ödenen aylık miktarları maluliyet derecesi ve öğrenim durumuna bağlı olarak artış göstermektedir. Bu bağlamda, bir ilkokul mezunu bir hak sahibi, en düşük 1280, 87 TL en fazla 1823,81 TL aylık alabilmekteyken, yüksek okul mezunu bir hak sahibi en düşük 1291,11 TL en fazla 1838,06 TL aylık almaktadır.

Bu Kanun kapsamında Aralık 2013 itibarıyla köy korucu aylığı alan ve hak sahibi 4688 kişi iken, er aylığı alan ve hak sahibi sayısı 9859'dur.

3.2.2.5 Kurum Tarafından 5434 ve 5510 Sayılı Kanunlar Kapsamında Bağlanan Vazife Malullüğü ve Harp Malullüğü Aylıkları

5434 sayılı Kanun'un 56. maddesine göre, “*Muvazzaf, yedek ve gönüllü erlerin silah altında buldukları esnada veya celp ve terhislerinde (Serbest sevkler dahil) sevkleri sırasında, Yedek Subay okulu öğrencilerinin gerek okulda, gerek okuldan*

evvelki hazırlık kütasında vazife malulü olmaları halinde” vazife ve harp malullüğü aylığı bağlanmaktadır. Ayrıca bu Kanun 72. maddesine göre bu kişilerin vefatı halinde aylıkları anne, baba, dul eş ve yetimlerine anılan madde çerçevesinde intikal etmektedir.

Görevini yaparken malul duruma düşen, 5510 sayılı Kanununun 4. maddesinin “c” bendinde sayılanlara ve hak sahiplerine aynı Kanununun 47. maddesi uyarınca vazife ve harp malullüğü aylığı bağlanmaktadır. Harp malullüğü aylığı hesaplanırken, malullük derecelerine göre hesaplanacak şekilde harp malullüğü zammı uygulanmaktadır. 47. madde uyarınca bu aylıklar vefat durumlarında kişinin hak sahiplerine intikal etmektedir.

Bu kanunlar kapsamında Aralık 2013 tarihi itibarıyla 8481 kişi ve hak sahibi vazife malullüğü, 1218 kişi ve hak sahibi harp malullüğü aylığı almaktadır.

3.2.2.6 Kurum Tarafından 442 Sayılı Kanun Kapsamında Bağlanan Geçici Köy Korucusu Emekli Aylığı

Bu Kanununun 74. maddesine göre geçici köy korucuları, 5510 sayılı Kanun uyarınca kısa ve uzun vadeli sigorta kolları kapsamında sayılmamaktadırlar. Bu kişilere ve hak sahiplerine anılan Kanununun Ek 16. ve 17. maddeleri çerçevesinde emekli aylığı aylık bağlanmaktadır. Ayrıca aynı maddeye göre bu kişilerin ve hak sahiplerinin sağlık giderleri İçişleri Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır.

Bu Kanun kapsamında kişilerden 10-15 yıllık hizmeti olanlara 5000 gösterge rakamının memur katsayısı ile çarpımı sonucu çıkan tutar kadar aylık bağlanmaktadır. Bu aylık, 30 yıllık hizmete kadar her yıl için 200 gösterge rakamı arttırılarak bulunacak tutar kadar hesaplanmaktadır. Bu çerçevede 30 yıllık hizmeti bulunan kişiye Aralık 2013 tarihi itibarıyla 614,33 TL aylık bağlanmaktadır. Bu

Kanuna göre, Aralık 2013 tarihi itibarıyla 17.148 kişi ve hak sahibi aylık almaktadır.³⁰⁸

3.2.2.7 Kurum Tarafından 168 Sayılı Kanun Kapsamında Bağlanan Aylıklar

16.12.1960 tarihli ve 168 sayılı “*Yabancı Memleketlerde Türk Asıllı Ve Yabancı Uyruklu Öğretmenlere Sosyal Yardım Yapılması Hakkında Kanun*” kapsamında yurtdışında Türk kültürüne hizmet eden öğretmenler uyruklarına bakılmaksızın görevlerinden ayrıldıklarında kendilerine, vefat etmeleri halinde hak sahiplerine aylık bağlanması öngörülmüştür. Bu kişilere hizmet yılları, emsallerine verilen emekli aylığı, yöresel seçim endeksleri göz önünde bulundurularak Dışişleri, Maliye, Milli Eğitim Bakanlığı ile Emekli Sandığı tarafından belirlenecek miktarda Dışişleri Bakanlığı bütçesindeki özel bir fondan yardım yapılmaktadır.³⁰⁹

3.2.2.8 Kurum Tarafından 657 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Aile, Doğum ve Ölüm Yardımları

657 Sayılı “*Devlet Memurları Kanunu*”nun 202. Maddesi devlet memurlarına yapılacak aile yardımlarını düzenlemektedir. Bu madde kapsamında, hiçbir şekilde gelir getirici bir işte çalışmayan veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık almayan eş ve her bir çocuk için evli devlet memurlarına aile yardımları yapılması öngörülmektedir. Kanuna göre bu ödenek, eş için 2134³¹⁰ ve her bir çocuk için (72. ay dahil olmak üzere 0-6 yaş grubunda yer alan çocuklar için bir kat artırılarak) 250 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktar üzerinden ödenecektir.

---

³⁰⁸ Sosyal Güvenlik Kurumu, Aralık 2013 İstatistik Bülteni, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri/, (20.02.2014)

³⁰⁹ A. Can Tuncay, Ömer Ekmekçi, 2012, s. 610

³¹⁰ Her ne kadar anılan Kanun maddesinde bu rakam 1500 olarak geçse de, 05.07.2011 tarih ve 27985 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 20011/2022 sayılı “*Bakanlar Kurulu Kararı*” ile bu rakam 2134’e yükseltilmiştir.

Aile yardımları 01.01.2014-30.06.2014 tarihleri arasında eş için 164,31 TL, 0-6 yaş arası çocuklar için 38,5 TL ve 6 yaş üzeri çocuklar için 19,25 TL olarak belirlenmiştir.³¹¹

Kanunun 208. Maddesinde ise ölüm yardımları düzenlenmektedir. Bu maddede, devlet memurunun ölmesi durumunda bildirdiği kişiye, bildirmemişse eşine ve çocuklarına, eşinin veya çocuğunun ölmesi durumunda memura, ölüm yardımı ödeneği ödenmesi öngörülmektedir.

Bu kapsamda ölüm yardımları 01.01.2014-30.06.2014 tarihleri arasında geçerli olmak üzere, memurun ölümü halinde 1463 TL, eş veya çocuğun ölmesi durumunda 731,48 TL olarak belirlenmiştir.³¹²

Doğum yardımları aynı Kanunun 207. maddesinde düzenlenmektedir. Bu maddeye göre, yeni çocuğu olan devlet memurlarına 2500 gösterge rakamının aylık katsayısı ile çarpılması sonucu elde edilecek miktarda doğum yardımı ödeneği verilecektir. Bu ödenek, hem anne hem de baba devlet memuruysa sadece babaya verilmektedir. İş veya toplu sözleşmesi gereği eşlerden biri daha fazla doğum yardımı alıyorsa, memur eşe doğum yardımı yapılmamakta, az alınması durumunda ise sadece aradaki fark ödenmektedir.

Doğum yardımı ödeneği 01.01.2014-30.06.2014 tarihleri arasında geçerli olmak üzere 192,50 TL olarak belirlenmiştir.³¹³

3.2.3 Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar

Aşevi Yardımı:³¹⁴ Genel Müdürlük, 5737 sayılı Vakıflar Kanununun Genel Müdürlüğe vermiş olduğu gerekli yerlerde aşevi açmak ve işletmek görevi

³¹¹ “Devlet Memurları Çocuk, Eş, Doğum ve Ölüm Yardımları”, <http://www.calismadunyasi.com/devlet-memurlari-cocuk-es-dogum-ve-olum-yardimlari>, (29.03.2014)

³¹² a.g.e.

³¹³ a.g.e.

³¹⁴ Başbakanlık, Vakıflar Genel Müdürlüğü, <http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=13>, (28.02.2014)

çerçevesinde ülke çapında faaliyet gösteren toplam 111 Aşevi ile muhtaç kişilere sıcak yemek ve kuru gıda yardımı yapmaktadır. Bu aşevlerinden, sosyal güvencesi bulunmayan veya net asgari ücretten fazla gelire sahip olmayan kişiler ile daha önce değindiğimiz 2022 sayılı 65 Kanun kapsamındaki kişiler yararlanabilmektedir.

Aşevi yardımlarından yararlanan kişinin muhtaçlığının ortadan kalkması, ölümü ve bilgi verilmeksizin 10 gün yemek alınmaması durumlarında aşevi yardımı kesilmektedir.

Muhtaç Aylığı:³¹⁵ Vakfiyelerde bulunan hayır şartlarının yerine getirilmesi amacıyla 27.09.2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “*Vakıflar Yönetmeliği*” hükümleri çerçevesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından muhtaç aylığı bağlanmaktadır.

Muhtaç aylığı, annesi ya da babası olmayan muhtaç çocuklar ile % 40 ve üzeri engelli olan muhtaçlara, sosyal güvencesi olmaması, Herhangi bir gelir veya aylığı bulunmaması, mahkeme kararı veya kanunla bakım altına alınmamış olması, gelir getirici taşınır ve taşınmaz malı mevcut olmaması veya olup da bunlardan elde edeceği aylık ortalama gelirinin bu yönetmelikle belirlenen muhtaç aylığı miktarını geçmemesi durumlarında, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından muhtaç aylığı bağlanmaktadır.

2014 yılında muhtaç engelliler ile yetim çocukların her birine ödenecek muhtaç aylığı 482,10 TL olarak belirlenmiştir.

Burs Hizmeti: Genel Müdürlük vakfiyelerde bulunan hayır şartlarının yerine getirilmesi çerçevesinde Genel Müdürlükçe belirlenecek sayıdaki, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilk ve orta öğretim ve yükseköğrenim öğrencilerine, burs vermektedir.³¹⁶

---

³¹⁵ Vakıflar Genel Müdürlüğü, <http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=14>, (28.02.2014)

³¹⁶ Vakıflar Genel Müdürlüğü, <http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=15>, (28.02.2014)

Bu kapsamda aynı aileden sadece bir öğrenciye burs verilmektedir. Bununla birlikte, kamu kurum ve kuruluşları tarafından bakılmakta olan veya bu kurumlardan burs alanlar ile Genel Müdürlükten muhtaç aylığı alanlar burs yardımı alamamaktadırlar.³¹⁷

Burs yardımı kapsamında, başarılı olunması halinde eğitim süresince burs verilmektedir. Bunun dışında muhtaç öğrencilere, verilen yıllık eğitim yardımı miktarının beş katını geçmemek şartıyla bir defaya mahsus özel eğitim yardımı yapılabilmektedir.³¹⁸

Sağlık Yardımı: “*Vakıflar Yönetmeliği*”nin 89. ve 90. maddelerinde, fakir ve garip hastaların ücretsiz olarak tedavi edilmesi öngörülmektedir. Bu bağlamda Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı Bezm-i Âlem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi’nde, fakir ve garip hastalara ücretsiz teşhis ve tedavi hizmeti verilmektedir.³¹⁹

90. madde uyarınca;

- Genel Müdürlükten muhtaç aylığı alanlar,
- 2022 sayılı Kanun kapsamında aylık alanlar,
- 2828 sayılı Kanun gereğince, mahkeme tarafından korunmaya alınmış muhtaç çocuklar,
- Vakıf aşevi yardımı alanlar,
- Şehit ve gazi aileleri,
- Mülki idare amirlikleri veya muhtarlıklar tarafından fakirlik ve garip olduklarını belgeleyenler bu sağlık hizmetlerinden yararlanabilirler.

Yönetmeliğin 92. maddesine göre acil durumlarda yukarıda bahsedilen belgeler sonradan temin edilmek üzere fakir ve garip hastaların tedavisi gerçekleştirilmektedir.

---

³¹⁷ 27.09.2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış “Vakıflar Yönetmeliği” 82. madde

³¹⁸ 27.09.2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış “Vakıflar Yönetmeliği” 86-88. maddeler

³¹⁹ Atilla Ethem Zeybek, 2012, s. 219

Ayrıca Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu fakir kişilerin muayene ve tedavileri de Yönetmeliğin 93. maddesi gereği ücretsiz yapılmaktadır.

3.2.4 Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar

Başbakanlık, afet ve acil durumun yaşandığı bölgelerde hayatın normale dönmesini sağlamak amacıyla, bu bölgelerde afetzedelerin tedavi, yiyecek, giyecek, barınma sosyal ve psikolojik destek ihtiyaçlarını karşılamaktadır.³²⁰

Ayrıca 15.5.1959 tarih ve 7269 sayılı “*Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun*” hükümleri kapsamında afetzedelere nakdi yardımlar yapılmakta, evleri zarar gören kişilere evlerinin onarımı için, uygun görülmesi halinde karşılıksız yardımlar yapılmakta veya borç verilmektedir.³²¹

Başbakanlık tarafından 2012 yılı sonu itibarıyla acil yardım kapsamında hane halkına 1,4 milyar TL yardım yapılmıştır.³²²

3.2.5 Gençlik ve Spor Bakanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar

T.C. Anayasası’nın 42. maddesinde “*Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar*” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm çerçevesinde 1961 tarihli ve 351 sayılı “*Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu*” ile merkezi Ankara’da olmak üzere, tüzel kişiliği olan özel hukuk hükümlerine bağlı “Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu” kurulmuştur.³²³

---

³²⁰ a.g.e, s. 220

³²¹ a.g.e.

³²² Başbakanlık, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2012 İdare Faaliyet Raporu, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2012 İdare Faaliyet Raporu, <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/52-20130912141935-idare-faaliyet-raporu.pdf>, (20.02.2014)

³²³ Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, <http://www.kyk.gov.tr/tr/Tarihce/Hakkimizda>, (18.03.2014)

Kurulmasından bu yana Milli Eğitim Bakanlığı ve Başbakanlık bünyesinde faaliyet gösteren Kurum, 08.07.2011 tarihli ve 27988 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi” ile Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır. Kurum, tüzel kişiliğe sahip olmakla birlikte özel hukuk hükümlerine tabi, özel bütçeli ve sosyal amaçlı hizmet veren bir kamu kurumudur.³²⁴

Kurum, misyonunu “*Sosyal devlet anlayışı ve insan odaklı yaklaşımlarla yüksek öğrenim öğrencilerinin öğrenimlerine destek olmak ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak için, kredi/burs, barınma, beslenme hizmetleri ile sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler sunmak*” olarak belirlemiş ve bu misyon çerçevesinde, yüksek öğrenim öğrencilerine nakdi desteklerde bulunmak ve barınma hizmeti vermek için, yurtlar yaparak bunların donatım ve onarımlarını yapmak ve yurtlarda kalan öğrencilerin sosyal, kültürel, sportif ve benzeri ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli tedbirleri almak görevlerini yerine getirmektedir.³²⁵

5102 sayılı “Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanunu”nun 2. Maddesi gereğince “*Genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları, bütçenin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar, il özel idareleri ve bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme kapsam ve programına alınmış, hisselerinin yarısından fazlası kamuya ait olan özel hukuk hükümlerine tâbi kuruluşlar, fonlar, döner sermayeler, kamu bankaları, kanunlarla veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kurumlar ile kurul/üst kurullar ve diğer tüm kamu kurum ve kuruluşları*” (Vakıf Üniversiteleri hariç) yükseköğrenim öğrencilerine burs, kredi ve nakdi yardım adı altında herhangi bir ödeme yapamamaktadırlar. Bu kurum ve kuruluşlar kendi mevzuatlarındaki kriterlere göre belirleyecekleri öğrencileri Kuruma bildirmek durumundadırlar. Ayrıca aynı maddede “*Genel bütçeli daireler ve katma bütçeli idareler ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu dışında kalan kurum ve kuruluşlarca bildirilen öğrencilere ödeme yapılabilmesi için bu kurum ve kuruluşlarca gerekli meblağ,*

---

³²⁴ a.g.e.

³²⁵ Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, 2012 Faaliyet Raporu, s. 11, <http://www.kyk.gov.tr/Dosyalar/Dosya/2012FaaliyetRaporu2.pdf>, (18.03.2014)

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunca belirlenen ödeme tarihinden en geç otuz gün öncesine kadar, Kurum hesabına yatırılır” denilmektedir. Ayrıca aynı Kanunun 3. maddesinde Belediyelere, yüksek öğrenim öğrencilerine burs, kredi veya nakdi yardım yapmaları halinde bunları Kuruma bildirme zorunluluğu getirilmiştir.

Nakdi destek kapsamında Kurum tarafından yüksek öğrenim öğrencilerine aşağıda açıklanan, burs, öğrenim kredisi ve katkı kredisi verilmektedir.³²⁶ Kurum burs yardımını 5102 sayılı “*Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanunu*” çerçevesinde gerçekleştirmektedir.

Burs: Yurt içinde ve dışında yüksek öğrenim gören başarılı ve ihtiyaç sahibi Türk öğrencilere normal öğretim süresi boyunca verilen maddi yardımdır.³²⁷

Öğrenim Kredisi: Yurt içinde ve dışında yüksek öğrenim gören Türk öğrencilerine maddi yönden desteklemek amacıyla normal öğretim süresince verilen zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmayan borç paradır.³²⁸

Katkı Kredisi: Yüksek öğrenim kurumları öğrencilerden, onların sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ile beslenmelerine katkıda bulunmak amacıyla her yıl Bakanlar Kurulunca tespit edilen miktarlarda katkı payı almaktadır. Bu bağlamda Katkı kredisi; Kurumca istenen şartları taşıyan her öğrenciye verilen ve anılan katkı payının öğrenci adına yüksek öğrenim kurumlarına ödenmesidir. Bu maddi destek te öğrenim kredisi gibi borç niteliğindedir.³²⁹

Kurum nakdi desteklerin yanında, yükseköğrenime devam eden öğrencilerin, çağın gereklerine uygun, modern ortamlarda, huzur ve güven ortamı içerisinde yurtlarda barındırılması, ucuz, sağlıklı ve dengeli beslenmeleri için gerekli olan her türlü hizmetleri de vermekte, bu amaçla, ülke genelinde yurt ihtiyaç ve önceliklerini tespit etmektedir.

---

³²⁶ a.g.e.

³²⁷ a.g.e.

³²⁸ a.g.e.

³²⁹ a.g.e.

Tablo 42
Yıllar İtibarıyla Burs, Öğrenim ve Katkı Kredisi Alan Öğrenci Sayısı

Yıllar	Burs	Öğrenim Kredisi	Katkı Kredisi
2008	181.490	578.009	466.492
2009	198.707	587.131	474.792
2010	234.130	611.903	478.601
2011	320.912	592.582	494.024
2012	348.904	667.359	509.801
Toplam	1.741.397	6.184.133	5.155.567

Kaynak: Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, 2012 Faaliyet Raporu, s. 49, <http://www.kyk.gov.tr/Dosyalar/Dosya/2012FaaliyetRaporu2.pdf>, (18.03.2014)

Tablo incelendiğinde görüleceği üzere, 2011 yılında burs ve öğrenim kredisi miktarlarındaki düşüş bir yana bırakılacak olursa, 2008 yılından 2012 yılına kadar burs, öğrenim ve katkı kredisi alanların sayısı artış gerçekleşmiştir. 2008 yılında 181.490 yükseköğrenim öğrencisi burs alırken bu sayı 2012 yılında 348.904 kişiye ulaşmıştır. Katkı kredisi alanların sayısı 2008 yılında 466.492 olurken 2012 yılında 509.801 olmuş, öğrenim kredisi alanların sayısı ise 2008 yılında 578.009 olurken 2012 yılında 667.359 olmuştur.

Öğrenim ve katkı kredisi borç olarak verilmektedir. Bu bağlamda bu borç öğrencinin öğretim süresince almış olduğu miktara, Türkiye İstatistik Kurumu'nun Üretici Fiyat Endeksindeki artışlar uygulanarak hesaplanması suretiyle tespit edilmektedir. Ancak belirlenen miktar ödenen miktarın 3 katını geçemez. Borç ödemesi normal öğretim süresinin bitiminden itibaren iki yıl sonra başlamak üzere, kredi aldığı kadar sürede ve aylık taksitler halinde yapılmaktadır.³³⁰

Kurum barınma hizmeti kapsamında 2012 yılı sonu itibarıyla yurtiçinde Bölge müdürlüklerine bağlı 81 il, 139 ilçede ve yurtdışında (Lefke Avrupa Üniversitesinde

³³⁰ Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, <http://www.kyk.gov.tr/tr/Genel-Bilgiler/KrediBurs/2>, (18.03.2014)

öğrenim görmekte olan Türk vatandaşı öğrencilere hizmet veren) bulunan 345 yurttaki 308.000 yatak kapasitesi ile hizmet verilmiştir.³³¹

2012 yılı sonu itibariyle Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği'nin 11/b maddesine göre Yönetim Kurulu kararınca maddi zaruret içerisinde bulunan veya zorunlu nedenlerle ödeme güçlüğüne öğrenciler, Devletin koruması altındaki öğrenciler ile şehit ve gazi çocukları ve Türkiye burslusu (Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları öğrencileri) öğrenciler ücretsiz olarak barındırılmaktadır.³³²

Kuruma bağlı yurtlarda barınan öğrencilere piyasa fiyatından yaklaşık yüzde 35 oranında daha ucuz fiyata yemek imkanları sunulmaktadır. Ayrıca öğrencilere 01 Ocak 2014 tarihinden itibaren kahvaltı yardımı olarak 2,30 TL, akşam yemeği yardımı olarak 5,00 TL olmak üzere toplam 7,30 TL'ye beslenme yardımı yapılmaktadır. Bu miktar Devlet koruması altındaki öğrencilere için günlük 17,30 TL olarak yapılmaktadır.³³³

3.2.6 Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar

Bakanlık “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği” kapsamında önceden belirlenen kontenjan dahilinde, anılan yönetmeliğin 17. Maddesinde sayılanlara sınavsız olmak üzere, sınav ile ücretsiz yatılı okuma yardımı yapılmaktadır. Ayrıca yine aynı yönetmelikte sınav ile burs verilmesi de öngörülmektedir. Yönetmeliğin 26. Maddesi uyarınca parasız yatılı öğrencilere giyim ve harçlık yardımları da yapılmaktadır.

Bir öğrencinin parasız yatılılık ve bursluluğundan yararlanabilmesi için ailesinin muhtaç durumda olması gerekmektedir. Bu bağlamda, 2013 yılı için ailenin yıllık gelir toplamından fert başına düşen net miktarın, 2014 Mali Yılı için tespit edilen

---

³³¹ Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, 2012 Faaliyet Raporu, s. 54, <http://www.kyk.gov.tr/Dosyalar/Dosya/2012FaaliyetRaporu2.pdf>, (18.03.2014)

³³² a.g.e., s. 57,63

³³³ a.g.e., s. 62-63

6.150,00 TL'yi geçmemesi gerekmektedir.³³⁴ 2013 yılı için burs miktarı 138.20 TL olarak belirlenmiş olup aynı yıl 260.000 öğrenciye burs verilmiştir.³³⁵

Eğitimde fırsat ve imkan eşitliği amacıyla Bakanlık ücretsiz ders kitabı dağıtımını yapmaktadır. Bu kapsamda 2013 yılında toplam 209.753.566 adet kitap dağıtılmış, bu kitaplar için toplam 329.953.722 TL harcama yapılmıştır.³³⁶

3.2.7 Belediyeler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar³³⁷

Belediyeler, 5393 sayılı “*Belediye Kanunu*”, 5216 sayılı “*Büyükşehir Belediyesi Kanunu*” ve 5102 Sayılı “*Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine ilişkin Kanunu*” hükümleri kapsamında, muhtaç ve yoksul kişilere tamamı kendi bütçelerinden, geniş kapsamlı çeşitli sosyal yardımlar yapmaktadırlar. Bunlar yardımlar genel olarak gıda, giyecek, yakıt, burs, sağlık ve çeşitli nakdi yardımlar olarak gerçekleşmektedir. Ayrıca Belediyeler, 4109 sayılı “*Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun*” uyarınca silah altına alınan askerlerin muhtaç olan ailelerine nakdi ve aynı yardım yapmaktadırlar.

Bunlar dışında Belediyeler tarafından kadın ve çocuk sığınma evleri ve huzurevleri işletilmesi suretiyle engellilere, kadınlara, çocuklara ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri de yürütülmektedir.

Özetle Türkiye sosyal yardım sisteminde ağırlıklı olarak engelli, yaşlı, çocuklar, bakıma muhtaçlar ve kadınlara yönelik birçok sosyal yardım programı bulunmaktadır. Bu yardımlar, her ne kadar son yıllarda yapılan düzenlemelerle tek kurum çatısı altında toplanmaya çalışılsa da mevcut durumda, birden çok kanun kapsamında hala birçok kurum tarafından çeşitli sosyal yardımlar yapılmaktadır.

---

³³⁴ Milli Eğitim Bakanlığı, Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavı Başvuru ve Uygulama e-Klavuzu, http://www.meb.gov.tr/sinavlar/dokumanlar/2014/kilavuz/PYBS_2014_Klavuz.pdf, (20.03.2014)

³³⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, TBMM Genel Kurulu 2014 Yılı Bütçe Sunuşu, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_12/25103155_butce_sunusu_2014.pdf, (20.03.2014)

³³⁶ a.g.e., s. 20-21

³³⁷ Atilla Ethem Zeybek, 2012, s. 242

SONUÇ: KARŞILAŞTIRMA VE ÖNERİLER

Sosyal yardımların toplumların refahı açısından önemli bir araç olduğu bilinmektedir. Bu yardımlar ile yoksul kimselerin desteklenerek toplumdan soyutlanmasının önüne geçilmekte ve toplumsal hayata katılımları sağlanmaktadır.

Bu bağlamda, Federal Almanya ve Türkiye sosyal yardım sistemlerinin karşılaştırılması sonucu belirginleşen özellikler aşağıdaki biçimde değerlendirilebilir.

Kanuni açıdan Federal Almanya sosyal yardım sisteminin dayanağını Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Federal Anayasanın 1. maddesinde de “İnsan onuru dokunulmazdır. Ona saygı göstermek ve onu tüm gücüyle korumak devletin görevidir” ve Anayasanın 20. maddesinde yer alan “demokratik ve sosyal bir federal bir devlet” ifadeleri ve bu hükümlerin değiştirilemez olması, Federal Almanya’nın sosyal devlet ve dolayısıyla sosyal yardımlara verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır.

Federal Almanya’nın sosyal yardım sistemini kanunlar açısından incelediğimiz zaman, sosyal güvenlik sistemini düzenleyen bütün kanunların, her biri belirli alan konusunda olmak üzere toplam 12 Sosyal Kanun Kitabı (SGB) şeklinde bir araya toplandığını görmekteyiz. Bu Kanun Kitapları tek başlarına bir kanun değildir; bunlar adından da anlaşılacağı üzere ilgili alanı düzenleyen değişik zamanlarda çıkarılan kanunlardan meydana getirilmiştir.

Kanun Kitabı sistemi ile sosyal güvenlik ve dolayısıyla sosyal yardım sistemini düzenleyen kanunlar bir araya getirilerek bu kanunların daha anlaşılır ve ana hatlarıyla daha iyi görülebilir bir hale getirilmesi sağlanmıştır.

Federal Almanya sosyal yardım mevzuatını ise SGB XII ve SGB II düzenlemektedir. Ayrıca bazı özel durumlarda yapılması öngörülen sosyal yardımları düzenleyen bazı özel kanunlar da mevcuttur.

Federal Almanya’da sosyal yardım devletin vatandaşlarına sunduğu gönüllü bir hizmet değildir. Sosyal yardımlar öncelikle Anayasa’da ve daha sonra kanunlarda bir hak olarak hükme bağlanmaktadır. Bunun anlamı; sosyal yardım almaya hakkı olan kişilerin bu haklarını gerektiğinde mahkemeler nezdinde arayabilmeleridir. Bu da Federal Almanya’daki sosyal yardım sisteminin ve doğal olarak Federal Almanya’nın tam anlamıyla sosyal bir devlet olduğunu ortaya koymaktadır.

Hukuki mevzuat açısından Türkiye sosyal yardım sistemini incelediğimiz zaman, bu sistemin dayanağının Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olduğunu görmekteyiz.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası hükümlerine bakıldığında, Federal Almanya Anayasası’nda olduğu gibi, sosyal devlet ve insan onuruna yaraşır yaşam sunmanın devletin görevi olduğu hükümlerine benzer hükümlere yer verildiği görülmektedir.

T.C. Anayasası’nın 2. maddesinde yer alan “*Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, ve sosyal bir hukuk Devletidir*” hükmü ve bu hükmün değiştirilemez olması Federal Almanya Anayasası ile benzerlik göstermektedir.

Kanuni açıdan Türkiye sosyal yardım sistemine baktığımızda, Federal Almanya sosyal yardım sisteminde olduğu gibi bir bütünlük bulunmadığını görmekteyiz. Çünkü Türkiye sosyal yardım sisteminin yasal çerçevesi birbirinden bağımsız onun üzerinde kanun tarafından düzenlenmektedir. Her ne kadar Federal Almanya sistemi de birden çok kanun ile düzenlenmekteyse de uygulamış oldukları “Sosyal Kanun Kitabı” sistemi sayesinde bu sistem Türk sistemine nazaran daha derli toplu bir yasal mevzuat sunmaktadır.

Türkiye sosyal yardım sistemine hukuki açıdan baktığımızda, göze çarpan bir diğer önemli nokta ise, sosyal yardımın bu sistem içerisinde Federal Almanya sisteminde olduğu gibi mutlak bir “hak” teşkil etmemesidir. Çünkü her ne kadar T.C. Anayasası’nın ilgili maddelerinde “*sosyal devlet*” ve “*Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı*

kurar” hükümleri bulunsa da, Anayasa’nın 65. maddesinde, devletin sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa’da belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği belirtilmektedir. Bu madde çerçevesinde sosyal yardımların gerektiğinde mahkemeler nezdinde aranabilecek bir “hak” olmadığı açıkça görülmektedir.

Kurumsal açıdan Federal Almanya’da sosyal yardım yapan kamu kurumları, Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, belediyeler, yerel yönetim niteliğindeki şehir yönetimleri ve özel kanunlar çerçevesinde yardım yapan diğer bakanlıklardır. Bu kurumlar içerisinde sosyal yardımların neredeyse tamamını, Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, belediyeler ve şehir yönetimleri yapmaktadırlar. Bununla birlikte, bu yardımlar yapılırken diğer yasal kurumlardan (sigorta kurumları, kiliseler gibi) alınan yardımlar da göz önünde bulundurulmaktadır.

Kurumsal açıdan, Federal Almanya’dan farklı olarak, Türkiye’de sosyal yardım yapan kurumlarının sayısının daha fazla olduğunu görmekteyiz.

Türkiye’de sosyal yardımlar alanında son yıllarda önemli gelişmeler yaşanmıştır. 2011 yılında 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. Bu Bakanlığın kurulması ile daha önceden farklı kurumlarca yapılan sosyal yardım ve hizmetler bu Bakanlık bünyesinde toplanmıştır. Bu sayede, sosyal yardımların tek elden yapılması sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, ilgili bölümde de yer aldığı gibi hala sosyal yardım yapan bir çok farklı kurum bulunmaktadır. Bu farklılık sosyal yardımların mükerrer şekilde yapılmasına yol açabilmektedir.

Bu sorun, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca kurulan Sosyal Yardım Bilgi Sistemi sayesinde giderilmeye çalışılmıştır. Ancak bu sistemde belediyelerin yer almaması nedeniyle mükerrer sosyal yardım yapılması riski hala devam etmektedir.

Sosyal yardımların finansmanı açısından her iki ülke sistemi de benzer özellikler göstermektedir. Bu yardımlar her iki ülkede de kamu bütçelerinden finanse edilmektedirler.

Federal Almanya’da sosyal yardımlar için yapılan harcama tutarı 2012 yılında 219,8 Milyar Avro olarak kaydedilmiştir. Bu yardımların 2012 yılında Federal Almanya için kaydedilen 2.645 Milyar Avro³³⁸ Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYH) içindeki oranı ise yüzde 8,31 olmuştur.

Türkiye’nin 2012 yılı GSYH’sı 1 trilyon 416 milyar 798 milyon TL³³⁹ olarak kayıtlara geçmiştir. Aynı yılda sosyal yardımlar için 19,8 milyar TL harcamıştır. Bu harcama miktarının GSYH’na oranı ise yüzde 1.4 olmuştur.

Her iki ülkenin sosyal yardım harcamalarının GSYH’na oranını incelediğimizde, Federal Almanya’nın sosyal yardım harcamalarının oranının yüzde 8,3’lük bir oran ile Türkiye’deki sosyal yardım harcamalarının GSYH’na oranı olan yüzde 1.4’lük orandan bir hayli yüksek olduğu görülmektedir. Buna dayanarak, Türkiye’nin sosyal yardımlar açısından Federal Almanya’nın çok gerisinde kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Muhtaçlık kıstasının belirlenmesindeki yaklaşım bakımından iki ülke sosyal yardım sistemlerini incelediğimizde, her iki ülkenin de “hane halkı” yaklaşımı çerçevesinde hareket ettiğini görmekteyiz. Buna göre, yardıma muhtaçlık belirlenirken her iki ülkede de aynı hanede yaşayan tüm bireylerin gelirleri dikkate alınmaktadır.

Sosyal yardımların kapsamı ve kesimleri incelendiğinde ise, Federal Almanya’da geniş kapsamlı ve her kesimi içeren sosyal yardımlar yapılmaktadır. Ülkenin sosyal yardım anlayışında, bu yardımlarla kişinin onurlu bir şekilde yaşamasını sağlamak öncelikli hedeftir.

---

³³⁸ Federal Almanya İstatistik Kurumu, *Bruttoinlands-Produkt 2012 Für Deutschland*, s. 5, https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressekonferenzen/2013/BIP2012/Pressebrochure_BIP2012.pdf, (28.03.2014)

³³⁹ Türkiye İstatistik Kurumu, “Haber Bülteni”, <http://www.tuik.gov.tr/ZipGetir.do?id=16191&class=onceki>, (31.03.2014)

Bu kapsamda bu sistemde, kişilere hayatını sürdürmesi ve sosyal hayata katılımı için gerekli tüm yardımlar yapılmaktadır. Bu sistemde ilgili bölümde de anlatıldığı gibi, kişilerin durumlarına ve gelirlerine göre belirlenmiş kişi başı bir standart geçim yardımı (örneğin yalnız başına yaşayan kişi için 391 Avro) yapılmaktadır. Bu yardımların miktarı belirlenirken, sadece kişinin asgari düzeyde normal bir hayat sürmesinin sağlanması değil, ayrıca toplumdan soyutlanmaması ve sosyal hayata katılımlarının sağlanması da göz önüne alınmaktadır. Ayrıca kişilere verilen bu aylık miktarın dışında, ev kiralari, gerektiğinde ev eşyaları, ısınma, elektrik ve su faturalari gibi masraflar da, sosyal yardımlar kapsamında devlet tarafından karşılanmaktadır. Özetle kişi hiçbir gelire sahip değilse devlet tarafından asgari düzeylerde tüm ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Federal Almanya sosyal yardım sisteminde devlet muhtaç kişilere ihtiyacı olan tüm yardımları yapmakla birlikte, bu kişilerin bu yardımlara bağımlı yaşamaktan kurtulmak için gerekli çabayı göstermelerini de şart koşmaktadır. Bu nedenle Federal Almanya sosyal yardım sisteminde sosyal yardımlar kişinin çalışabilecek veya çalışamayacak durumda olmasına göre, SGB II ve SGB XII olmak üzere, iki farklı Sosyal Kanun Kitabı çerçevesinde yapılmaktadır. Burada temel hedef, çalışabilecek durumdaki sosyal yardım alan kişilerin biran önce iş yaşamına dahil edilmesi suretiyle, bu kişilerin sosyal yardım alıcıları kapsamından çıkarılması ve kendi kendine yeter duruma gelmesinin sağlanmasıdır. Bu çerçevede, devlet gerekli önlemleri almakta, bu kişileri bu yönde teşvik etmekte, bu kişilerinden de iş yaşamına dahil olmak için gerekli çabayı göstermesi beklenmektedir.

Bu bağlamda, SGB II kapsamında çalışabilecek kişilere eğitimler verilmekte, bu kişilere iş bulunmakta, gerektiğinde meslek sahibi olanlara yeni meslek öğretimine ilişkin eğitimler ve kurslar verilmekte, meslek sahibi olmayan vasıfsız kişilere meslek edindirme eğitimleri ve kursları verilmektedir. Devletin aldığı tüm bu önlemlerin başarıya ulaşabilmesi için sosyal yardım alan ve çalışabilecek durumdakilerin de gerekli çabayı göstermeleri ve makul kabul edilen işleri kabul etmeleri ve bu kapsamda verilen eğitimlere katılmaları gerekmekte, kısacası bu

kişilerin de ellerinden geleni yapmaları gerekmektedir. Bu nedenle devlet, sosyal yardım olarak yaşayan kişilerin bu duruma alışarak tembelleşmemesi, gerekli çabayı göstermesi için bazı önlemler almıştır. Bu önlemler, yapılan yardımların kesilmesine kadar gidebilmektedir.

Bununla birlikte, Federal sosyal yardım sistemine ilişkin olarak belirtilmesi gereken bir diğer önemli nokta, bu sistemde hiç çalışmadan sosyal yardımlarla yaşayanlar ile çalışmakla birlikte yeteri kadar gelir elde edemedikleri için tamamlayıcı sosyal yardım alanların farklı değerlendirilmesidir. İkinci gruptaki kişilere yapılan yardımlar hesaplanırken dikkate alınan gelir muafiyetleri birinci gruptakilerden fazla olmaktadır. Bununla, çalışan kişilerin daha fazla maddi imkana sahip olmaları amaçlanmaktadır. Bu durum bir nevi kişileri çalışmaya teşvik edici bir etken olarak görülebilir.

Türkiye'deki sosyal yardım sistemine baktığımızda ise, yapılan yardımların kapsamlı ve her kesimi kucaklayan yardımlar olmadığını görmekteyiz. Türkiye'deki yardımları miktar ve kapsam olarak Federal Almanya ile karşılaştırdığımızda, yetersiz kalmakta olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Her iki ülkede yapılan sosyal yardımları incelediğimiz zaman, her ne kadar benzer alanlarda sosyal yardımlar yapıldığı görülseyse de, Türkiye'deki yardımların içerik olarak ve özellikle nicelik olarak daha yetersiz ve yardım alma şartı açısından ağır olduğu gözlenmektedir. Ayrıca Federal Almanya'da yardımlar, bir anayasal hak olması hasebiyle, herkese yapılmakta iken Türkiye'deki bazı yardımlar sadece belli kesimlere yapılmaktadır.

Her iki ülkede de yapılan aile yardımlarını (çocuk parası, ebeveyn parası gibi) karşılaştırdığımızda bu durum daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Federal Almanya'da aileye büyük önem verilmekte ve ailenin bir arada yaşaması için çeşitli yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlar yapılırken, bazı yardımlar hariç (çocuk zammı yardımları) muhtaçlık şartı bile aranmamakta ve ülkede yaşayan ve gerekli şartlara sahip herkes bu yardımlardan yararlanmaktadır.

Türkiye sosyal yardım sistemini incelediğimiz zaman, Türkiye'deki sisteminde aileye büyük önem verdiğini ve onu bir arada tutmak amacıyla, çeşitli yardımlar yaptığını görmekteyiz. Bununla birlikte daha önce de bahsettiğimiz gibi bu yardımların miktarı düşük kalmaktadır. Ayrıca Türkiye'de sadece memurlara aile yardımı kapsamında çocuk parası ve çalışmayan geliri bulunmayan eş için ve düşük miktarlarda yardımlar yapılmaktadır. Görüldüğü gibi, bu yardımlar sadece belirli bir kesime hitap etmektedir.

Federal Almanya sosyal yardım sisteminin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, bu ülkede yaşayan herkes ihtiyaç duyması halinde sosyal yardım kapsamına girmektedir. Buna karşılık Türkiye'deki sistemde özellikle yaşlılar, engelliler, bakıma muhtaç kişiler, çocuklar ve kadınlar sosyal yardımlardan yararlanabilmektedir. Ayrıca şehit eşleri ve çocukları, hizmet mağdurları gibi bazı özel kesimler içinde sosyal yardımlar yapılmaktadır.

İki sistemi kapsadığı kesimler bakımından karşılaştırdığımızda değinilmesi gereken önemli noktalardan biri de, Türkiye'de muhtaç olmasına rağmen sosyal yardım alamayan, kesimlerin varlığıdır. Türkiye'de, çalışabilir nitelikte olan kişilere; muhtaç olmaları durumunda bazı sosyal yardımlar (sağlık yardımları, gıda yardımları vb.) ve iş kurma yardımları hariç, sosyal yardım yapılmadığını görmekteyiz. Bununla birlikte, daha önce de değindiğimiz gibi, Federal Almanya'da bu kişilere de sosyal yardım yapılmakta ve bu kişilerin çalışma hayatına kazandırılması için çeşitli önlemler alınmaktadır.

Kapsam bakımından incelediğimiz zaman, Türkiye sosyal yardım sisteminin sağlık alanında önemli noktalarda olduğunu görmekteyiz. Türkiye'de yapılan Genel Sağlık Sigortası uygulaması çerçevesinde ülkede yaşayan tüm muhtaç Türk vatandaşları ve gerekli şartları karşılaması durumunda yabancıların sağlık giderleri sağlık sigortası primlerinin devlet tarafından ödenmesi yolu ile karşılanmaktadır. Aynı şekilde Federal Almanya Sisteminde de bu giderler devlet tarafından ödenen sağlık primleri kapsamında karşılanmaktadır.

İki ülke sosyal yardımlar bakımından karşılaştırıldığında, değinilmesi gereken bir diğer önemli noktayı barınma yardımları oluşturmaktadır. Federal Almanya Sisteminde, sosyal yardım kapsamına giren kişilere kira, ısınma, elektrik, su ve gerektiğinde ev eşyası gibi sosyal yardımlar yapılmaktayken, bu yardımlar Türkiye’de sadece eski, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaç kişilere evlerinin onarımı ve bakımı için ve muhtaç kişilere kömür yardımı olarak yapılmaktadır. Görüldüğü üzere, Türkiye’deki sistemde barınma yardımları içerik olarak yetersiz kalmaktadır.

Federal Almanya ve Türkiye sosyal yardım sistemlerini genel olarak karşılaştırdığımızda, özellikle Türkiye’deki sistemin içerdiği kesimlerin ve yardımların niceliğinin yetersiz olduğu görülmektedir. Federal Almanya sisteminde, sosyal yardımlar tüm muhtaç kişilere yapılmakta ve bu yardımlar o kişilerin başka gelire sahip olmadan normal bir hayat sürmelerini sağlamaktadır. Bununla birlikte Türkiye’deki sistem, sadece bazı kesimleri kapsamaması, yardım bağlama şartlarının ağır olması ve bağlanan yardımların düşük miktarlarda olması nedeniyle muhtaç kişilerin ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamamaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’deki sosyal yardım uygulamalarına yönelik öneriler çerçevesinde, Türkiye sosyal yardım sisteminde yeniden düzenlenmesi veya uygulamaya konulması gereken birçok husus bulunduğu düşünülmektedir.

Bu hususlardan en önemlilerinden birini sosyal yardım mevzuatında yapılacak değişiklikler oluşturmaktadır. İlgili bölümlerde de belirtildiği üzere, Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal hizmetleri düzenleyen tek bir mevzuat bulunmamaktadır. Bu düzenlemeler ya belli bir kesimi ilgilendiren sosyal yardım veya hizmet kanunlarında ya da o yardımı yapması öngörülen kurumların kuruluş kanunlarında yer almaktadır. Ayrıca daha öncede değinildiği gibi, her ne kadar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulmasıyla, sosyal yardım ve hizmetlerin önemli bir bölümü, bu Bakanlık bünyesinde bir araya getirilse de, mevcut durumda hala birçok kurum veya kuruluş tarafından sosyal yardım yapılmaktadır. Bu kapsamda, ilk olarak atılabilecek

en önemli adımın, Türkiye'deki tüm sosyal yardım ve hizmetleri kapsayacak ortak bir mevzuat çalışması olabileceği düşünülmektedir. Bunun için Federal Almanya örneğindeki gibi bir kanun kitabı sisteminin örnek alınması söz konusu olabilir.

Bunun dışında, mevcut durumda birçok sosyal yardım ve hizmet, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sorumluluğunda yapılmakla birlikte, yardımların tamamı bu Bakanlık tarafından gerçekleştirilmemektedir. Hala birçok kurum kendi bünyesinde benzer nitelikli veya farklı sosyal yardımlar yapmakta ve sosyal hizmetler sunmaktadır. Bu bağlamda, Sosyal Yardım Sistemini yeniden yapılandırarak, Türkiye'deki kurumlarca yapılan sosyal yardım ve hizmetlerin mümkün olduğunca tek elden yapılmasının sağlanmasının uygun olacağı söylenebilir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda, halihazırda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca kullanılan Sosyal Yardım Bilgi Sistemine tüm sosyal yardım yapan kamu kurum ve kuruluşları dahil edilerek sistemin kötüye kullanılmasının önlenmesi sağlanabilecektir.

Ayrıca sosyal yardım kapsamına tüm muhtaç vatandaşların alınmasını sağlayacak gerekli düzenlemenin yapılarak, yoksulluktan doğan toplumsal sorunların önüne geçilmesi önem taşımaktadır. Ancak, tüm kesimleri sosyal yardım kapsamına alırken, Federal Almanya Sosyal Yardım Sisteminde olduğu gibi, çalışabilecek durumdaki muhtaç kişiler ve çalışamayacak durumdaki muhtaç kişiler olarak bir ayrım gidilerek, çalışabilecek durumdaki muhtaç kişilerin, kendi kendini geçindirebilecek düzeye gelmesi için gerekli önlemlerin alınmasının sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda İŞKUR ile hali hazırda yapılan işbirliğinin daha da geliştirilerek yoksul kesimdeki vasıflı kişilere iş bulunması konusunda gerekli yardımların yapılması, vasıfsız kişilerin iş hayatına katılımının sağlanması için gerektiğinde ücretsiz meslek eğitimleri ya da kurslar verilmesi öncelikli konular arasında yer almaktadır.

Bir yandan muhtaç kişilere vasıf kazandırılırken bu kişilerin işe yerleştirilmesi için işverenlere gerekli teşviklerin yapılmasının iyi bir yol olduğu söylenebilir. Bu sayede muhtaç kişilere iş bulunarak, kişilerin doğal olarak bir ailenin muhtaçlığının giderilebileceği, muhtaçlığın ortadan kalkmasıyla sosyal yardım kapsamına

girenlerin sayılarının azalacağı ve en önemlisi toplumsal refahın artırılmasında önemli adım atılacağı düşünülmektedir.

Sosyal yardım sistemi yeniden yapılandırırken, mevcut durumda sadece veren el niteliğindeki sistemin, artık çalışabilecek muhtaç kişilerden, muhtaçlık durumundan çıkmak için gerekli çabayı göstermelerini bekleyen, onları bu yönde teşvik eden ve onlara bu konuda gerekli her türlü yardımı yapan bir sisteme geçilmesi gerektiği açıktır. Bununla birlikte yardımların, öncelikle en çok muhtaç olan kişilerden başlamak üzere, birey ve ihtiyaç temelli olmasının bu yardımların işlevselliği bakımından daha etkili olacaktır. Bu çerçevede, yapılan yardımların belirli standartlara bağlanması yerine, ihtiyaç odaklı yapılmasının tercih edilmesinin etkin ve adil bir sosyal yardım sistemi için daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Bakıma muhtaç olma sosyal bir risktir ve her insan bu riskle karşı karşıyadır. Bu çerçevede Türkiye'deki sosyal yardım sistemine baktığımız zaman, bakıma muhtaçlara yapılan yardımların da sistemin kapsamında yer aldığını görmekteyiz. İlgili bölümlerde de anlatıldığı gibi kişilere ya bir kurum bünyesinde ya da ailesinin yanında bakımları için yardımlar yapılmaktadır.

Bununla birlikte, sosyal güvenlik sistemimize bakım sigortasının yerleştirilmesi durumunda bu masraflar primler yoluyla karşılanabilecektir. Unutulmamalıdır ki, engellilik ve yaşlılık dolayısıyla bakıma muhtaçlık durumu her insanı tehdit eden bir risktir. Bu bağlamda, dünyadaki mevcut örneklerin incelenerek sosyal güvenlik sistemimize bakım sigortasının da dahil edilmesinin, hem toplumsal refaha ve huzura hem de ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

Örnek olarak Federal Almanya'daki sistemi incelediğimizde, bu ülkenin, bakım sigortasını 1995 yılında sosyal güvenlik sistemine dahil ettiği görülmektedir.

Ülkede, bakım sigortası kapsamında 2012 yılında 22,94 milyar Avro harcama yapılmış, bununla birlikte 23,04 milyar Avro prim toplamıştır.³⁴⁰ Yukarıda da değindiğimiz gibi bu sigortanın uygulanmaması durumunda, ülke bu harcamaları kendi finanse etmek durumunda kalacakken, uygulanan bakım sigortası sayesinde, bu harcamalar primlerle finanse edilebilmiştir.

Son olarak, Türkiye’de uygulanan sosyal yardım mevzuatında öngörülen yardımların miktar bakımından yetersiz olduğuna daha önce de değinilmişti. Bu çerçevede yapılan yardımların yeterli kaynak yaratılarak artırılmasının, bu sayede sosyal yardım alanların toplumsal hayattaki statülerinin iyileştirilerek, bu kişilerin toplumsal ve sosyal hayata katılımının sağlanmasının, toplumsal barış ve yoksulluğun azaltılması açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

---

³⁴⁰ Gesundheitsberichterstattung des Bundes, http://www.gbe-bund.de/oowa921-install/servlet/oowa/aw92/WS0100/_XWD_PROC?_XWD_590/2/XWD_CUBE.DRILL/_XWD_618/D.409/28857, (28.03.2014)

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Umut Evi*, http://www.eyh.gov.tr/upload/Node/8695/files/Umut_Evi.pdf, (16.03.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Mart 2013, http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/upload/Node/11873/files/MART_istatistik_.pdf

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, *İstatistik Bülteni*, Eylül 2013, (E-posta ile-18.03.2013)

Aktan, Coşkun C., “Sosyal Devletin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, <http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/dogusu-gelisim.htm>, (26.11.2013)

Alper, Yusuf, “Sosyal Güvenlik Reformu ve Finansmanla İlgili Beklentiler”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2011, ss. 7-47

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, “2012 İdare Faaliyet Raporu”, <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/52-20130912141935-idare-faaliyet-raporu.pdf>, (20.02.2014)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, *İstatistik Bülteni*, Aralık 2013, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri/, (20.02.2014)

DDK, *Türkiye’de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile, Çocuk, Özürlü, Yaşlı ve Diğer Kişilere Götürülen Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Raporu Özeti*, 2009, <http://www.tccb.gov.tr/ddk/ddk29.pdf>, (26.01.2014)

Devlet Planlama Teşkilatı, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı – Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, 2001

Engelli ve Yaşlılar Genel Müdürlüğü, *Bilgilendirme Rehberi*, <http://www.eyh.gov.tr/tr/html/8317/Ozurluler+icin+Bilgilendirme+Rehberi>, (12.03.2014)

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Engelli Bireylere İlişkin İstatistiki Bilgiler*, Mart 2014, http://www.eyh.gov.tr/upload/Node/8110/files/istatistik_03-2014.pdf, (20.03.2014)

Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten ”,2014, www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a430-grundsicherung-fuer-arbeitsuchende-sgb-ii.pdf, (09.01.2014)

Federal Almanya İş Ajansı, “SGB II Grundsicherung Für Arbeitsuchende Arbeitslosengeld II / Sozialgeld”, Variograph Druck-& Vertriebs GmH, Nisan 2012

Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozial Bericht”, 2013, <http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/sozialbericht-2013.pdf>

Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Soziale Sicherung im Überblick”, Bonn, 2013, <http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen-DinA4/a721-soziale-sicherung-gesamt.pdf>, (16.09.2013)

Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010, <http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a207-sozialhilfe-und-grundsicherung.pdf>, (12.09. 2013),

Federal Almanya İstatistik Kurumu, Bruttoinlands-Produkt 2012 Für Deutschland, https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressekonferenzen/2013/BIP2012/Pressebrochure_BIP2012.pdf, (28.03.2014)

Federal Almanya Ulaşım ve Dijital Altyapı Bakanlığı, “Wohngeld 2014 Ratschläge und Hinweise”,2014, <http://www.bmvi.de/SharedDocs/DE/Anlage/BauenUndWohnen/Wohnen/wohngeld-2014-r>

Federal İstatistik kurumu, https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2013/12/PD13_420_223.html, (03.03.2014)atschlaege-und-hinweise.pdf, (22.02.2014)

Federal İş Ajansı, <http://www.arbeitsagentur.de/web/wcm/idc/groups/public/documents/webdatei/mdaw/mtaw/~edisp/16019022dstbai397319.pdf>, (08.11.2013)

Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, 2012 Faaliyet Raporu, <http://www.kyk.gov.tr/Dosyalar/Dosya/2012FaaliyetRaporu2.pdf>, (18.03.2014)

- Gülmez, Mesut, “Ellinci Yılında Birinci İş Yasası Üzerine Bazı Notlar”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, 1986, ss. 127-152
- Güzel, Ali ve Okur, Ali Rıza, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., Yenilenmiş 4. Baskı, İstanbul, 1994
- Hacımamutoğlu, Hande, *Türkiye’deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 2009
- Jäger, Frank, Thomé, Harald, *Leitfaden Alg II / Sozialhilfe von A-Z*, Tacheles e. V., 25. Baskı, 2008/2009
- Kahramanoğlu, Ertan, *Birinci Sosyal Hizmetler Şurası*, 19-21 Nisan 2004, SHÇEK, Ankara,
http://www.huzurevleri.org.tr/docs/SHCEK_BirinciSosyalHizmetlerSurasi.pdf,
(01.02.2014)
- Kapar, Recep, *Sosyal Korumanın İşgücü Piyasasına Etkisi*, Birleşik Metal-İş Yayınları, 2005
- Kapar, Recep “Sosyal Adalet İçin Daha Fazla Sosyal Koruma,” II. *Ulusal Sosyal Politika Kongresi “Sosyal Adalet İçin Ekonomi Politikaları Bildiri Kitabı”*, 24–26 Kasım 2006, Ankara
- Karabulut, Alpaslan, *Türkiye’de Sosyal Yardım ve Sosyal Yardımların Tek Merkezden Yürütülebilirliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara, 2011
- Kızılkuş, Acar Alp ve Yılmaz, Ahmet, *Bir Reformun Anatomisi*, SGK Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, Mayıs 2009
- Kitapçı, İsmail, *Sosyal Devlet Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Reform Arayışları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Isparta, 2007, s. 22
- Milli Eğitim Bakanlığı, *Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavı Başvuru ve Uygulama e-Kılavuzu*,
http://www.meb.gov.tr/sinavlar/dokumanlar/2014/kilavuz/PYBS_2014_Klavuz.pdf,
(20.03.2014)
- Milli Eğitim Bakanlığı, “TBMM Genel Kurulu 2014 Yılı Bütçe Sunuşu”,
http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_12/25103155_butce_sunusu_2014.pdf,
(20.03.2014)

Schmitzky, Carsten, *Sozialhilferecht*, 5. Baskı, Verwaltungsakademie Berlin, 2013, http://www.berlin.de/vak/dokumente/pdf/lehrbriefe/LB_Sozialhilferecht_Endfassung_01_08_13.pdf, (02.11.2013)

Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Planı, Devlet Planlama Teşkilatı, 2001, Ankara

Sosyal Politikalar Kavramları Sözlüğü, Kalkınma Bakanlığı, Sürüm 1, (2012)

Şener, Ülker, *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik*, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), TEPAV Politika Notu, Şubat, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271313906r3055.Yoksullukla_Mucadelede_Sosyal_Guvenlik.pdf

Şenocak, Hüseyin, “Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihsel Süreç Işığında Değerlendirilmesi”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 56, 2009, ss. 409-468

Taşçı, Faruk, *Sosyal Politikalarda Can Simidi Sosyal Yardım*, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Basım, Ankara, Haziran 2010

Taşçı, Faruk, “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”, *Kamu-İş*, Cilt. 9, Sayı. 4, 2008

Tuncay, A. Can ve Ekmekçi, Ömer, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., Yenilenmiş 15. Baskı, İstanbul, 2012

Zeybek, Atilla Ethem, *G-20 Platformunda Sosyal Koruma ve Türkiye’de Sosyal Koruma Tabanının Genişletilmesine Yönelik Öneriler*, Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2012

Yıldırım, Aziz, “Sosyal Yardımların Koordinasyonunda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi”, *4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu “Sosyal Politikanın Yönetişimi Bildiri Kitabı”*, 19-20 Kasım 2009, Matsa Basımevi, 1. Basım, Ankara, Kasım 2010

İnternet

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü , “Hedeflerimiz”, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10545/Hedeflerimiz>, (16.03.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Koruyucu Aile”, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10539/Koruyucu-Aile>, (19.03.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlılar Genel Müdürlüğü, “Yaşlı Bakım Hizmetleri”, <http://www.eyh.gov.tr/tr/8155/Yasli-Bakim-Hizmetleri>, (18.02.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlılar Genel Müdürlüğü, “Kurum Hakkında”, <http://www.eyh.gov.tr/tr/8150/Kurum-Hakkinda>, (17.02.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Yardımcı Araç Gereç ve Cihazlar”, <http://www.eyh.gov.tr/tr/27129/Yardimci-Arac-Gerec-ve-Cihazlar>, (11.03.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, “Misyon ve Vizyon”, <http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/19068/Misyon-ve-Vizyon>, (16.03.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, “Kadın Konukevleri”, <http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/19175/Kadin+Konukevleri>, (16.03.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, “Kuruluş Amacı”, <http://www.darulaceze.gov.tr/kurulus-amaci>, (28.02.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, “Misyonumuz”, <http://www.aile.gov.tr/tr/2252/Misyonumuz>, (23.02.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, “Sosyal ve Ekonomik Destekler”, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10561/Sosyal-ve-Ekonomik-Destekler>, (16.03.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, “Proje Destek Programlarımız”, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11822/Proje-Destek-Programlarimiz>, (04.04.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, “Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü”, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/16932/Sosyal-Yardimlar-Genel-Mudurlugu>, (24.02.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu”, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11859/Sosyal-Yardimlasma-ve-Dayanismayi-Tesvik-Fonu>, (24.02.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, “Aile Yardımları”, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/html/11830/Aile+Yardimlari>, (24.02.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Yardım Programı”, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/26589/Muhtac-Asker-Ailelerine-Yonelik-Yardim-Programi>, (03.03.2014)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, “Sağlık Yardımları”, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11831/Saglik-Yardimlari>, (08.03.2014)

Aile ve Sosyal politikalar Bakanlığı,
<http://www.aile.gov.tr/tr/html/2253/Vizyonumuz>, (23.02.2014)

“Aydın’da Saanen Keçileri Sahiplerini Buldu”,
<http://www.tarimkredi.org.tr/index.php/haberler/4211-ayd-n-da-saanen-kecileri-sahiplerini-buldu.html>, (17.03.2014)

Başbakanlık, Vakıflar Genel Müdürlüğü, “İmaretler”,
<http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=13>, (28.02.2014)

Başbakanlık, Vakıflar Genel Müdürlüğü, “Muhtaç Aylığı”,
<http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=14>, (28.02.2014)

Başbakanlık, Vakıflar Genel Müdürlüğü, “Burs Hizmeti”,
<http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=15>, (28.02.2014)

“Devlet Memurları Çocuk, Eş, Doğum ve Ölüm Yardımları”,
<http://www.calismadunyasi.com/devlet-memurlari-cocuk-es-dogum-ve-olum-yardimlari>, (29.03.2014)

Federal Göçmenler ve Mülteciler Dairesi, “Asylbewerberleistungsgesetz”
<http://www.bamf.de/DE/Migration/AsylFluechtlinge/Asylverfahren/Asylbewerberleistungen/asylbewerberleistungen-node.html>

Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, “Genel Bilgiler: Kredi-Burs”, <http://www.kyk.gov.tr/tr/Genel-Bilgiler/KrediBurs/2>, (18.03.2014)

Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar, “Hakkımızda” Kurumu,<http://www.kyk.gov.tr/tr/Tarihce/Hakkimizda>, (18.03.2014)

Gesundheitsberichterstattung des Bundes, http://www.gbe-bund.de/oowa921-install/servlet/oowa/aw92/WS0100/_XWD_PROC?_XWD_590/2/XWD_CUBE.DRI LL/_XWD_618/D.409/28857, (28.03.2014)

Federal Çalışma Ajansı, “Eingliederungszuschuss”, <http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/Unternehmen/Arbeitskraeftebedarf/Eingliederungszuschuss/index.htm>, (03.02.2014)

Federal Çalışma Ajansı, “Arbeitsgelegenheiten”, <http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/Institutionen/Traeger/EinEuroJobs/index.htm>, (12.02.2014)

Federal Çalışma Ajansı, “Kindergeld-Kinderzuschlag”, <http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/BuergerinnenUndBuerger/FamilieundKinder/KindergeldKinderzuschlag/Detail/index.htm?dfContentId=L6019022DSTBAI486107>, (24.01.2014)

Federal Çalışma Ajansı, “Einstiegsgeld”, <http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/BuergerinnenUndBuerger/Arbeitslosigkeit/Grundsicherung/IhreChance/Einstiegsgeld/index.htm>, (03.02.2014)

“Merkzeichen im Schwerbehindertenausweis”, http://www.stadt-koeln.de/buergerservice/themen/soziales/merkzeichen-im-schwerbehindertenausweis/#ziel_0_1, (12.02.2014)

Türkiye İstatistik Kurumu, “Haber Bülteni”, <http://www.tuik.gov.tr/ZipGetir.do?id=16191&class=onceki>, (31.03.2014)

Kanunlar ve Yönetmelikler

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

168 Sayılı “Yabancı Memleketlerde Türk Asıllı Ve Yabancı Uyruklu Öğretmenlere Sosyal Yardım Yapılması Hakkında Kanun” (Resmi Gazete Tarihi: 23.12.1960, Sayısı: 10688)

227 Sayılı “Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” (Resmi Gazete Tarihi: 18.06.1984, Sayısı: 18435)

633 Sayılı “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” (Resmi Gazete Tarihi: 08.06.2011, Sayısı: 27958)

657 Sayılı “Devlet Memurları Kanunu” (Resmi Gazete Tarihi: 23.07.1965, Sayısı: 12056)

7269 Sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” (Resmi Gazete Tarihi : 25.5.1959, Sayısı : 10213)

2022 Sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” (Resmi Gazete Tarihi: 10.07.1976, Sayısı: 15642)

2330 Sayılı “Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” (Resmi Gazete Tarihi: 06.11.1980, Sayısı: 17152)

2828 Sayılı “Sosyal Hizmetler Kanunu” (Resmi Gazete Tarihi: 27.05.1983, Sayısı: 18059)

3294 Sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” (Resmi Gazete Tarihi : 14.06.1986, Sayısı : 19134)

3713 Sayılı “Terörle Mücadele Kanunu” (Resmi Gazete Tarihi: 12.04.1991, Sayısı: 20843)

3816 Sayılı “Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun” (Resmi Gazete Tarihi: 03.07.1992, Sayısı: 21273)

5102 Sayılı “Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun” (Resmi Gazete Tarihi: 06.03.2004, Sayısı: 25394)

5434 Sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu” (Resmi Gazete Tarihi: 17.06.1949, Sayısı: 7235)

5510 Sayılı “Kanunun Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” (Resmi Gazete Tarihi: 16.06.2006 Sayısı: 26200)

“İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği” (Resmi Gazete Tarihi: 10.07.2008, Sayısı: 26932)

“Milli Eğitim Bakanlığı Taşınmalı İlköğretim Yönetmeliği” (Resmi Gazete Tarihi: 15.04.2000 Sayısı: 24021)

“Vakıflar Yönetmeliği” (Resmi Gazete Tarihi: 27.09.2008 Sayısı: 27010)

“Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik” (Resmi Gazete Tarihi: 05.01.2013 Sayısı: 28519)